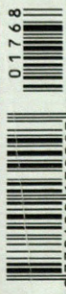

orka Knörr: "EHrekin hausteak kalte egingo lioke bake prozesuari"

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Txikiena Krisian

ZUBEROAK BIZI NAHI DU

Julian Retegi

"Sekretua? Berezko sena Jainkoak eman zidan"

Argazkia: Bob Edme
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Gorka Knörr: "EHrekin hausteak kalte egingo lioke bake prozesuari" 9

■ Zuberoa: esperantza geroan 21

■ Julian Retegi: "Sekretua? Berezko sena Jainkoak eman zidan" 32

■ Iparaldeko bertsoariaren baratzean, lili berriak 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Gorka Knörr. Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Irakaskuntzan badira lanean sortutako gaixotasunak. Daniel Udalaiz	12
--	----

EUSKARA

"Bierrikena" kultur gunea eraikiko dute Sakanan. Eriz Zapiain	16
--	----

GIZARTEA

Sareko Argia berria: orain egunero. Pello Zubiria	18
Zuberoa: esperantza geroan. Mikel Asurmendi	21
Elkarriketa: Julian Retegi. Eriz Zapiain	32

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	38
Iparaldeko bertsoariaren baratzean, lili berriak. Iraia Mendi	40
Tolosatik lau legoatara. Izaskun Jauregi	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Telebista-Irratia. Beñat Doxandabaratx	48
Agenda	51
Bizia	52
Ihesi	53
Denborapasak	56

IRITZIAK

Politika: Bixente Serrano Izko	8
Azkena: Tere Irastortza	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioa laguntzaile:

kutxa gizarte-ekintza
obra social

HOMOPOLITIKOAK

GAZTE-
Z

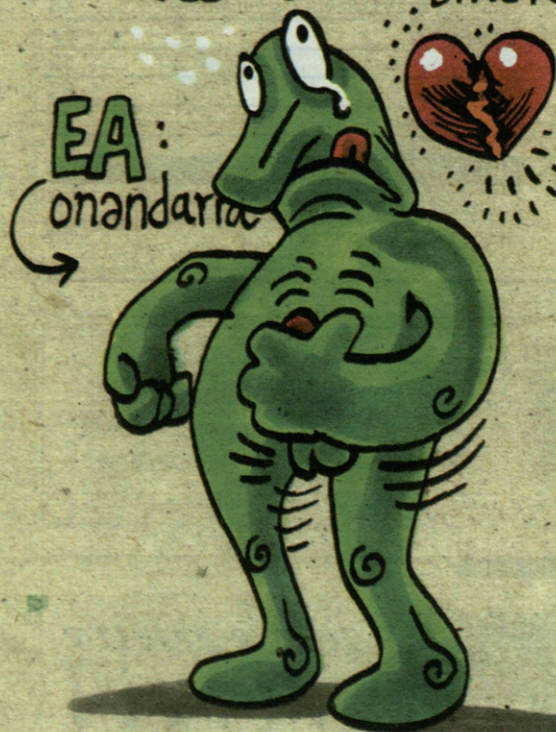

EAJ + PSE : izatezko bikoteak

A TOMAR POL CULO!

PP
homo
fobia

EA
onandaria

POTT

EH
platonikoa

AGRIKOLA

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:

Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
Zapirain.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
Urruzmendi.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
(komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .15.600 pta./93,76 euro

Ipar Euskal Herria .746 lib./113,73 euro

Espainia .15.600 pta./93,76 euro

Beste atzerriak .20.100 pta./120,8 euro

Airez .31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

"Itacara bidean"

Goldarazenaren artikulua (ARGIA 1765. a lea) irakurri berria daukadala eta EA-rengandik datorrela ezin sineztuz hona hemen zenbait burutazio.

1) Beren barbaro guztiz erasokorra: "ETA banda terrorista", "ETArekin jar-duera terrorista", "ETA eta HBren integrisimo terroristaren planteamendua" eta abar.

2) Su-etenaren inguruko azalpenak: "ETArekin izaniko akordio ustela". Beraz onartzen du akordio bat egon dela, nahiz eta beste batzuetan ezetz esan, eta ustela izan dela. Noski, zuek eta EAJ-koek bete egin ez duzelako usteldu da. "Ahalegin itzela" egin duzuela "ETArekin jarduera terrorista amai dadin". Itzeltasun hori ez da ikusten ezta lupaz begiratuta. Itzela izan gabe ere, benetazko ahalegina egin izan bazenute bestelako emaitzak etorriko ziratekeen.

3) EA-EAJ eta besteen estrategiaz: "nazionalismo demokratikoa desager-tzeko" arriskuaren gakoa ez datza "integrisimo terroristaren planteamendueta-tik" ez urruntzean, baizik eta PP-PSOE-RPR-PSFrenetatik. Bestela, "nazionalismo dogmatiko eta absolutis-ta" ote da Euskal Herri osoan hautes-kundeak proposatzen dituen?

4) Estatutua eta Amejoramentua hilik daudela ez du bakarrik ENAMek esaten. Hor dago ELA, esaterako, edota

zure alderdiko asko eta asko.

5) Itacarantz joatea "dagoen marko politikoa hautsi gabe" ezinezkoa da. Ezin da 6 metroko hegaldia egin 3 metroko kateak lotzen zaituztelarik. Edo non demontre dago zure Itaka hori? PSOEko atakan ote?

JOSE M. ASPIUNZA
MUNDAKA (BIZKAIA)

Hiruko Txikian

EHUN METRO

Oinez, minutu eta erdi edo. Ez da asko. Oso gutxi dela esango nuke. Huskeria. Eta ibiltzea arrunt osasungarria dela jakinik, deusez. Ordubeteko omen da guttienez gomen-dagarria egunero oinez egin beharrekoa gure bihotza zainduko badugu. Eta gorputza odolizatzea ezinbestekoa dugunez, presoen aldeko ibilaldia burutzea asmatu duenari gure eskerrona eman beharko genioke. Baina gure presoen zama pisua da, Seiehun bat tona. Pisue-gia gutxi batzuen artean garraiatzeko. Arina oso, egoki banatuz gero. Herri bakoitzak berena eraman beharko luke, eta ahal dela, baigorriarrak eta berarrak

erakutsi bezala, festa bilakatu. Azken hauen kasuan, auzapeza izan da bere arma azkarra erakusten saiatu dena bere txistuaz egin baitu bidea. Honez gero, hau idazten ari naizenerako Guardia Zibilak ariko dira egurra tonaka banatzen preso zamarien artean, beti ere elkartasunezko adierazpen hutsalenaren zama pisuegia zaiela erakutsiz. Eta bakoitzak preso kilo bana baizik zama-tzeko adina jende ikusten badute aurre-an, amore eman beharko dute funtziona-ri salarioek ez baitute ezer asko bermatzen. Eta mertzenarioak bai, bai-nan pisu arinekoak ditugu zakurrak ●

◆ **JOXE MARI OSTOLAZA**

T E R M O

TXANPONA

INMIGRAZIOA ETA HIPOKRISIA

58 etorkin hil ziren hozkailu-kamioi batean Doverren aurreko astean, bere herrian aurkitu ezin zezaketen lanaren bila Ingalaterrara zihoazela. Gizakien kontrabandoaren biktima kate luze horren azken albistea zen, gosea edo gobernarien tiraniagatik beren herria utzi eta itsasoaren hondotan edo hobi komun batean bukatzen dutenen patua. Sistema krudel, basati eta bidegabe baten biktimak. Izan ere, sistema kapitalistari bost axola zaizkio gizakiak eta bere onurarako esplotatzen ditu. Eta atzerriartasun legea bezalako legediak egiten ditu, lanerako egokiera are zailagoa eta ia hilgarria egiten dietelarik. Jende batek paterak eta kamioiak erabiltzen ditu, beste aukerarik uzten ez diegulako. Eta hala egiten jarraituko dute, nahiz eta saialdian hil daitezkeela jakin. Herenegun dozenaka hil ziren pateratan, atzo 58 hozkailu-kamioi batean eta bihar beste hainbeste izango dira. Lotsagarria da halako egoerekin kezkatuta daudela dioten eta berriro ere "konponbide" polizialelara jotzen duten EBeko gobernarien hipokrisia. Horiek dira Sistemaren konponbideak ●

◆ DANIEL UDALAITZ

LIZARRAREN ONDORENA

LAB-EK Lizarra-Garaziko akordioa biltzea eskatu du, azken asteotan euskal gizartean bizi den egoera politiko korapilotsuaren aurrean jarrerak argitzeko. Lizarra-Garaziko akordioa eta ETaren su-etenak zabaldu zuten aro politiko berriarekiko, LABek jarrera inboluzionista ikusten du EAJn. PSE-EErentzat, Eusko Legebiltzarrak bere ekimena onartzeak Lizarra-Garaziren porrota ekarri du, eta EAJk hau ukatu du, Lizarra inoiz ez duela utziko aipatuz. Baina Lizarra-Garaziko foroa iraganean izan dena ez dela izango nahiko agerikoa da. Udalbiltzari uzten zaion lekua zehaztu beharko da aurrerantzean, halako ekimen garrantzitsua bertan beharra uztea edo eremu sinbolikoan uztea akats handia litzateke eta.

ERREPRESIO GORDINA

PRESOEN aldeko edo beste edozelako aldarrikapenaren aldeko martxa baketsu batek Nafarroan bere abioa Goardia Zibilaren kolpe eta mehatxuen artean egin behar izanak, herrialde honetan agintariek askatasun demokratikoez duten ikusmolde berezia adierazten du. Nafarroan, egunerokoak halako ugari ikusteko aukera eskaintzen du, zoritxarrez. Oztopoak gaintutuz, Senideek eta AABk antolatutako martxak

JOXE LACALLE

■ Mehatxuak nagusi izan dira Nafarroan.

aurrera egin zuen eta bere ibilbidea jarraitzen du Euskal Herria zeharkatuz.

PRESOEN ALDEKO EKIMENAK

EUSKAL presoek Euskal Herriratzea eskatzeko, ELAko mila ordezkari eta afiliatuk baraualdia egingo dute larunbata eta igandea artean Bilboko Erakustazokan. EAJk, bestalde, Eusko Legebiltzarreko lehendakari Juan Mari Atutxak, presoak Euskal Herriratzeko atxikimendu eskaera gizarteratzeko eskaera egin du Legebiltzarrean. Ez dirudi Batera berraktibatuko denik, baina presoak Euskal Herriratzearen aldarrikapena indartuz bide doa berri.

'DEMO'EN OIHARTZUNA DEMOKRAZIA Euskal Herrian taldeak Pauen egindako ekintza bakezale eta entzutetsuak talde honen

B A H E A

• Arantza Urkaregi, Zutikeko kide eta EHko zinegotzia Bilbon: "Nik uste nuen HBko jendea militanteagoa zela, edo beste modu batera esanda, egunerokoan lanean ari zen jende antolatuagoa. Eta uste dut gehiago dela ekitalde handietako jendea -manifestazio nazionalak edo presoek aldeko ekimen zehatzak-. Horregatik, orain, poliki-poliki lan egiten ikasi behar dugu, agian emaitzak epe laburrean ikusiko ez ditugula jakinda. Hor bai, hor ikusten ditut arazoak jendeak era horretako militantzia praktika dezan".

E T R O A

PP BEREAN

Aurrera begira, PPk berean jarraituko duela adierazi zuen Ibarretxe-Aznar bilerak. Beren gehiengo nagusia zeharka baino estilo gordinenean erabiltzeko unera iritsi zaie popularrei, sozialistek beste zer bait egin nahi bide dute eta. Ibarretxek berea defendatzea eta bileran men ez egitea txarto hartu zuten espainiarrek; beren komunikabideen jarretan oinarrituta hori da ateratzen den ondorio nagusia. Ez da samurra Ibarretxeren ekimen eta asmoetatik zer atera daitekeen antzematea, baina gatazka sustrai politikoetan oinarritzen dela baieztatzea eta berau gainditzeko elkarriketa zabala abiapuntutzat hartzea beti izango dira oinarri sendoak.

oihartzuna gehiago zabaldu du. Lapurdiko Bil-tzarraren 1789ko aktak eraman ondoren, hama-bost lagun atxilotu zituen poliziak segituan. Orain lau 'demo'k dokumentuak itzuli ezean zazpi urteko kartzela zigorrari egin beharko diote aurre. Beste hiru 'demo' epaituak izan dira Baionan, hiri honetako espetxe aurrean pintadak burutu izanagatik: Jean-Noel Etxeberri Txetx, Gorka Torre eta Yves Machicottek 10.000 liberako (250.000 pezeta) isun eskaera dute.

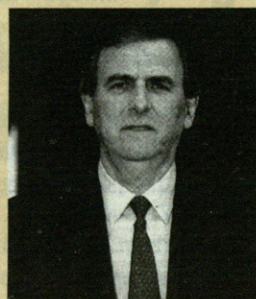
NOBLIAREN ESKAERA AB-RI

PATXI Noblia antzinako Enbata mugimen-duaren kide izandakoak barne eztabaida bat eskatu dio Abertzaleen Batasunari. ABko mili-tante eta hautagai honek gogoeta-artikulu bat

plazaratu du berriki "Enbata" astekarian. Ipa-raldeko abertzaletasunak bizi duen batasun bir-tuala gainditzeko aukera argia eta kolektiboa landu behar duela dio Nobliak. Horretarako, biolentziari buruzko eztabaida zabal eta irekia burutzer deitu du AB. Nobliaren ustez, honek EHn ere eztabaida lagunduko luke honek.

ERABAKI AURRERAKOIAK

IZATEZKO bikoteek bikote ezkonduak dituzten eskubide berdinak -adopzioa barne- izan ditzaten onartu du Nafarroako Legebiltzar-rrak UPNren aurkako botoekin. Bikote homose-xualei ere, adopzioarako duten eskubide berdina aitortzen zaie. Lege proposamen hau Estatu espainiarrean zein Europen egin diren aurrera-koienetakoa da.

■ Pedro Pegenaute.

IZPIAK

Pedro Pegenaute izango da aurrerantzean, Nafarroako gobernuak egin birmoldake-taren ondoren, Nafarroako Hezkuntz Politikako Zuzen-dari Nagusia. Euskarazko zuzendaritza euskaraz jakin gabe zuzenduko duen lehen pertsona izango da, beraz, Pegenaute. Orain arte Uni-bertsitate irakaskuntza eta Ikerketa Zerbitzuko zuzen-dari izan da. Pegenaute UCDn ibili zen bere garaian, Jaime Ignacio del Burgoen aldamenean, eta Nafarroako eskuineko kide ezaguna da, euskararen munduarekin inoiz kontakturik izan ez duena.

Victor Manuel Arbeloa PSNko buruzagi ohia propo-satu nahi du herri defenda-tzaile posturako UPNk. PSNko idazkari nagusi Juan Jose Lizarbek, aldiz, zeregin horretarako desegokitzen jo du Arbeloa. Arbeloak eta PSNko beste batzuek ezta-baida gogorak izan zituzten Lizarberekin hau idazkari nagusia izan aurretik.

Xabier Markiegi aurkeztu dute EAJk, EBk eta UAK Eusko Legebiltzarrak Arar-teko lanetarako beste bost urtetarako hauta dezan. PPk eta PSE-EEK, aldiz, Markie-giren izendapenarekin ados daudela adierazi dute baina prozedurarekin ezetz.

- Jose Bono, Gaztela-La Manchako lehendakaria eta PSOEko idazkari nagusigaia: "EAJ-ren defentsa abokatuak izan nahi gabe, Espainiako Gobernuari adierazi nahi diogu ETA gauza bat dela eta EAJ beste bat. EAJ ez erradikalizatzen ahaleginak egiten ari gara".
- Pio Cabanillas, Espainiako Gobernuaren bozeramailea: "Gobernuak normalkuntza poli-tikorako tresna baliogarri bakar gisa berresten du Estatutua. Lizarrako akordioak ekarri-tako kostuak atzera egite argi eta sinesgarria eskatzen die sinatzaileei".
- Joseba Egibar: "EAJk ez du inoiz ezabatuko bere sinadura Lizarrako akordiotik".

Kondena etikoak

ETIKATIK IHESEAN. "Ez naiz sartuko gogo-eta etikoetan, hilketa honen emaitza politiko kaltegarriak azaltzen saiatuko naiz, kritika politikoari ekinen diot". Nahiko planteamendu arrunta gure artean, ETaren hilketa bakoitzaren ondoren.

Holakoak entzutean, duda bat baitaratzen zait: zer ote dago ideia horren azpitik? Konbentzimendu zintzo eta sendoa, kritika politikoa egitean kritika etikoa ere egiten dela, alegia? Zertarako, bada, desenkusa hori?

Edo berteze kontu bat izanen ote da, hots, sinetsita gaudela hutsaren hurrengo dela ETari termino etikoetan joatea, etika guztietatik kanpo ibiltzen delakoan?

Argiago egon daiteke etika-falta honen salaketa, kondenak bertzerik egiten ez dutenen hitzetan. Baina galdera, berriro ere, berez datorkit: zertarako kondena etikoa etikatik kanpo bizi direnei? Ez ote da izanen bost axola zaiela kondenatzaileei kondenatuak konbentzitzea? Etika unibertsal bat edozein politikaren gainean egonen bailitzan predikatzen dutenen aho batzutan, etikaren erabilera politiko lotsagabea susmatzen da, politikaren erabilera etikoaren orde.

Biribila dirudi esaldiak, baina hipokresiaren salaketa batetik haratago doa. Etikarik eza, hauengan ere? Eta saiatuko bagina zikintzulo honetatik ihes egiten?

NATURATIK IHESEAN.

Niri dagokionez, eskubide naturalez mintzo zaizkidanean, azarejokueta joaten naiz ihesi batean babes bila. Aukeran, musean, ea nire inteligentziak eta borondateak kontrako zoriari ziria sartzen dioten.

Bizitza bezain naturala da heriotza. Bizitza ematea bezain naturala da bizitza kentzea. Eskubiderik aitoritzen badiogu naturalezari, bizitza emateko eskubidearen eskutik heriotza emateko eskubidea dator. Naturalezan errotuta dago heriotz-zigorra. Naturaren zuloan sartu nahi dugula politika erranen nuke nik, balizko zuzenbide edo etikaren naturalaren gainean oinarritzen dugunean.

Zurrunbilo horretan sartuta, nahiago nuke etika erlijioso bat, guk geuk, gizakiok, asmatu baitugu azken finean

Jainkoa. Baina Arrazoiak Jainkoa naturaleza bihurtu zuenetik, berdin zait natural ala erlijiosotzat jotzen dugun etika.

IHESBIDEA. Kontua da bat direla etika eta politika, bereiztezinak. Utz dezagun zirrikiturik ttipiena ere bien artean (dela etika politikaren gainetik jartzearen -ustezko moral unibertsal batek nahi izanen lukeena-, dela aginte politikoa etika naturalaren interprete izatearren -Hobbesek nahi zuena-), eta Makiabelok deituko digu etxeko atean, noiz era guttienik ustean, estatu arrazoiak makila gisa astinduz.

"Beste inori ezean, hiriko agintariei dagokie iruzur egitea, arerio zein hirikideei buruz, hiriarren onerako, honelakorik beste inori ez dagokio". Norenak eta Platonenak ditugu hitz makiabeliko hauek, egia, edertasuna eta ontasuna bat egiten zituen, printzipio etikoen izenean filosofoen errepublika defendatu zuen Platonenak. Zerutiar etikaren menpeko politikaren alde zegoen Platon eta etikatik aparteko berteze politikaren alde zegoen Makiabelo, esku-tik helduta.

Etika, politika, zuzenbidea... naturatik, behar naturaletik askatzeko ihesbide gizatiarrak, gizartezkoak ditugu -gehitxotan tranpetan erortzea eraman bagaituzte ere. Antinatura da etika/politika berez, askatasuna lortzeko denez. Arazo bat da betiko goikoek beren askatasuna bakarrik lortzeko dutela etika. Aingerukeria izanen litzateke bertzelako ustea. Baina arazorik funtsezkoena ideologia guztiek etika/politika bana dutela da.

Kontua ez da benetako etika baten

falta, etika desberdinak daudela baizik. Politika desberdinak bezainbat. Izan behar den bezala. Nire etika/politika, adibideetan hasita, ez da PPrena, ez EAJrena, ez PSNrena.

Nazkante egiten zait ustezko etika natural zein zerutiar baten aldarrikapena, horren erabilera politikora erraz baino errazago eramaten duelako. Eta ondo deritzot Herri Batasunak bertzeek eskaturiko ETaren kondena etikoei uko egiteari.

Baina ETaren politika naturalari egin beharko lioke uko, politika/etika propio bati ekin beharko lioke behingoz Herri Batasunak ●

Bixente Serrano Izko
Irakaslea

"Ondo deritzot Herri Batasunak bertzeek eskaturiko ETaren kondena etikoei uko egiteari. Baina, ETaren politika 'naturala'ri egin beharko lioke uko HBk, politika/etika propio bati ekin beharko lioke behingoz"

Eusko Alkartasunako Idazkari Nagusia eta Europako Legelbiltzarkidea da Gorka Knörr. Gasteiztik, Estrasburgotik nahiz Bruselatik so egiten dio Euskal Herriari. Hegazkinen hegaldien eta alderdiaren biltzarren artean atzeman dugu politiko eta kantaria.

“EH-REKIN HAUSTEAK KALTE EGINGO LIOKE BAKE PROZESUARI”

Idazkari nagusia hautatua izan zinen unean ETaren su-etena indarrean zegoen, eta EA alderdia, berriz, aro berri baten abiarburuan. Zer balorazio egiten duzu aro berriari buruz, alderdiaren gidaritzza hartu zenuenez geroztik?

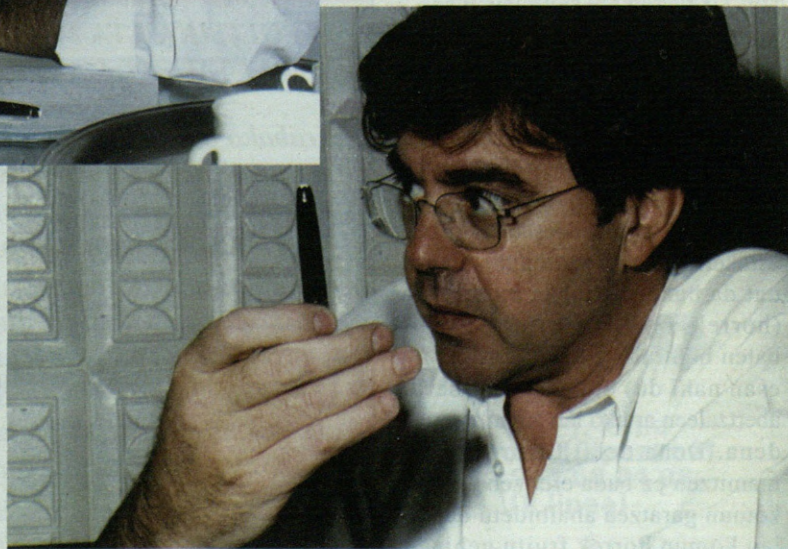
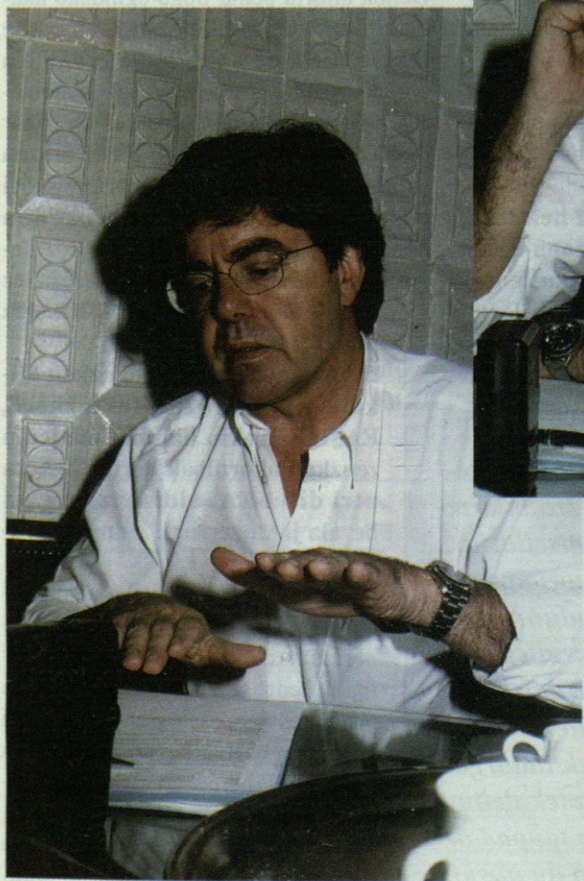
Aro nahiko konplikatua tokatu zaigu baina orain arteko gure egitekoa baikorra da. Lekukoa hartu eta treguaren etenaren berri astebetara ezagutu genuen. Atentatuak hasi ahala, egoera politiko oso zaila bilakatu da eraberritze prozesu batean diharduen EA bezalako alderdi batentzat.

Esaterako, Gasteizko Gobernuaren egonik aurrera eraman nahi genuen hainbat ekimen eramaten eragozten digu indarkeriak berriz ere. Alegia, indarkeriaren arazoari irtenbide eman nahian betebeharrak eta den-

bora gehiegi eskaintzen dio gaurko zeregin politikoak. Politikoen erronka nagusia arazoa konpontzeko gai garen erakustea da, antza. Eta, oraindik hastapenean baino ez garela pentsatzen badugu, bada, pena da. Eguneroko zeregin politikoak gauza asko du mahai gainean ipintzeko, ekonomia dela, Europaren eredia dela, herri bezala nola jokatu... Eztabaida horiek bigarren maila batean gelditzen dira tamalez.

■ **Lizarra-Garazi akordioaren garai baikor haiek joan dira. Zeintzuk dira itxaropen haiek galdu izanaren erantzuleak zure iritzian?**

Hasteko eta behin PPko gobernuak. Aznarrek ETarekin mintzatzen hasteko baimena eman zuen. Aurrera joan ahala erabaki zuen ez segitzea. PP alderdiak bere estrategia guztia aldatu zuen, baita abertzaletasunaren aurkako eraso bortitza hasi ere. ETak su-etena haustea erabaki zuenean, orduko gobernuaren Josep Piqué bozeramaileak esan zuena dut

RUBEN PLAZA

■ “Denok onartu behar ditugu egindako akatsak, baina denok, jakina; EHk barne”.

gogoan: "ETAren treguaren amaiera gobernu honek eraman 'eragozpen estrategia' ren ondorio zuzena da". Horregatik oraindik ez dugu ulertu ETA nola demonstre erori izan den PPren strategiaren menpe. PP eta ETA dira egoera hura pikutara joan izanaren erantzuleak. Zentzu horretan, EHri argi esan diogu ETAren morrontzatik libratu behar duela. EHk badu herri honetan zeregin eta espazio garrantzitsu bat, espazio hori landu beharra dauka baina ETAren tutelarik gabe.

■ **Lizarra-Garaziko akordioaren arieran, bake-prozesua eta eraikuntza nazionala nahastu bide dira. Alderdien arteko eztabaidak abiapuntu berri bat bilatzen du, antza. Azken bi urteotan bizi izan dugun aukera berriei badago ondorio onik?**

Bai, jakina. PPK eta PSOEK su-eten aurretiko egoera ahanzten dute. Ordea, gogoratu behar da Ardanza plana deitutakoa. Sozialistak planean sartzeaz egon ziren, baina PP bakarrik ez uzteagatik atzera egin zuten azken unean. Geroago, Lizarra bake-plana sortu zen eta errezelo handiarekin hartua izan zen estatuko alderdien aldetik; hamaika eragozpen ere jaso izan ditu bere ibilbidean. Hala ere, bake-prozesua bultzatzeko bake-mahaiaren denok behar dugula izan pentsatzen dugu EA; PP eta PSOE barne. Ez gara eseri oraindik, ados, eta oso konplikatuak da alderdi guztiak eseritzea, baina aurrerapausoa eman dugu. Ez da ahanztu behar Lizarrak su-etena ahalbidetu zuela. Lizarraren garapenean bi gauza arraz ezberdinak nahastu dira: Lizarrako akordioaren garapena eta alderdi abertzaleen arteko lan amankomuna. Eta ETAK esaten duenean 'eraikuntza nazionala aldatu nahi izan digute bake-prozesuaren truke', astakeria galanta esaten du. Gauza bat da bake-prozesua bultzatzea (horrek, noizbait, denok mahai baten inguruan eseri behar dugula esan nahi du) eta bestea, alderdi abertzaleen arteko lan amankomuna dena. Dena dela, Lizarra orain mamitzen ez bada ere, zenbait lan komun garatzea ahalbidetu du eta lan komun horrek fruitu gehiago eman dezake aurrerantzean. Gure

erronkarik handiena akordioak sortu zuen ilusioa berpiztea da.

■ **EAJ eta PSE-EEren artean nolabaiteko hurbiltze bat eman da azkenaldion. Gasteizko Legelbiltzarreko azken osoko bilkurari buruzko baloraziorik egingo al zeniguke?**

Oro har, azken osoko bilkuran gertatutakoa beste eztabaida antzua izan da. PSEren proposamena bake-plan bat bezala saldu nahi izan digute. Bake-planak, ordea, ez dira Legebiltzarreko ez legeko proposamenen ondorioz inola ere aurrera aterako, baizik eta batzuen eta besteen arteko hizketaldien ondorioz.

■ **"PSOEko liderrek Ajuria-Enearen bigarren aroa aipatzen dute eta gu ez gaude prest hortik joateko"**

Alderdien arteko elkarriketek giro eta abagune apropos bat sortu behar dute mahaia eraikitzeke, baina ez Legebiltzarrean eginiko printzipio deklarazio baten bitartez. PSEren proposamenari EAJk baietza eman bazion eta guk ezetza eman bagenion, ez zen PSEk aurkeztutako gutti baztergarria zelako. Arrazoia da ezin diogula lehendakariari eskatu azken bi urtetan eskatzen ari garena, PSEk ez legeko proposamena aurkeztu duelako. EAJk proposamenean ikusi badu zerbait berri, hori berak jakingo du.

■ **Baliteke EAJk arazoari heltzeko hari berriren bat aurkitu izana PSEren eskutik. Ez duzu posible ikusten?**

Interpretazioak libreak dira. Baina oso konplikatuak daukate biek balizko hari berri horretatik bakarrik tiratzea. Azken eztabaida horretan beste aukera bat galdu zen gauza berri batzuk adosteko, eta aukera egon bazegoen. Egunean zehar aurkeztu genituen emendakinek hori agertzen zuten. EAJk alde bozkatu zituen lehen hiru puntuak, betiere, PSEk laugarrenaren alde egingo zuelakoan. Hau da, herriaren borondatea errespetatuko dela, dioena. Guk bagenekien ez zuela alde bozkatuko, garbi ikusi genuen PSE ez zela mugituko. Orain, PSOEko liderrek bozketaldiaz egiten duten interpretazioa entzuten dugu. Hots, Ajuria-Enearen bigarren aroa aipatzen dute. Eta gu ez gaude prest hortik joateko. Gu lehendakariak deitzen duen bakoitzean joan egingo gara hitz egitera.

Baina hor ez dago gakoa, gakoa da nola egon alderdi guztiak.

■ **Beraz, alderdien errua da denon arteko mahaia osatu ez izana.**

Bai. Horretan gizarteak alderdi politikooi suspentso borobila eman behar digu. Denok aitortu behar dugu egindako akatsak, baina denok, jakina. EHk barne jakina. EHk ez baitu inola ere bidea errazten. Durangon gertatu azken atentatu lekuko. Aurrerapausoak eman behar dira eta ez artikulatu baten bidez arazoa saihestu. Giza-eskubideen printzipioei eusteko ordua da. Ohartu behar dira behingoz ETAK ezin duela segitu zinegotziak hiltzen. Hori garbi izan ezean, ez dago aurrera egiterik. Ni ezkorra naiz.

■ **Durangon izandako azken hilketa aipatu duzu. Harrezkero, EAJk EHrekin hainbat udaletan zeuzkan akordioak bertan behera utzi ditu. EA, aldiz, ez da EAJ bezala jokatzeko ari. Zein da arrazoia?**

Arrazoia da herrietako udal politikan garatzen diren harremanak oso bereziak direla. Durangoko Jesus Mari Pedrosa zinegotzia hil zuten unean, esaterako, Zarautzen alderdi politikoa guztiak barne batzordean zeuden; PP barne. Zumarragan, adibidez, PSE-EE. Are argiago izateko, Miarrizten Abertzaleen Batasuna (Lizarra-Garazi akordioaren sinatzailea) UDFko Didier Borotra auzatzen

POLITIKA ETA MUSIKAREN TAUPADA ARTEAN

Arabako euskal kantagintzaren erreferentzia izan zen 1974tik 82ra bitartean. Kantaria, EITBko kontseilaria, Lagun Aro konpainiaren nazioarteko marketing saileko arduraduna eta Baskonia taldearen jarraitzailea. 50 urte ditu eta 15 urte joan zaizkio azken diskoa grabatu zuenetik. Politikagintzaren taupadak indargarriak nonbait, musikaren taupadek deitu diote berriz ere. 'Gogoaren taupadak' izeneko diskoa plazaratuko du aurki.

pezarekin batean ari da udala gobernatzen. Nik Nicole Fontaine Europako Legebiltzarrean entzuten dut tartekamarteka, biolentzia kondenatzen ez dutenekin elkarlanean ari direnek sinesgarritasun demokratikoa lausotzen dutela, eta nik gogoratzen diot gauzak ez direla hain sinple. Ez diot aurpegiratzen bere alderdikide batek, Didier Borotrak, ABko Jakes Abeerriekin itun bat duela; ez dut hemengo alderdi estatalek darabilten manikeismoa erabiltzen. Hau da, udal politikak eta herrien bizitzak ñabardura anitzak eta ugariak dituzte. Guk herrietatik jasotako iritzien arabera, argi ikusten duguna hau da: EHrekin ditugun akordioak sistematikoki hausteak, kalte gehiago egingo lioke bake-prozesuari mesede baino. Hau da, hori lehenagoko estrategia baztertzaila berres-tea litzateke. PPK bilatu duena hain zuzen ere, Ajuria Eneko Mahaira itzultzea. Hala ere, tokian tokiko gure karguek ezinbestean ituna hautsi beharra ikusten badute -Atarrabian, Lekeition edota Durangon, kasu-, alderdiak errespetatzen du.

■ **Biolentziaren arazoa gainditzea herri honen subiranotasunaren aldeko benetako apustuan datza EHrentzat. Lizarraren saiakeraren ondotik, zer esan dezakezu premisa horri buruz?**

Hasteko, ez dut onartzen ahal EAKo-ek Lizarra akordioaz geroztik hasia dugula subiranotasuna lantzen. Gu beti aritu gara subiranotasunaren bidean. Horrela diote gure estatutuek. Gu ez gara autonomistazale izan, aurrera egiten laguntzen digun neurrian ez bada. Hau da, kontua ez da sei lurralde bilduko dituen hauteskundeak burutzea, baizik

RUBEN PLAZA

■ **"Europako Batasuna oso ahula da".**

eta egoera horretara eraman gaitzakeen bidea aurkitzea. EHk proposatzen dituen hauteskunde nazionalak ezin dira lege dekretuz gauzatu. Denok ezagutzen ditugu Iparraldean eta Nafarroan bizi diren egoerak. Gainera, EHk krontsaesan handiak ditu. Iparraldean gutxieneko eskaera onartzen du eta Nafarroako Erriberan maximetako politika egin nahi du. Guk gaurko erakundeetatik abiatu behar dugula diogunean, ez da hauekiko gure atxikimendua erabatekoa delako eta beraietan sinesmen osoa dugulako, bazik eta berauek direlako abiapuntu bakarra.

■ **Europako legebiltzarkidea zara.**

Zertan da Herrien Europa delakoa?

Batasun europarra, batez ere, ekonomikoa eta monetarioa da. Ordea, hauek inportante izanik ere, zer-nolako batasun politiko egin nahi dugun zehaztea falta da. Batasun politikoa oso ahula da oraindik. Estatuaren menpe gaude, Europako Kontseiluak izugarrizko ahalmena du. Batasun politikoa behar da eta horretarako oinarritzko eskubideen karta sartu. Euskal Herriak bere ordezkari izan dezan nahi dugu. Maastrichteko eta Amsterdameko itunaren arabera ari gara; 200. artikularen arabera, gurea bezalako herriek eta beren gobernuak ordezkari izan ditzaten, baina Espainiako gobernuak behin eta berriro ukatzen digu aukera.

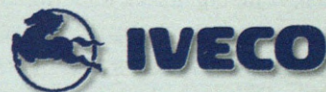
■ **Nola ikusten da hemengo gatazka Europako Legebiltzarrean?**

Su-etenak iraun zuen bitartean posible izan zitzaigun legebiltzarkide askorekin elkarrizketatzea. Bake-prozesuari buruzko mintegi bat bideratu genuen -Irlanda eta Kortsikako kasuak barne- arazoa eztabaidatzeko. Su-etenaren hautsi ostean, bertan behera utzi behar izan genuen. EHri bereziki esan diogu, indarkeria medio gero eta zailago egiten zaigula Europako lana ere aurrera eramatea. Europako Legebiltzarrean ulergaitza da PPKo zinegotzi bat hiltzea. Horrek lana izugarri eragozten digu. Inoiz edo behin, bilkura bat izan eta ordu bat eman behar dut gure jarrera zein den argitzen. Bertako legebiltzarkideek Europako estatuetakoko prentsak gure arazoak egiten duen irakurketa jasotzen dute. Hots, abertzaletasuna eta biolentzia saku berean sartzen dute ●

◆ **MIKEL ASURMENDI**

RESA GUIPUZCOANA, S.A.

GIPUZKOAKO KONTZESIONARIO BAKARRA

N-1 444. km.a
Billabona (Gipuzkoa)
Tel.: 943 69 04 00
(8 linea)

Arlo guztietan aitzindariak

Laneko istripuak edo gaixotasunak badirudi metalurgia eta eraikuntzan soilik gertatzen direla. Baina badira irakaskuntzan ere. Hala nabarmentzen da STEE-EILASek Eusko Jaurlaritzari eta Nafarroako Gobernuari duela gutxi aurkeztu dizkien txostenetan.

IRAKASKUNTZAN BADIRA LANEAN SORTUTAKO GAIXOTASUNAK

■ Onartuta ez dagoen arren, irakaskuntza sektoreak baditu berezko gaixotasun profesionalak.

Metalurgia eta eraikuntza enpresetan ez ezik irakaskuntzan ere badira lanean sortutako gaixotasun profesionalak. Orain artean ez dira halakotzat hartuak izan, eta horrek ondorio kaltegarriak izan ditu, batetik, horren erasana nozitu duten langile jakinentzat eta, bestetik, sektorearentzat, orokorrean, beste arlo batzuetan antolatu izan diren prebentzio planik ez dutelako.

Azken hilabeteotan STEE-EILAS sindikatua irakaskuntza sektorean sinadura biltzen aritu da Euskal Administrazioetan, EAEkoan eta Nafarroakoan, sek-

tore horretan ere lanean sortutako gaixotasun profesionalak onartu eta dagozkien prebentzio planak antola ditzaten eskatzeko. Nafarroan 1.500 sinadura inguru aurkeztu zizkion Nafarroako administrazioari eta, orain, 3.500 inguru izan dira Lan Saileko Kontseilariari eta Osalan-i aurkeztu dizkienak EAEn.

GAIXOTASUN PROFESIONALAK. Espainiako Estatuan Europako beste inon baino lan istripu gehiago baldin badago ere, onartzen diren gaixotasun profesionalen kopurua Europako batez bestekoaren oso azpitik dago.

1997an, Espainiako Estatuan 10,3 milioi langile izanik, 8.440 gaixotasun profesional besterik ez ziren onartu. Hori ez da gertatzen lan arloko osasun baldintzak beste inon baino hobeak direlako, baizik eta araudi guztiz zaharkitu batean oinarritzen delako. Araudi hori 1978an egin zen, eta harrezkero Ardystil sindromea izenez ezagutzen dena barneratzeko soilik aldatu da, sindrome horren ondorioz Valentzian ehungintzan ziharduten hainbat emakume hil eta gero.

Horregatik, lanaren eraginez sortutako hainbat gaixotasun osasuneko eta gizarte segurantzako sistema orokorrak,

ALBERTO ELOSEGI

■ Estresa da irakasleen artean baja gehien eragiten duen gaixotasuna.

edo are gaixoak berak, hartu behar izaten ditu bere gain. Gainera, lanaren eta gaixotasunaren arteko loturarik kontuan hartzen ez denez, ez da inolako prebentzio neurririk ezartzen eta aurrerantzean ere langile gehiago gaixotuko da arrazoi berberengatik.

Gaixotasun profesionalen zerrendan ageri ez diren gaixotasunak laneko istripu gisa har daitezke, baina horrek, gehienetan, prozedura judizial bat eskatzen du, eta gaixotasun horren oinarri eta iturburu bakarra lana dela frogatu behar da. Horrela, epai batzuk lan-istriputzat jo dute estresa edo ahotsa galtzea, baina ezin ukatu prozedura luzea eta neketsua dela.

Zergatik burutu da kanpaina hori euskal irakaskuntzaren arloan? Aipatu dugun sindikatuaren txosten horrek dioenez, irakaskuntzako langileen artean lanaren ondorioz sortzen diren gaixotasun ohikoak ez dira ageri gaixotasun profesiona-

len zerrendan (estresa, gihar eta hezurre-tako gaixotasunak, ahotsaren inguruko

arazoak). Horiek onartaraztea da helburua, errehabilitazioaren kostua gaixodagoenaren gain gera ez dadin eta irakaskuntza zentroak, publikoak nahiz pribatuak, prebentzio neurriak hartzera behartuak izan daitezken. Txostenak dioenez, kanpaina hau oso baliagarria gertatu da *"gure lankideak arazoaz hobeto jabetzeko, eta eskaini diguten laguntza guztia eskertu nahi genieke"*.

Lanean sortzen diren gaixotasunak direla-eta, kanpainak haxe nabarmendu nahi izan du: irakaskuntza arriskurik gabeko sektoretzat hartu izan da, baina errealitateak eta estatistikek garbi erakusten dute hainbat gaixotasun oso ohikoak direla sektore honetan, hala nola, depresioak, arazo mentalak, estresa, bizkar, lepo eta gorputz adarretako mina, ahots arazoak eta abar.

Denboran zehar sortzen diren gaixo-

■ Laneko arriskuen prebentziorako ikastaroa

Uztailaren 3, 4 eta 5ean Irakaskuntzako Lan Arriskuen Prebentzioari buruzko II Udako Ikastaroa egingo da. STEE-EILASEk eta Ergonomiaren Euskal Institutuak antolatu du, lan esparruko, unibertsitateko, gizarteko eta finantzetako hainbat erakunderen laguntzarekin. EHUKo Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatean, Bilboko Sarrikan, egingo den ikastaro honetan hainbat adituk esku hartuko du eta tailerrak antolatuko dira.

Bertan landuko diren gaien artean, honakoak nabarmendu ditzakegu: jarduera sindikala irakaskuntzako lan

osasun arloan, Quebeceko esperientzia bat azalduz; emakumearen lana ulertu, eraldatzeko; duintasuna eta osasun mentala lanean: eraso psikologikoa lanean; irizpide ergonomikoak irakaskuntza zentroen diseinuan. Aurreikusiten diren tailerretan, honako gaiak jorratuko dira: ikasgelarako altzari ergonomikoak; Lanbide Heziketako lantegi eta laborategietan dauden arriskuak; gihar eta hezurretako arriskuen kudeaketa integratua haur hezkuntzan eta hezkuntza berezian; ordenagailu bidezko lana: arriskuak, prebentzio neurriak, ergonomia; estresa; erantzukizun zibil eta penala ●

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

■ Gihar eta hezurretako lesioen aurkako sindikatuen kanpaina

Europan tentsioa areagotzen", horrela dio lan arloan gihar eta hezurretan sortzen diren lesio ugarien aurka Europako sindikatuak duela gutxi bultzatzen hasi diren kanpainak. Besteak beste, horrelako arazoak enpresa eta sektoreen negoziaketetan erabateko presentzia izatea da helburua. Gaixotasun profesionalen zerrenda berraztertu eta gihar eta hezurretako gaixotasun mota ezberdinak bertan agertaraztea eta lanerako makineria eta lan ekipamenduen taxuketa hobetzeko arau tekniko ergonomikoen multzo koherentea osatzea ere kanpainaren helburuen artean daude.

Laneko Baldintzak Hobetzeko Dublineko Fundazioaren arabera, langileen %30ak bizkarreko mina duela dio eta %17ak giharretakoa. Gihar eta hezurretako lesioak Europan maiztasun handiena duten hamar gaixotasun profesionalen artean daude. Horrelako gaixotasunek geroz eta langile gehiagori eragiten diete, eta eginkizun eta jarduera multzo oso zabala hartzen dute, bai zerbitzuetan (pantailekin aritzen diren lanetan, osasun sektorean, eta abar) eta bai garbiketan, nekazaritzako elikagaien

industrian, ehungintzan, mekanikan eta eraikuntzan. Halako lesio gehienak emakumeek nozitzen dituzte.

Zer dira gihar eta hezurretako lesioak? Lana antolatzekeo modu berriek lesio mota ugariaren izurritea eragin dute, eta horiek gihar eta hezurretako lesioen multzoan sartu dira. Gaur egun lan osasunaren arazo nagusietakoak bihurtu dira. Bizkarraldea, tendoiak, giharrek, nerbioak, zirkulazioak, goialdeko gorputz adarretako giltzadurak (ukondoak, esku-muturrak, eskuak, sorbaldak) eta lepaldea dira lesio gehien izaten dituztenak. Gaixotasun kronikoak edo ebakuntza kirurgikoa behar duten gaitz sakonak ere sor ditzakete.

Lesio horiek eragile ugariaren ondorio dira, sarritan bat baino gehiago batera, eta lanaren antolamenduarekin zerikusi zuzena izan ohi dute: hainbat lanetan egin beharreko indarra bezalako eragile fisikoak, mugimenduen errepikapena eta maiztasuna, laneko jarrera ezerosoak, dardarak, estresa bezalako eragile psikosozialak, prestakuntza gabezia, ordutegiaren zorrotasuna eta abar ●

tasunak izanik, ez dira istripu bat bezain nabarmenak eta sarritan, norberaren arazo gisa hartu ohi dira. Horregatik diote kanpainaren arduradunek, "*badela garaia arazo kolektiboak direla jabetzeko eta, gainera, prebentzio neurrien bidez saihas daitezkeela*".

Irakaskuntzari oso loturik dauden ahots arazoak izan ezik, aipatu diren gainerako arazo eta kalteen menpe daude irakaskuntzaren arlo guztietako langileak (irakasleak, ikertzaileak, administrazio eta zerbitzuetakoak, heziketa berezikoak edo garbiketara eta sukaldaritzakoak). Nolanahi ere, datu ugariak unibertsitatez kanpoko irakaskuntza publikoko irakasleentzat dira. Pribatukoei edo beste kolektibokoei buruz ez dago ia daturik.

ESTRESA ETA GIHAR ETA HEZURRETAKO GAIXOTASUNAK.

97/98 ikasturtean unibertsitatez kanpoko irakaskuntza publikoan estresa izan zen irakasleen arteko gaixotasunik nabarmenena, baja egunen kopurua kontuan hartuz gero (%19,62). Arrazoi horregatik Bizkaian 34.187 lanegun galdu ziren. Araban, berriz, baja gehien eragin duen bigarren kausa da, baja egunen %18,62 eragin eta 4.777 lanegun galarazi ditu.

Irakaskuntzako gainerako langileengan ere eragin nabarmena du. Horren oinarritzko zergatiak honakoak dira: lana pertsonen egitea, zentro masifikatuak izatea, gehiegizko burokrazia, eskakizun

■ Europako sindikatuak gaixotasun profesionalen zerrenda luzatu nahi dute.

□ Irakaskuntzako hainbat gaixotasun laneko istripuztat hartu behar da

profesional berriak (DBH, 2 urte, eta abar), gizartearen balioespen kaskarra eta ezegonkortasuna. Ezarri beharreko pre-

bentzio neurriei dagokionez, langileen prestakuntza, lanaren antolamendu malguagoa, esku-hartzaileagoa eta kolektiboagoa, lan-egonkortasuna eta gizartearen balioespen handiagoa proposatzen ditu txostenak.

Gihar eta hezurretako gaixotasunak dira Araban baja gehien eragiten dutenak, 5.281 lanegun galaraziz (baja egunen %20,59). Bizkaian bigarrena da,

31.487 lanegun galaraziz (baja egunen %18,07). Heziketa bereziaren arloan ere haxe da baja gehien eragiten duen gaixotasuna, nahiz eta 40 urtetik beherakoak izan bertan aritzen diren langileen %70. Halaber, baja eragile garrantzitsua da Administrazio eta Zerbitzuetako Pertsonalaren (AZP) artean.

Gaixotasun mota horren oinarrian, txostenak dioenez, hainbat arrazoi aurkitzen da, hots, lanpostuen diseinu ergonomiko ezagatik hartzen diren gorputz jarrera okerrak, prestaketa edo baliabide egokirik gabe gauza astunak edo pertsonak altxatzea eta oztopo arkitektonikoak. Beraz, sindikatuaren txostenaren arabera, prebentzio neurriak zentzu horretan bideratu behar dira, hau da, lanpostuen diseinu ergonomikoa landu, oztopo arkitektonikoak desagertarazi, haurrak edo gauza astunak altxatzen ibiltzea saihestu eta langileak trebatu.

Ahots arazoak dira irakaskuntza arloko gaixotasun profesional garrantzitsuenetakoak. Irakasleen lan arloko gaixotasun nagusitzat jo ohi dira. Irakasleen arteko ahotsaren inguruko patologia bestelako lanbideetako langile helduen

ALBERTO ELOSEGI

■ Pantailen aurrean lan egiteak gihar eta hezurretako lesioak eragiten ditu.

halako hiru izan ohi dira. Bizkaiko irakasleen bajak eragiten dituen laugarren arrazoi garrantzitsuenak da kopuruz, 13.360 lanegun galaraziz (baja egunen %7,66), eta gaixotasun infektzioek eta parasitarioek baino baja gehiago sortaraziz.

Gaixotasun profesional horren maila gorenak, patologia organikoak, 60.000 irakasleri eragiten die Espainiako Estatuan, eta irakasleen %60tik %80ra dira ahots patologiararen sintomak dituztenak.

Zer egin daiteke horietako gaixotasunen bat izanez gero? Halako gaixotasuna edukiz gero zer egin daitekeen argitzen ere saiatzen da STEE-EILASen txostena. Lehenik, lanean sortutako gaixotasunak eritasun arrunt bezala diagnostikatzen ez uzteko aholkua ematen du. Hartara, zentroan edo Ordezkaritzan laneko istripuari dagokion agiria betetzeko eskatu behar da. Hala, baja hartzen bada, lan istripuaren baja izan dadila ●

◆ DANIEL UDALAITZ

HARTU ARGIA ASTERO

- Urtebetean 46 ale
- Euskal Kulturaren Urtekaria doan
- Orain harpidetuz gero, gure azokako opari bat zuretzat
- Zure helbidean jasoko duzu merkeago
- Gure azokako produktuetan deskontu bereziak
- Zozketa eta eskaintza berezietan parte hartzeko aukera

URTEBETEKO HARPIDETZA (BEZa barne) • Hego Euskal Herria: 15.600 pzta / 93,76 euro • Ipar Euskal Herria: 746 libera / 113,73 euro
• Espainia: 15.600 pzta / 93,76 euro • Beste Atzerriak: 20.100 pzta / 120,8 euro • Airez: 31.450 pzta / 189,02 euro

Izena: 1. deitura 2. deitura:

N.A./I.F.K.: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Tel./Faxa: e-posta:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz ☐

Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularren telefonoa: Titularren helbidea:

Entitatea

Bulegoa

K.D.

Kontu zenbakia

DATA:

SINADURA:

ARGIA: 142 P. K. • LASARTE-ORIA 20160 • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

Sakanako Bierrik elkarteak kultur gune bat eraikiko du Altsasun. "Bierrikena" k hainbat kultur jarduera bilduko ditu bere baitan. Egunotan erosketa prozesuan dabiltza eta laister hasiko dituzte lanak. Hemendik urtebetera zabalik egotea espero dute.

"BIERRIKENA" KULTUR GUNEA ERAIKIKO DUTE SAKANAN

JOXE LACALLE

■ Beleixe Irratiak, oraingo, Etxarri-Aranatzen mantenduko du bere egoitza.

Sakana bailarako Bierrik elkarteak proiektu handi batean murgilduta. Kultur gune bat atondu nahi du Altsasun eta horretarako herriko erdiguneko eraikin baten erosketan sartu da. Aspaldidanik zuten elkarte-kideek hori buruan, beti ere autofinantziazioan urratsak emate aldera. Izan ere, Olatz Irizar elkarteak kidearen esanetan, "oso argi dago gu bezalako elkarteek instituzioetatik jasotzen duten dirua behe-rantz joango dela, eta orain Nafarroan are gehiago. Taberna bat paratuko dugu, dirua ateratzeko tresna egokitzat jotzen

dugulako, baina uste dugu ezin garela horretan geratu; taberna bai, baina beste kutsu bat duen taberna jarriko dugu. Kultur gune izango den taberna bat egin nahi dugu".

Kultur gunerako herri aproposa bilatzea izan zen lehen pausoa eta behin herria aurkituta kokapen egokia. Etxarri-Aranatz eta Altsasuren artean ibili ziren, baina azkenean azken honen aldeko hautua egin zuten. Batetik, Etxarri-Aranatzen askoz ere euskara gehiago entzuten delako, eta Altsasun horrelako kultur gune euskaldun bat jarrita herriarentzat

onuragarriagoa izango delako; eta bestetik, Altsasu handiagoa delako, eskualdeko hiriburua delako eta etxeak merkeagoak direlako.

Herria aukeratuta, kokalekua topatzea falta zen; erdialdean eta handia behar zuen. "Zorte handia izan dugu. Oso handia da eta, geure diru ahalmenetarako, prezioz nahiko ongi dagoena".

Etxea erostear dira, baina ez dute bere horretan mantenduko; bota egingen dute, berria eraikitzeko. Erosketak eta gerora aurreikusi dituzten lanek 80 milioi pezetako (3,2 milioi libera) kostua izango dute. Bierrik elkarteak ez du, noski, horri aurre egiteko nahikoa diru, baina badu finantziabidea, Eraikin berriko sotoa, etxabea eta lehen pisua bereak izango dira, eta bigarren pisu eta ganbaran egingo dituzten bi duplexak salgai jarriko ditu. "Hauen salmentarekin obra ordainduko dugu eta etxea bera guk geure diruarekin erosiko dugu", azaldu digu Olatz Irizarrek.

Solairu bakoitzak 100 metro koadro izango ditu eta honela banatuko dituzte: sotoan biltegia, komunak, sukaldea eta bazkideentzat erabilgarri izango den gela; etxabea taberna bera, kontzertuak eta ikuskizunak biltzeko tokiarekin; eta lehenengo pisuan Bierrik elkarteak plazaratzen duen "Guaixe" aldizkariaren bulegoa eta bilera gela handi bat

ELKARTEENTZAT ERABILGARRI. Solairu honetako bilkura gelak irekia izan nahi du, erabili nahi duen ororentzat irekia. "Guk erabiltzeaz gain, beste edozein elkarte erabili ahal izango du. Altsasu Euskal Herriaren erdian dagoenez, hemendik gertu elkarte asko biltzen dira, eta momentu honetan Altsasun ez dagoenez ez kultur etxerik ez tamainako lekua duen aretorik, bada,

Euskara sailaren babeslea:

ARRASATEKO UDALA

**Pausoz pauso, egunez egun
etorkizuna argituz**

ALBERTO ELOSEGI

■ Plaza inguruan erosi dute etxea.

erabili nahi duen elkarte orori eskainiko diogu”.

Behean, tabernan, formato txikiko ikuskizunak eskaintzeko asmoa dute, antzerki lanak direla, kontzertuak, bertako musika taldeen aurkezpenak... Eta izena ere jarri diote datorren urtean zabalik ikustea espero duten eraikinari: “Bierrikena”.

Bierrik elkarreak “Guaixe” hilabete-karia argitaratzen du eta Belexe irratia aireraten (izen guztiek bertako euskalkia dute iturri: “Bierrik” izena beharrik da, “Guaixe” oraintxe eta “Belexe” berehalaxe), baina azken honek ez du eraikin honetatik emitituko, oraingoz. Nahiago izan dute Etxarri-Aranatzen mantendu, bertatik hobeto hedatzen baita seinalea eta bertan entzule fidel mordoa baitago. Hala ere, Altsasun bertan bada beste irratia bat, Garraxi irratia librea, eta honekin, herriko beste kultur eragile guztiekin batera, biltzeko asmoa ere adierazi dute Bierrik-ekoek, haiek euren lokalak baliatzeko xedez.

Gauzak ondo, 16 udalerrri biltzen dituen Sakana eskualdeak kultur gune erakargarria izango du bere hiriburuan. Aste honetan bertan sinatuko dute erosketa kontratua eta udan hasiko dituzte lanak. Urtebete barru “Bierrikena” zabalik egotea espero dute.

Bitartean, taberna bat alokatu dute Etxarri-Aranatzen, urtebeterako. “Eta bertan erreferente izatea lortzen badugu, bada, mantendu egingo dugu” ●

◆ ERIZ ZAPIRAIN

Arturoren kaiera

EPAILEEI LAGUNTZARIK EZ

Espainiako Botere Judizialeko Kontseilu Nagusiko (CGPJ) bozeramaile Emilio Olabarriak salatu du Nafarroako Gobernuak epaileak euskalduntzeko laguntzarik ez ematea. Olabarriaren esanetan, duela bi urte laguntzak emateko hitzarmena sinatu zen. Gaur egun euskara ikasten ari diren epaileek beraiek jarri behar dituzte bitartekoak. Hala, Olabarriak Sanzen gobernuak euskaldunekiko duen konpromisoa eza jarri du agerian berriz ere.

IKAS-BI-K GELA ELEBIDUNAK ESKATU DITU

Ikas-Bi elkarteko kideek Baionako Akademia Inspekzioa okupatu zuten pasa den asteazkenean, kolegioetan eta lizeoetan ikasketa elebidunak jarrai dezan eskatzeko. Maule, Miarritze, Baiona eta Donibane-Garaziko kolegio eta lizeoetan gela elebidunak irekitzeko zailtasunak salatu zituzten, Germaine Hacala inspektoreari eta Jean Espilondo diputatuari emandako gutunetan. Hacialak eskaera Pauera helaraziko duela adierazi zien.

ELKARRIZKETEI EGIN DIE BERRIZ SEASKA-K

Seaskak Hezkunde Nazionalarekin izandako elkarrizketei berrekitea erabaki du. Hilabetez etenda egon ondoren, Hezkuntza Ministerioak Iparraldeko ikastolen federazioak egindako eskaria onartu du, hots, eskatutako irakasleak kontratatze konpromisoa hartu du. Hori dela eta, aurrera egingo dute Iparraldeko ikastolek nolabaiteko publikotasuna erdiesteko negoziazioetan.

LEITZAN ALDIZKARI BERRIA ATERA DA

Iaz Leitzan sortu zen Marmari euskara taldeak izen bereko aldizkari berria plaza-ratu du. Dagoeneko lehen zenbaki honen 900 ale banatu dira Nafarroako herrian. Marmari taldeak Leitzaldeko Euskara Zerbitzuak eta Nafarroako Hizkuntza Politikarako Zuzendaritzak emandako diru laguntzak izan ditu aldizkaria argitaratzeko.

Urrea

■ Elorrioko Udal Euskara Kontseiluak “Elorrion euskaraz bizi nahi dugu” plangintza jarri du martxan 2000 urterako. Hartara, ipuin lehiaketak, udako barnetegia eta euskaldun berriak eta zaharrak elkartzeko “Berba-laguna” egitasmoa antolatu ditu. Halaber, herriko ahozko euskararen artxiboa abiatuko du.

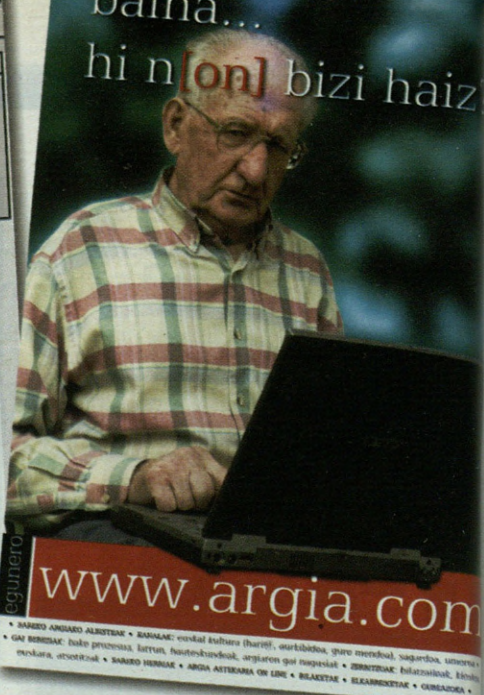
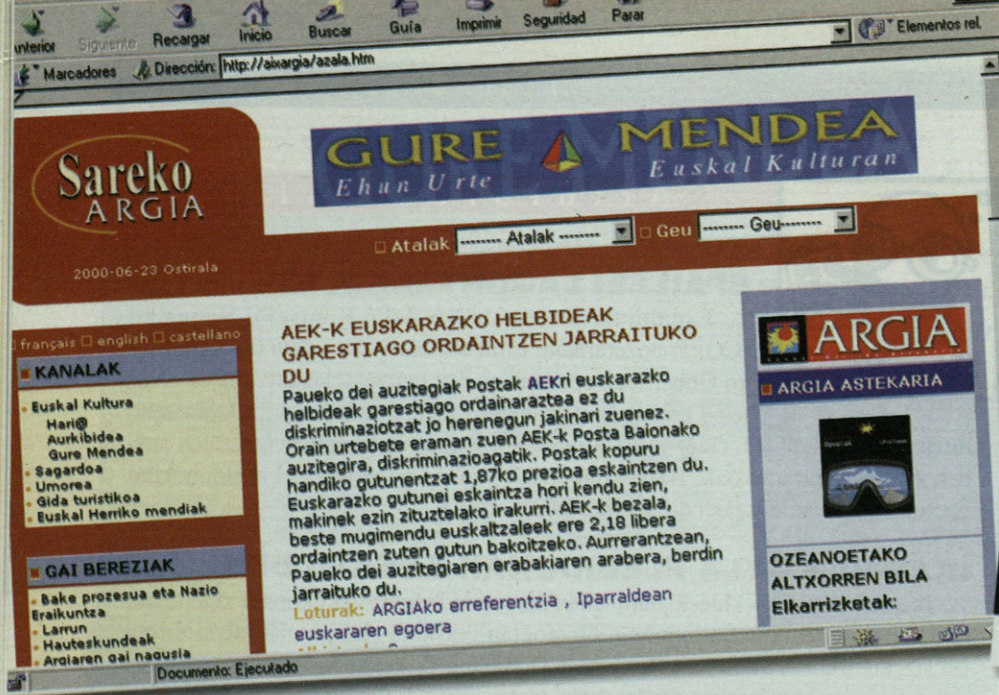

■ Nafarroako Gobernuak erdaldun bat izendatu du Hizkuntza Politikarako zuzendari nagusi. Orain arte Unibertsitateko Irakaskuntza eta Ikerketa Zerbitzuko zuzendaria zen Pedro Pegenautek hartuko du Fernando Perez de Viñasprek utzitako lekua. Horrez gain, saila desegituratu eta unibertsitateen ardura gehitu dio.

Ikatz a

Gobierno de Navarra
Nafarroako Gobernua

Euskarazko egunkari digital izatera pasatu da Sareko Argia ekainaren 26an. Ordutik aurrera, sail berriak estreinatuz joango da Sareko Argia udan zehar: eguneroko albiste saila, Euskal Kulturaren Hari@ren bilaketa sistema, Sareko Herriak, kanal tematiko berriak...

SAREKO ARGIA BERRIA: ORAIN EGUNERO

Ekainaren 26tik aurrera www.argia.com helbidean sartu denak badaki azal nagusian dozena erdi bat albiste berezi dakartzala Sareko Argiak, Internet den komunikazio modu berriroko bereziki landuak. Asterokotasuna hautsi du lehenik, eta egunerokotasuna ere hautsi du sarritan, albiste garrantzitsuak gertatu ahala. Gune honetako gainerako atal guztiak ere berriro dira eta berriak sortu ere bai.

Baina zer da orain Sareko Argia, ataria, egunkaria? Formato, formula eta edukiz jauzia egin duen web gune honek egunkari elektronikoek dituzten ezaugarriak ditu, eta "atariak" izenez ezagunak diren komunikabide anitz eta ezberdinen ezaugarriak ere bai. Europan eta Ameriketako hainbat komunikabide elektroniko ezagutu eta aztertu da Sareko Argia berria prestatzeko: Kataluniako Vilaweb, Galiziako Vieiros, Frantziako "Le Nouvel Observateur" astekariak Interneten antolatatu duen egunkaria, Europa eta Ameriketako astekariak bertsio elektronikoak eta abar.

Horietatik Sareko Argiak euskaraz bizi nahi duen komunitateak dituen baldintza, behar eta mugei egokitutako formulak bereganatu ditu.

UDABERRIAN zehar burutu dira gunearen formula berria antolatze lanak. Dena berriro baino lehen martxan jarri zitezkeen atal batzuk jada ezagutzen ditu euskal internetzaleak. Adibidez, euskal bilatzaile nagusietarako (Aurki, Kaixo, Euskonet, Jalgi) zuzeneko sarrera ipini da eta Interneten euskaraz informazio eta zerbitzu nagusiak eskaintzen dituzten guneekiko loturez osatutako Kioskoa ere bai.

Gainerako aldagetak ekainaren 26ra arte itxaron behar izan dute. Formula berrian, Sareko Argiak lehendik ARGIA paperezkotik zeukan autonomia areagotu egin du. Agian deigarriena, egunero orri nagusian eskaintzen dituen albisteak izan daitezke horretan. Egunerokotasunerako jauzia egin du ARGIAko taldeak honekin eta egunak pasa ahala horren emaitzak Interneteko bertsioan bezala paperezkoaren hobekuntzan ere nabaritu du.

Albiste horietan batzuk gaur Euskal Kulturaren Hari@ zerbitzuak biltzen dituenak dira, hautatuak eta bereziki landuak, lotura eta erreferentziak. Ekonomia eta politika mundukoak ere badira, eta baita mundu mailako aktualitatekoak eta Internet alorrekoak ere. Albiste laburrak, arrazoi bat edo besteagatik garrantzizkoak diren gertakizunei lotuak eta irakurleari gune interesgarri askotara joateko aukera emango diotenak.

FORMULA berrian, bilaketa sistemetan berrikuntzak egin dira. Nabarmena: Euskal Kulturaren Hari@ zerbitzuaren bilaketa sistema. Beste maila batean, Aurki bilatzailea Sareko Argiak integratu du, elkarlan bide berri bati ekinez. Gai bereziak bi ataletan bereizi dira. Kanalak daude batetik, tartean berriren bat ere badela: Euskal Mendiak, Iñaxio Elizegik lantzen duen gune interesgarria. ARGIAN uztailaren 9an hasiko den Gida Turistikoak ere leku berezia izanen du. Gai berezietan, LARRUNEz gain, larunbatetan ARGIAren gai nagusia landuko da, eta igandeetan Net Polita ize-

neko kronika.

Uztailean zehar hasiko dira ugaritzen Sareko Herriak, frankizia moduan Sareko Argiak herrietako bazkideekin sortuko dituen edizio lokalak. Eta irailerako utziko dira hurrengo berrikuntzak. Horien artean, Gure Mendea proiektuaren barruan mahaijoko gisan 99ko udazkenean plazaratu zen "tribiala" Internet bidez jokatzeko moduan ipiniko da. Eta gaur ARGIAren Eskaintzak direnak Gureazoka.com bihurtuko dira.

Sareko Herriak edizio lokalak dira: euskal herritarrek bizi diren edozein udal edo hiriko informazioak biltzeko, elkarlan moduan planteatu dira.

Sareko Herri bakoitzak bere izaera autonomoa dauka, informazio bizi propioa, eta aldi berean Sareko Argiaren informazio eta zerbitzu multzo guztia ere baliatzen du. Herri bakoitzak dauka azal bat bere albiste eta zerbitzu amankomunez osatua eta aurrera begira bere eztabaidagune propioak, estatistikak eta abar edukiko ditu.

Hitzarmen bat burutzen da Sareko Argiaren eta Sareko Herria antolatu nahi duen enpresa edo pertsonaren artean. Frankizia motako elkarlan hitzarmen bat da, bi aldeek interes sozial eta ekonomikoak gainean eraikia.

Kasu batzuetan herri aldizkari bat izango da Komunikazio Biziagoa enpresaren bazkide lokala, beste batzuetan irratik lokal bat edo argitaletxe bat, komunikazio edo publizitate munduko profesional bat, argitaletxe bat, Interneten lehendik informazio lokala egiten ari den elkarte bat... edo herritar bat, Interneten komunikazioa egiteko interesa duena.

Sareko Argia holako bazkideentzako beren proiektuen osagarri gerta daiteke. Areago, Sareko Argiak horietarako ere bere elkarlana eskaintzen die. Internetek euskaraz eta oro har Euskal Herrian daukan beharretako bat "sare barruko bizia" baita.

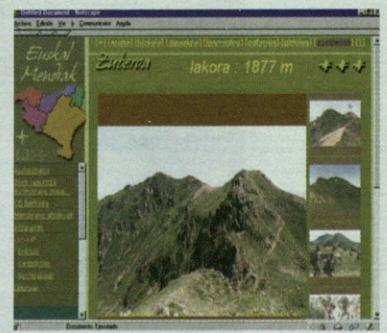
Ekainaren 26an Sareko Hernani aurkeztu zen prentsaurrean, lehen edizio bezala. Hurrengoak Zuberoa eta Urruñakoa izan daitezten prestaketa lanetan ari dira eta beste zenbait negoziaketa bidean da.

AMETZAGAIÑA Taldearen lankidetzaz ezinbestekoa izan da Sareko Argiaren jauzi honetarako. Horren barruan, Adur Software Productionsek bideratzen duen informatikako programazio lanaz gain, Aitor Maritxalar webmaster gaztearen etorreraren eragina nabaritu da. Sareko Argiaren eduki eta formen gainean Berdaitz Goia produkzio arduradunarekin batera Auria Etxeandia kazetari gaztea izan da hilabeteotan egunkari digital berria landu duena. Batik bat kulturako informazioa lantzen (Hari@ eta beste) Naiara Irureta, Nekane Barandiaran eta Izaskun Jauregi ditu ondoan. Sareko Argiak lotu eta gainerako gestio komertzialetan Bego Zuza ari da.

Aldaketa promozio eta publizitaterako irudi bihurtzerakoan, aipatu partaide guztiek gainera Arantzazu Ruiz grafismo aldetik eta Estitxu eta Ixiar Eizagirre eslogan eta kontzeptu bilaketan izan dituzte laguntzaile. Eta hainbeste gazteren lan eta ideiei, laurogei urteko Joxemari Zuzak ipini die aurpegia. "Baina... hi n(on) bizi haiz?" galdetzen die aspaldi

Euskal mendiak

Inaxio Elizegi filologia ikasia izanik, informatika, Internet eta euskal mendien zalea ere bada. Eta azken 6 urteotan bildu dituen informazio eta argazkiak bildu ditu Euskal Mendiak izeneko gune honetan. Mendi bakoitzaren argazki bat edo gehiago eta berari buruzko informazioa ipini ditu Elizegik. Osatzen ari den fitxategia izaki, zaletasun berak dituzten beste lagunen ekarpenak espero ditu, eta jadanik batzuk biltzen hasia ere bada.

www.argia.com helbidean sartu ez direnei. Zer esanik ez oraindik Interneten ibiltzen ez direnei. Hemen Interneten inbertitzen ari denak (eta euskaraz...) oraindik bi lan egin behar baititu: berea saldu eta eskaria sortu ●

◆ PELLO ZUBIRIA

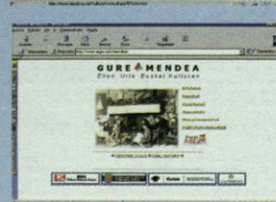
Hau abiadura!

• 1997ko abenduan ARGIA astekariak www.argia.com web gunea sortu zuen.

• 1998an astekariaren zenbait eduki, Elkarriketak 1963-97 CD-ROMaren edukia, Euskal Kulturaren Aurkibidea, eta abar ipini genituen.

• 1999ko maiatzean Euskal Kulturaren Hari@ sortu genuen, harpidetza bidez banatzen den buletin bertsioan eta web bertsioan. Ekainean ARGIA osorik on line ipini eta Sareko Argia autonomo bihurtu zen.

• 2000ko otsailean Gure Mendea on line ipini dugu ●

- Euskara ulerterrazean idatzia
- Koloretsua eta arina
- Euskara ikasten ari garenontzat aproposa

Labetik atera berria!

aekren aldizkaria

aizu!

jaso nahi dut!

Izen abizenak

Helbidea

P.K.

Herria

Herrialdea

Telefonia

Bankua/Kutxa

Sukurtsala

Kontu zka.

IFK/NAN

(20 digituak)

Urte osoko harpidetza

- Hego Euskal Herria eta Espainia: 2.500 pezeta
- Ipar Euskal Herria eta Frantzia: 180 libera
- Gainontzeko herrialdeak: 4.500 pezeta / 180 libera

Harpidetza egiteko txartela honako helbidera bidal ezazu

Aizu!

Perro kalea 1, 5.

48005 BILBO

aizu-bizkaia@aekeuskaltegiak.net

tel. 94 415 95 12 • Fax 94 416 65 55

ZUBEROA: ESPERANTZA GEROAN

Zuberoa, Euskal Herriko lurralde ttipiena, doi-doi iritsia da 2000. urtearen atarira. Mendiko laborantza eta Maule hiriburuko industria izan dira Zuberoako euskarri ekonomiko nagusiak mende honetan. Gaur egun, berriz, Zuberoak iraunen badu, bere ekonomia azkartu beharraz ohartu dira bertako herritarrak. Kari horretara, azken hiru urteotan ekimen berriak sortu izan dituzte zuberotarrek: Herrien Erkidegoa (Communauté de Communes) da eraturiko egitura berria. Antzinako Batzorde Sindikala eta ODACE elkarteak dira Zuberoako ekonomiaren beste eragile nagusiak. Zuberoa husten ari da, alta. 13.471 dira biztanleak; azken hamar urteotan 1.000ko bat galdu ondoren. Alabaina, Euskal Herriko beste nehongo eskualdetan bezainbatean, urterik urtera, kultur bizi baten agerle biziak dira zuberotarrak: neguko maskaraden ondotik pastoral berri bat landu digute engoitik zuberotarrek. Zuberoako mugaz landako Eskiulako herritarrek jokatua izanen delarik.

Testuak: MIKEL ASURMENDI

■ Maule hiriburuaren goialdean dago Gaztelu Zaharra; ikurrina eta guzti.

Zuberoak 765 km koadro ditu eta 1990an egin azken errolda fidagarriaren arabera Euskal Herri osoko biztanle-dentsitate (20,53bzt./km²) txikiena du. Aurtengo erroldaren arabera 13.471 dira biztanleak. Hiru kantonamenduetan bananduta dago: Mauleko kantonamenduan 19 herri biltzen dira: Maule-Lextarre (hiriburua), Muskildi, Urdiñarbe, Altzürükü, Idauze-Mendi, Gotañe-Iribarne, Mendikota,

Doneztebe eta Iruri. Nafarroa Behereko Donapaleuko kantonamenduari 7 herri zuberotar atxikiak dira: Ozaraine-Eribareita, Lohitzüne-Oihergi, Jeztaze, Etxarri, Domintxaine-Berroeta, Arüe-Ithorrotze-Olhaibi eta Pagola. Orotara 42 herri dira. Biarnoko Olorue kantonamenduan Eskiula dago; zuberotar herria ere bai. Zuberotarrak Basabürütarrak (Zubero Garaia) eta Pettarrak (Zubero Beherea) bezala ezagutzen dira. Erdial-

deko Zuberoari "Arbaillak" deitu izan zaio, bestalde.

BIRMOLDAKETA GARAIA. Zuberoko herriak ttipiak dira oso. Maule hiriburua da hiriaren eite izan duen bakarra. Laborantza izan da bertako bizibide naturala, eta iragan mendean industriak ere arrakasta izan du hiruburuan. Azken mende honetan, ordea, 10.000 bizilagun galdu ditu Zuberoak. 1968tik, bi kantonamenduetako kudeaketa ekonomikoa SIVOMen (Ardura Anitzetako Sindikatua) esku izan da. Beti bereziak alta. Orain hiru urte, berriz, birmoldaketa prozesu bati ekin zioten. Maule eta Atharratzeko kantonamenduek Herrien Erkidegoa (Communauté des Communes) egitura antolatu dute elkarrekin. BAM (Baiona-Angelumiarritze) edota Amikuze eskualdeek garatu duten egitura molde beraren aitoria, alegia.

Altzürükü herriko Battitte Queheille auzapezak eta era berean Herrien Erkidegoko lehendakariak agertu digu egitasmo berria:

■ Altzürüküko Urrutia gaztelua.

Arrokiaga, Barkoxe, Sohüta, Aiñharbe, Bildoz-Onizpe, Berogañe-Lahüntze, Mithikile-Larrori-Mendibile, Ospitale-pia, Ürruxtoi-Larrabile, Ezpezie-Ündüreine eta Sarrikota-pia. Atharratzeko Kantonamenduan 16 herri daude: Atharratz-Sorholüze, Altzai-Altzabehiti-Zunharreta, Aloze-Ziboz e - O m i z e g a i ñ a , Gamere-Zihiga, Etxebarre, Hauze, Lakarri-Arhane-Sarrikota-gañia, Liginaga-Astue, Larrañe, Lexantzü-Zünharre, Ligi-Atheri, Muntori, Ozaze-Zühara, Santa-Grazi, Zalgize-

■ Larrañe neguan. Zuberotar herri honek Nafarroarekiko muga egiten du 1.000 metrotan.

ZUBEROA HERRIZ HERRI

- **Zuberoa:** 756 km²
- **Maule-Lexarre** da hiriburua.
- Bi kantonamendu nagusietan banandua dago:
Mauleko eta Atharratzeko kantonamenduetan.
- Beste zazpi herri, Nafarroa Behereko **Donapaleuko** kantonamenduari atxikiak dira.
- Orotara **42 herri** dira.
- **Eskiula**, Olorueko kantonamenduari lotua dena ere zuberotarra da.

► **Mauleko kantonamenduko herriak: (19)**

- Maule-Lexarre
- Muskildi
- Urdiñarbe
- Altzürükü
- Idauze-Mendi
- Gotañe-Iribarne
- Mendikota
- Arrokiaga
- Barkoxe
- Sohüta
- Añharbe
- Bildoze-Onizpea
- Berogañe-Lahüntze
- Mithikile-Larriori-Mendibile
- Ospitale-pia
- Ürruxtoi-Larrabile
- Ezpeize-Ündüreine
- Sarrikota-pia

■ **Zuberoako populazioaren bilakaera XX. mendean zehar**

• 1911	25.000
• 1936	21.385
• 1954	20.084
• 1962	19.902
• 1975	18.132
• 1990	15.706

■ **Kantonamenduka honela banatuta dago kopurua:**

• Maule-Lexarreko kantonamendua:	10.700 (+) % 68
• Atharratzeko kantonamendua:	3.500 (+) % 22
• Donapaleuko kantonamendua:	1.600 (+) % 10

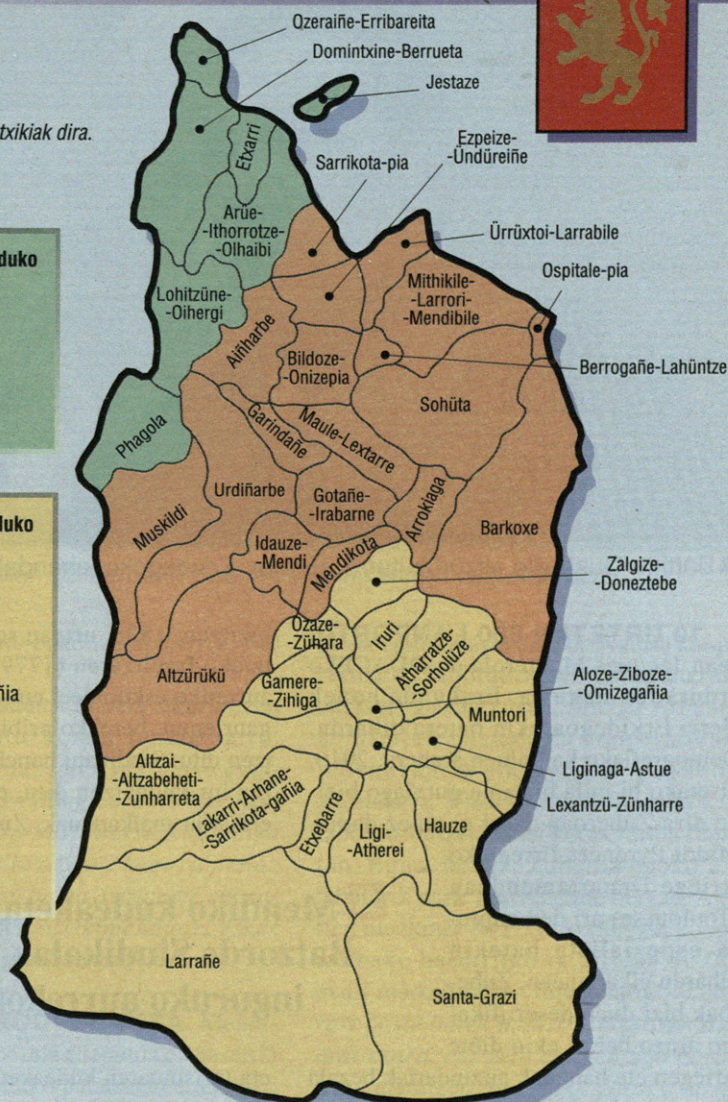
Azken erroldaren arabera 13.471 biztanle daude.

► **Donapaleuko kantonamenduko herriak: (7)**

- Ozaraine-Erribareita
- Lohitzüne-Oihergi
- Jeztaze
- Etxarri
- Domintxaine-Berroeta
- Arüe-Ithorrotze-Olhaibi
- Pagola

► **Atharratzeko kantonamenduko herriak: (16)**

- Atharratz-Sorholüze
- Altzai-Altzabehiti-Zunharreta
- Aloze-Ziboze-Omizegañia
- Gamere-Zihiga
- Etxebarre
- Hauze
- Lakarri-Arhane-Sarrikota-gañia
- Liginaga-Astue
- Larrañe
- Lexantzü-Zünharre
- Ligi-Atheri
- Muntori
- Ozaze-Zühara
- Santa-Grazi
- Zalgize-Donztebe
- Iruri

"Zuberoako bi kantonamenduak elkarrekin aritu izan dira betidanik garapen ekonomiko eta sozialaren alde. Orain sei urte kantonamenduen arteko sindikatua sortu genuen eta orain hiru urte, berriaz, Herrien Erkidegoa. Azken sei urte hauetan ekonomia bizi ahal izan dadin lanean aritu gara, baina bitarteko gutxiska ukan dugu sos aldetik". Aitzitik, egitura berriak berezitasun bat dauka. Hots, Frantziako Estatuaren birmoldaketa prozesuari atxikirik, zuberotarrek eraturiko Herrien Erkidego honek zerga biltzeko gaitasuna dauka. Hiritarrek ordaintzen duten laugarren zerga mota da bera: "Herrien Erkidego hau bi milioi libera (50 milioi pezeta) biltzen hasia da urteko eta Esta-

tuak besteak beste emanen digu gure egituraren funtzionamendurako", erran digu Battitte Queheillek. Lau milioi liberako (100 milioi pezeta) aurrekontua erabiltzen hasia da erkidego hau urteko.

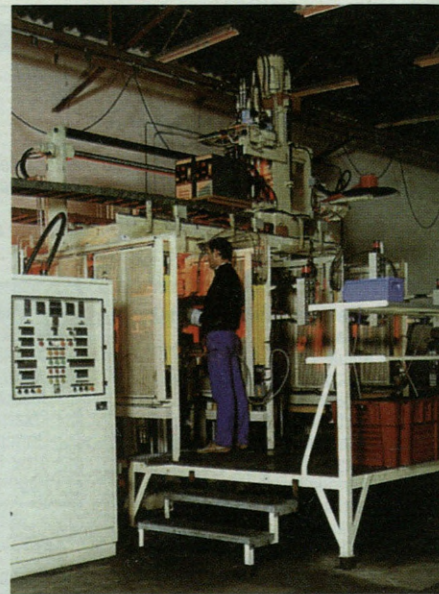
■ **Espartin lantegiek zutik diraute Maulen.**

10 URTEKO PLANA. 2000. urtetik hasita, hamar urteko plan ekonomiko bat diseinatu dute ODACE-GEEEB deitu erakundearekin (Organisation pour le Développement, par l'Action et la Coopération Economique-Garapenerako Erakundea Ekimena eta Elkarlanaren Bidez). Laborantzan ari diren gazteak bertan atxikitzea eta industria nahiz zerbitzu alorrean lanpostu berriak sortzea dute xede nagusia. Herrien Erkidegoak lege bideratzen dituen proiektuen alde teknikoak kudeatzen du ODACEk: "Gure egitura herrietako bizizaleen arabera da ordeztua proportzionalki. 51 hautetsi gara guztira. 10 lagun ari dira egituraren bulego lanetan" adierazi digu lehendakariak.

RUBEN PLAZA

■ Battitte Queheille altzürükutarra, Herrien Erkidegoko lehendakaria.

■ Kautxua ekoizten da Zuberoan.

10 URTETAN 600 LANPOSTU.

Jean Jacques Manterola da ODACEko arduradun nagusia. Erakunde honek Herri Erkidegoarekin batera dihardu. Demografiako kalkuluen arabera, 2010. urterako bi mila biztanle gutxiago biziko dira Zuberoan. Hori gerta ez dadin, Middi Pyrénéés Erregioko Ariège Departamenduan (Toulouse) ari den enpresa espezialista batekin dihardu elkarlanean. Zuberoak bizi duen desertifikazio arazo berari ekin diote Ariègen eta hangoak aitzindariak bezala joan dira: “1.200 lanpostu galdu dira azken hamar urteotan eta gutxienez 600 lanpostu sortu nahi ditugu datozen hamar urtetan. Gizonezkoak aiseago plantazen dira lanean emakumezkoak baino. Horregatik, gure mintegietan idazkaritza, grafismoa edota informatika ari gara lantzen. Industriako enpresek kanpoko langile kualifikatuak ekarri ohi dituzte lan hauek egiteko. Hemendik goiti hemen bertan garatu nahi ditugu lanpostu hauek”, adierazi digu Jacques Manterolak.

MENDIKO SINDIKATUA.

Michel Castan Zuberoa Herriko Batzorde Sindikalaren (Commission Syndicale du Pays de Soule) zuzendaria da. Sindikatu hau Zuberoako egitura zaharrena da eta biziki garrantzitsua Zuberoako

bizitzan; 1838. urtean sortu zen. Frantziako Iraultzaren (1779. urtean hasia) aurretiko eskubideei eutsi izan zion, eta gaur egun, berezko pribilegioak gordezen ditu. Sindikatu honek 15.000 hektarea lur kudeatzen ditu, erdia basoa eta erdia lur malkartsuak. Zuraren, ehizaren

■ Mendiko kudeaketaz arduratzen den Batzorde Sindikalak 20 milioi libera inguruko aurrekontua darabil

eta turismoaren kudeaketak ditu zeregin nagusizat, artzaintzarentzako ingurumenaren zaindaritza lanekin batera. Mendiko kudeaketaz arduratzen den batzorde sindikal honek 20 milioi libera (100 milioi pezeta) inguruko aurrekontua darabil. 34 langile enplegatzen ditu. Zuberoako 43 herrietako (Eskiula barne)

■ 42.000 ardi borturatzen dira udaldian Zuberoan.

ordezkariak biltzen dira berean, ordezkari bat herri bakoitzeko.

BASOA, EHIZA ETA TURISMOA.

Bortua (mendizerra) Zuberoako ondare nagusienetako bat da. Bertako basoa oso da aberatsa, eta beretik daramaten egurren salmenta diru iturri handia: “8.000 eta 10.000 metro kubiko zura ateratzen dira Zuberoako basoetatik urtean. Basoak urtean 14.000 metro kubiko eman dezake hala ere”,

Michel Castanek dioskunez. Ehiza da, bestalde, diru iturri jorjia. Akitaniako ehiztari saldoa heldu da usoen ehizatzerara. Beren tiro-postuak erosi edo alokatzten dituzte dirutza handia utziz: “Azken 50 urteotan mendiko bideen zabaltzea eta berritzea ehiztariak utzitako diru parrastarekin egin dugu. Estatuak horretarako dirurik eman ez badigu ere, borturako azpiegiturak modernizatu ahal izan ditugu” diosku Michel Castanek. Iratiko 50 txaletak dira turisten egonleku eta beste diru askoren iturria. Europako, Estatuko nahiz Departamenduetako instituzioen aldetik diru laguntza jasotzen dute zeregin horretarako; aurrekontuen % 70.

400 ARTZAIN-ETXOLA.

Artzainak dira Zuberoako mendietako bizitza. 60 etxola dira

**□ Azken mende
honetan 10.000
bizilagun galdu ditu
Zuberoak eta joan
den hamarkadan
1.000 bizilagun
berriro ere**

bortuan. Haietaraino iristeko bideak berrituak izan dira. 42.000 ardi bazkatzen dira Zuberoako bortuan. 4.000 dira behiak eta 500 zaldiak edo zamariak. Ardiak Zuberoako beheko lautadetatik iristen dira; gaur egun kamioiez, ordea. Udaldian borturatu ohi diren ardien % 20ak oinez egiten du bidea. Artzainek 10 libera (250 pezeta) ordaintzen dute sei hilabeteko egonaldiaeren trukez. Behi bakoitzeko 70 libera pagatzen dute

RUBEN PLAZA

■ Michel Castan, Zuberoako Batzorde Sindikalaren zuzendaria.

unaiek, eta zaldi bakoitzeko, berriz, 140 libera.

Michel Castanek honela laburbiltzen digu sindikatu honen betebeharra: *"Frantziako Iraultzaren antzinako eskubideak atxikitzen ditugu oraino ere. Irati eta bortua, oro har, funtsezkoak dira zuberotarren bizitzan. Ingurumenaz arduratzen gara, baina artzainen, ehiztarien eta turisten atxikimenduari esker diraute bizirik gure mendiek"*.

AXURIA KOOPERATIBA. Mendiko laborantza bezala ezagutua da baserria Zuberoan. Mendiko patarretan eraikitako baserriek ez dituzte lautadetako (Amikuzze eskualdeari loturiko laborantza) etxealdeek dituzten lur hektarea zabalak. Zuberoako laborantza gehiena tresneria ttipiez garatu izan da historikoki. Altabada, zuberotarrek beren bitarteko pro-

pioak eratu dituzte ere bai. Axuria kooperatiba da laborantzaren garapenerako euskarri garrantzitsua. Michel Arhancet kontseilari nagusia da kooperatibako lehendakaria eta Battitte Queheille zuzendaria. 1983. urtean sortu zelarik 30 laborari biltzen ziren kooperatiba honetan. Egun, berriz, Zuberoa osoko 250 laborarik parte hartzen dute berean. Axurien mozkinaz bizi dira komunzki kooperatibako baserritarrak, urtean 50.000 axuri merkaturatzen dituztelarik: *"Laborari parte batek industrian saltzen dute ardi-esnea, eta gero eta gehiago norberak gasnatzen du esnea. Gure axuriak (arkumeak) Frantzia, Italia, Alemania eta Espainiako merkatuetara joaten dira"*, argitu digu Queheillek.

Axuria kooperatiba beste kabale edo ganadu klaseentzako, proiektuak aztertzen ari da; behia kasu ●

■ Zura lehengai da Zuberoan.

EUSKARAREN GIZARTE ERAKUNDEEN
KONTSEILUA

Euskararen Gizarte Erakundeen **KONTSEILUAK**

langile bat behar du ondoko funtzioa betetzeko:

- Komunikazio Sailerako arduraduna

Interesatuak deitu Kontseilura: **943 59 12 00**

kontseilua@kontseilua.org

Eskaerak aurkezteko epea: ekainaren 28ra arte

EUSKARAK ZIRT EDO ZART EGIN BEHAR DU

Zuberoa bizi dadin beharrezkoak diren bitartekoak azaldu izan ditugu, baita ekonomia azkartzeko zereginak eta helburuak aipatu ere. Segidan, lau zuberotarren idazkiak paratu ditugu. Halaber, euskara, hedabideak, kultur elkarteak eta politikari buruzko informazioa eman ere. Lehen premisa hauxe dukegu: Zuberoa euskaldun bizi-ko bada zirt edo zart egin behar du euskarak.

EUSKARA ZUBEROAREN MIRAILA.

Zuberoak bizi duen kinkaren miraila edo ispilua euskararen egoera da. Euskara, zuberotar kulturaren agerle, bizi da oraindik ere. Konparazioa, bere txikian, literatur eremu emankorra da Zuberoa. Alor emankorrena pastoralgileek onutzen dute: Junes Casenave-Harigile, Rogert Idiart, Jean Louis Davant, Agergarai, Pier Paul Berzaitz, Jean Mixel Bedaxagar eta Patrick Queheille dira idazle esanguratsuenak; zaharrenetik gazteenera izendatuak. Literatur idazle puntakoak ere badira Zuberoan: Davant eta Casenaverekin batera, Txomin Peillen eta Itxaro Borda. Allende Sokarros kazetaria, bestalde.

Zuberotarrak jite artistiko berezi batek ukituak dira; kantagintza da horren adierazle bizia: Etxekopar-Attuli, Latxikana, Niko Etxart (honen aita eta anaia), Bedaxagar eta semea, Berzaitz, Pipas, Joanes Sarasola, Maddi Oihenart, Mixel Etxekopar eta Tehenta neskatala taldea.

Pier Paul Berzaitz muskildiarra dugu

■ Maulek 200 lagun galdu ditu 10 urtetan.

artista hauen artean, punta-puntakoa. Pastoralgile berritzailea ("Madalena de Jauregiberri" jokatu du uda honetan Eskiulan) izateaz bestera, "Oihenart", (1992an) "Elkanoren Semeak", (1995ean) eta iazko "Euskal Spiritu" agerraldiak sortzaile honen ahalmen adierazgarri izan dira joan den hamarkadan. Ahantzi gabe, aurten, Jean Mixel Beda-

xagarrek sortu "Ama" entzun-ikusgarria. Berzaitzek zabaldutako bideari segida emanez.

PASTORALAK ERDARAZ AURKI?

Alta, bada, oroz gain, Zuberoako kulturgileen artean arrenkura bat jalgitzen da: euskararen gainbehera azkarra. Pier Paul Berzaitz bizi-ki kezkatu agertu zaigu bere idazkian. Honela galdetzen du muskildiarrek: "Nola jokatu du ditugu biharko pastoralak: erdaraz?". Alboan dugun grafikoan, euskararen egoera agertzen da. Euskararen galera begibistikoa da. Familia transmisioa eten da. Ikastolak eta gau eskola dira euskara bizirik atxikitzeko bitarteko bakarrak. Euskaraz ikasten eta euskara ikasten dutenen kopuruak, ordea, apalak dira.

■ Ttito Jaragoien, AEK-ko irakaslea.

Sohüta eta Atharratzeko Ikastolak bestera, AEK-k ere bere lekua du Zuberoan. 1983an sortu zen Sü Azia kultur elkartearen eskutik; Maulen du bere egoitza. Bi permanentek edo liberatuak dihardute berean. Ttitto Jaragoien da horietako bat; 30 urteko urdiñarbetarra. Irakasle eta euskaldunberria: "Ikasle gero eta haboroago lanaren xerka ari badira ere, gehienak euskal kulturaren integratzeko ikasten dute. Maleruski, Zuberoan gero eta toki guttiago dago euskara mintzatzeko. Instituzioak ez dira egoeraz arrankurutzen alta. Zuberoako Herriko Etxeei galdetu izan diegu 8 libe-ra (200 pezeta) biztanleko ematea urtean, baina bizpairuk salbu ez digute arra-postu. Erabiltzen dugun egoitza kendua izanzen zaigu eta heldu den ikastaldia antolatzeko ez dugu lokalik" ●

EUSKARAREN DATUAK ZUBEROAN

► Hizkuntza-gaitasuna adinaren arabera: (%)

Nafarroa-Beherea eta Zuberoan, 31.700 biztanleen arabera 1996 urtean egin inkesta

Noiz sortuak:	1931an(edo lehenago)	32/46an	47/61	62/71	72/80
• Euskaldun elebakarrak:	6	5	-	-	-
• Elebidunak:	76	73	58	49	34
• Elebidun hartzaileak:	6	6	13	20	28
• Erdaldun elebakarrak:	13	17	30	32	38

► Hizkuntza-gaitasuna gaur egun:

• Euskaldun elebakarrak:	800	% 2,5
• Elebidunak:	19.500	% 61,4
• Elebidun hartzaileak:	3.900	% 12,3
• Erdaldun elebakarrak:	7.500	% 23,7

► Euskaraz ikasten ari direnak:

■ Seaska Ikastolak

• Maule/Sohüta:

Ama-ikastolan: 29 ikasle (2-5 urte)
Lehen Mailan: 38 ikasle (6-11)

• Atharratzeko Ikastola:

Ama-eskolan: 14 ikasle (2-5 urte)

■ Euskara ikasten ari diren helduen kopurua:

• Mauleko AEK (Gau-eskola)

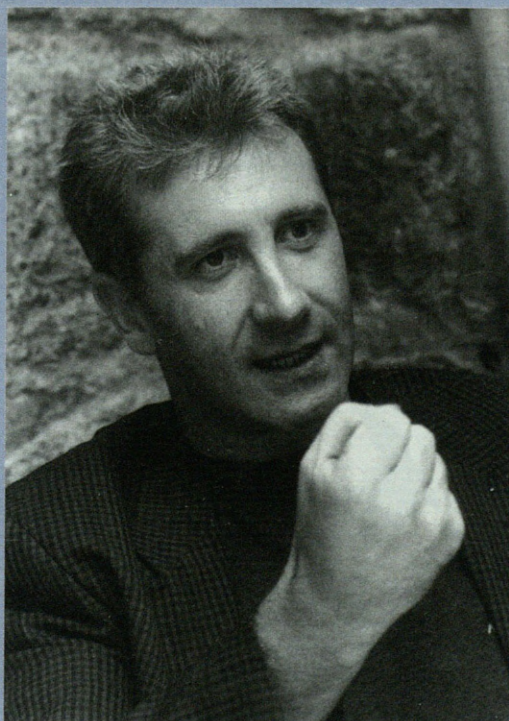
70 ikasle

■ Magic Pastoral

Zerk bultatzen gaitu zuberotarrak holako animoarekin urtero pastoral berri baten karian? Aspaldian hilik behar zukeen teatro zaharra sekula bezain biziago ikusten dugu gure herrietan. Sei hilabetetan, lan aste guzietan, ber xedean, tanka eta tanka makilen erritmoan, diru ainitz airean, enpresa ttipi baten organizazioa, bi ikustaldi xuhurrentzat bakarrik. Zer desafioa egun ditugun produktibismo eta errentabilitatearen litanien artean. Zerk deliberatzen du halaber, urtero jiten zaigun pastoralaren publiko hautua, Zuberoako soroetara hiru orenez ekiaren arraietan larrua egosirik, meza pagano horren komunioa hartzera?

Nabaria da hor agertzen dela Zuberoaren eta herritarren bizi nahikunde handia eta berdenboran euskaldunen sukarra etorkiaren iturrian elkarrekin edatekoa. Komunikazio bideak gero eta zabalagoak izanagatik jentea bakartasunaren hegaletan bizi da. Manera anitzetara biltzeko paradak ontsa jiten zaizkigu gaurgaiti. Pastoral gaia eternala delakotz eta bere errito xumeak munduko trajeria agertzen delakotz, dantza eta kantorearen bidez, jenteei ontsa errebitzen dute jenero horren mezua ikuskizun orokor eta uniber-

Pier Paul Berzaitz
Pastoralgilea

tsala delakotz. Beraz, ez da modaz kanpo gure antzerki zaharra, mehatxu zorrotzena ez balu bihotz eta mamian: ezen nola jokatuko ditugu pastoralak: erdaraz?

Pastoralaren mikrokosmoaren inguruan, modernitate eta tradizioaren izenean eztabaida bat sortu zaigu azken urte hauetan: sobera jauntzi, sobera kantore, eta abar. Pastoralaren tabernakulu sakratua errespetatzen ez balitz bezala-edo. Ikusten dugunez herri guztiek orain ekartzen dute beren "modern touch". Hala ari gara gu ere, egungo publikoak "pastoral beti bera baina berdenboran beti berritua" ferekatzen baitu.

Aurten, pastora Eskiulako herriak jokatu du, Zibozeko Madalena de Jauregiberri anderea sujetako hartuz. Mende berriko zuberor trajeriak emazte bikain baten historia antzeztuko du, bere zabaltasuna eta modernitatea erakutsiz. Eskiularrek gure mirespenak merezi dituzte, administratiboki

Biarno partean izanagatik, beren euskalduntasuna goraki aitortzen dutelakotz. Euskal nortasunaren egitura ez dela administrazioaren gauza bat, baizik eta amodiozko eta bihotzeko gauza dela erakutsi nahi digute eskiularrek ●

HEDABIDEEN EREMU ZAILEN LANDU BEHARRA

Hiru dira Zuberoan diharduten hedabideak; hirurak Maulen: "Le Miroir de la Soule" hamabostekaria eta Mendi-Lilia irratia enpresa berak kudeatuak dira. Xiberoko Botza irratia dago, bestalde.

"MIROIR" ETA MENDI-LILIA.

1956an sortu zen "Le Miroir" kazeta. Sortzailetakoa izan zen Pierra Udoiren emazteak eta Filipe eta Sophie seme-alabek kudeatua da egun. Hamabostekaria da, eta 4.000 ale zabaltzen ditu. Frantsez egin da ia osoki. Paris, Bordele, Pau, Suitza eta EEBBetara iristen da.

Mendi-Lilia irratia ere familia honek eta Jean Arlak kudeatua da. 1986an sortu zen. Goizeko 8:00etatik 20:00ak artean hedatzen du bere programazioa. Ez da irratia komertziala. Xiberoko Botzak burutzen duen zerbitzua egiten du baina

entzule frankofonoari zuzendua. Zuberoako bizipenak dira irratian honen emankizuen iturriak; kirolek toki zabala ukanik. Jean Arlak Zuberoako kronika historikoa burutzen du igandero eta euskarari leku

sinbolikoa eman ere: "Maulen 150 bizizaleek baino ez dute eskuara mintzatzen. Geure erroak frantsesez ezagutarazten entseiatzen gara. Xiberoko Botzarekin osagarriak gara komunikazio eremuan".

■ Xiberoko Botza egoitza berri batera aldatuko da laster.

■ Miraila edo ispiluaren atzetik zer?

Zuberoan saihetsezinekoa da "Le Miroir de la Soule" hamabostekariak hitz egitea. Kazeta honek 1956tik dirau, René Elizabide zuberotar enpresariak sorrarazi zuenetik. Elizabidek bere burua gaullistatzat zeukan eta "Le Miroir" bere jarrera eta karrera politikoen zerbitzurako asmatu zuen. Egun, politikari jakin baten eskuko ez bada ere, "Le Miroir"ek hasierako ildoari jarraitzen dio, itxuraz eta edukiz.

Edukin zerbait baduela antzematea zaila da, zinez beste garai bateko kazeta baten tankerakoa baita "Le Miroir". Tamaina handikoa, herrietako berri arruntez (sortzeak, heriotzak, ezteiak eta abar...), ezte argazkiz eta kiroletako albistez osatuta gehien batez. % 98 frantsesez idatzita da. Alabaina, lehen begirada batean, jarrera politiko zehatz baten ildotik dabilela

Allande Sokarros
Kazetaria

ez bazaio hautematen ere, ohar daiteke mezu politiko ezkutu bat daramala kazeta honek, "subliminal" neologismoaz definitzea egoki litzatekeena.

Mezu hori da, gutxi edo aski, "egon gaitezen beti hautetsien alde, hauen jarreraren eta obren oihartzuna eman dezagun, 'polemika' guztiak bazter ditzagun, Euskal Herri txukun eta Image d' Epinal irudi politikoa isla dezagun". Bere sortzailearen ideia politikoei fidel egon da "Le Miroir" eta eskuineko bezala sailka badaiteke ere, frantses 'ezkerrekoek', sozialistek behintzat, ez diote erasiarik botatzeko arrazoirik. Abertzaleek bai, ordea, zeren eta 44 urteotan diharduen informazio ergel eta ahul honek ez baitu ezertarako ohartarazterik eragin.

"JEIKI"TIK "BIZI HATSA"RAINO, IRAUPENIK GABEKO SAIOAK. Egoera tamalgarri honi aurre egiteko

Xiberoko Botzaren **apustu behinena** **euskaraz osoki** **aritzea da. 15 urte** **behetiko gazteen %** **5ak baino ez daki** **euskaraz, ordea**

XIBEROKO BOTZA. 1982. urtean sortu zen irrati hau. Ellande Etxart da lehendakaria eta Maritxu Castilon administrazio kontseiluaren burua. Berriki, sustengu kanpaina bat garatu du lokal berri baten erosteko. 600.000 libera (15 milioi pezeta) behar du egoitza berri batean plantatzeko. 45 metro koadroko egoitza batean ari dira egun; irratiaren kudetzailen erronka 2000. urtean, 90 metro koadroko lokal batera aldatzea delarik. 545.000 liberako (14 milioi pezeta) aurrekontua darabil urtean, eta bost kazetari enplegatzen ditu. Irrati honen apustu handiena etorkizunean

■ Mendi-Lilia irratiako Jean Arla, Phillipe Udoy eta Sophie kideak.

euskaraz aritzea da, 15 urte behetiko gazteen %5ak baino ez baitaki euskaraz. Hartara, %25 frantsesez egiten du hala-beharrez. 8.000 lagunek segitzen du eguneroko Xiberoko Botza. Euskal Irratiak

deitu elkartearen partaide da. Hots, Nafarroa Behereko Irulegi Irratia eta Lapurdiko Gure Irratiarekin batera, euskarazko informazioa hedatzen du Ipar Euskal Herriko etxeetara ●

asmorik eta saiorik egon da, baina, zoritxarrez, ez dute iraun eta "Le Miroir"en nagusikeria osoak mende erdia ospatzeko aukerarik izan dezake. 1970eko hamarkadan, Frantziako PSko sozialistek eta ugari ez ziren abertzale batzuek "Jeiki!" aldizkaria argitaratu zuten, politikaz, sozial kontuez, laborantzaz eta "Le Miroir"ek erabat tapatzen zituen gauzen berri emateko eta ezkerreko ikuspegi batez aztertzeke. "Jeiki!"k baina, ez zuen luzaz iraun eta geroztik izandako bilakaerek argi utzi dute frantses sozialisten eta ezkerreko abertzaleen arteko elkarlanik ez daitekela egon, hainbeste baitira handi ikuskera eta helburu aldeak. Hala ere, mota horretako bigarren saio bat izan zen 1980tik 1982ra plazaratu zen "Egia" hilabetekariarekin. Bere erredakzio taldea ezkerreko abertzalez, frantses sozialista bakan batzuek eta ekologista-libertario bezala defini zitezkeen bizpahiru lagunek osatua zen. Osakera honekin "Egia" ez zuen irauterik, baina haren desagertzea "Abil" hilabetekariaren sorrerak ordeztu zuen. "Abil"en erredakzioa, ezkerreko abertzalez soilik osatuta zen eta luzeenik geratu den informazio aldizkari zuberotarra da, 1988 urtera arte argitaratu baitzen.

Abertzaleen eskutik beti ere, sortu zen "Bizi Hatsa" hilabetekaria, baina honek urte bat doi-doi pasatuko zuen. Profesionaltasun eta seriotasunez osatu beharko da hurrengo egitasmoa. Zuberoan informazio osatuago, biziago eta sakinago bat eskaintzeko saio hauek guztiek ez dute porrot egin diruz hazteko nekezia batengatik soilik, baita ere, euren kabuz kazetaritza lanean ziharduten jendeetan oinarrituta zirelaketz. Hasiera batean dena ondo doa, baina denbora

pasa ahala, jendea aspertzen da, erredaktoreak gutxitzen dira eta, azkenean, tematsuenek ere etsitzen dute. Ez da, haatik, halabeharrik: Zuberoan idatzizko prentsa serio eta eraginkor bat biziara daiteke, profesionalki jardungo duen edo duten lagun baten edo biren inguruan, euren kabuz arituko den talde bat osatuta. Talde honetako kideen eraberritzea sartu beharko da hasieratik proiektu honen asmoetan, odol berria beharrezkoa baita luzaroan jarri nahi den edozerentzako.

Oraingoz, asmo hau obratzekoa da, baina egin egin beharko da Zuberoako errealitateak ez daitezen ispilu makurgarri batez islatuta egon ●

ERROTA - EL MOLINO **KANPINA**

- Hesiz mugatutako partzelak saneamenduz hornituak.
- Argi-indarra eta ur edagarria.
- Ur beroko zerbitzu zabalak.
- Bungalowak alkilerrean.
- Literak dituzten gelak taldeentzat.
- Supermerkatua, taberna, jatetxea, self-service.
- Igerilekuak. Squasha. Minigolf.
- Haur parkea. Gazteentzako gela.
- Familia nahiz taldeentzat literadun gelak.

AZKEN BERRIKUNTZAK

- Telebista daukaten bungalowak
- Piraguak eta pedalok erreka-koan.
- Bizikletak alokairuan.
- Tenisa, saskibaloia, futbol zelaia eta petanka

Tel.: 948 34 06 04 - Faxa: 948 34 00 82 • 31150 MENDIGORRIA (Nafarroa)

KULTUR ERAGILEAK KEXU BOTEREAREKIN

Zuberoarrek berezko jitea dute euskal kulturaren. Euskal Herriko bertze nehon baino kultur ekimen gehiago burutzen da biztanleen arabera. Uhaitza, Uztaro eta Sü Azia dira elkarte garrantzitsuenak.

UHAITZA. Xiberoko Kultur Etxea Mendikotan dago. Herrietako kultur ekimenen zerbitzura dihardu 1978az geroztik. Lau dira langileak, baina ez dute geroa ziurtatua. Maddi Ohienart honela

azaldu zaigu: *"Orain lanpostu bat kinkan dago. Botere publikoek proiektuen sustengatzeko gure lana beharrezkoa ikusten dute, alta, ez dira ohartzen Uhaitzako langileon beharretaz".*

UZTARO. Arte plastikoaren eremuan dihardute Uztaro taldekoek. Sei lagun ari dira 1989tik. Gonzalo Etxebarria margolariak halaxe erran digu: *"Ez dugu laguntzarik ukaiten instituzioetatik. Alta, Zuberoan ekoizten diren ikusgarrietan*

parte hartzen dugu: dekoratua, bideoa, diapositiba, infografia, serigrafia eta margolaritza lantzen ditugu".

SÜ AZIA. 1978an sortu zen. Aro ezberdinak eta tirabiratsuak bizi izan ditu Sü Aziak. Euskarari lehentasuna eman behar ziotenek -Junes Casenave-Harigile lehendakariak eta Allande Sokarros kazetariak- utzi dute elkarte. Battitta Guiressek eta Henri Ilharregi lehendakari berriak hartu dute hauen segida ●

■ Kulturaren egoera? Eskizofrenia!

Kontraerrian izigarria dugu euskararen eta kulturaren egoeren artean. Batetik, artista mordoa, kreakuntza joria, entzun-ikuskizun ugariak; bestetik, euskararen beharpen azkarra.

Pastorala edo tragedia dugu Zuberoako kulturaren lorea, nehoiz baino gorago dago, bereziki testuen mailaz. Mende laurden batez idazle bakarra izan baitzen Etxahun Iruri; gaur zazpi gara. Lehenago ez bezala, urtero antzerki bat, zenbat urtez biga, beti berriak. Publikoa ere duela hogeita bost urte baino zabalagoa, baina beste lurraldeetako haurridei esker, behera baitoa Zuberoako jendetza.

Trajedian bezala maskaradan, lehia bizia herrien artean: urtero bat, eta zenbat urtez bigar. Baina, jakina, testuen aldetik ez dauka trajeriaren oparotasunik, ez eta mailarik. Antzerki berri kantatu bat sortu da Berzaitzi esker. Iazko "Euskal Spiritu" ikusgarria gogoan. Aurten Bedaxargarren "Ama" ikusi dugu berriki.

Kantuan ere azpimarratzekoa da gure aberastasuna; hor daude izen sonatuak, denontzat ezagunak. Bertsolaritza dugu momentuko lo. Baina, haurren prestatzen ari zaigu Sohütako ikastolan, iragan udazkeneo Etxahun Iruri Sarian ikusi bezala. Bost idazle nagusi badauzka gure lurraldeak, beste seieta halar oso ezagunak, batuan ere idazten baitute. Azpimarratzekoa Sü Azia eta Uhaitza elkarteen lana, baita Xiberoko Botza irratia. Bai, lur emankorra da Zuberoa. Hainbeste dohain, hamabost mila biztanleren artean, harritzeko ere bada!

EUSKARA BURUZ PIKO. Bizkitartean ez gaitu itsutu behar egoera distirant horrek: arrosaz aberats bada, arantzaz

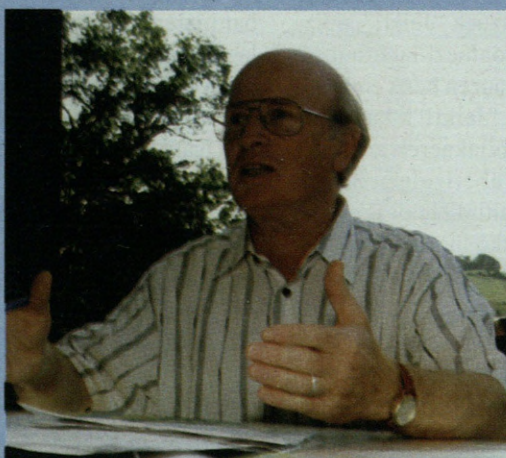
askoz ere joriago! Buruz piko behera doa Zuberoan euskara. Hiltzeko arriskuan dago ez badiogu azkar heltzen euskaltzale guziok. Haurrei ez du erakasten guraso askok, dela delibero hotsez dela utzikieriaz. Eta ikasten duten haurrek eskolan sartu baiko galtzen dute. Hilgarria da halaber telebistaren eragina. Azken ondorioetaraino garaitzen ari zaigu frantses ideologia jakobinoa: euskara, hizkuntza pribatua! Beraz ghettoan hetsi gara, eta han hiltzen ari. Non ez garen ateratzen. Hain zuzen ere, aski orduz etorri zen abertzale kontzientzia. Hari esker sortu Mauleko ikastola 1972an, geroztik Basabürükoa.

Berantago gela elebidunak eskola publikoan. bitartean AEK-ko Gaü Eskolak. Hauek dira haziak eta kimu berriak.

Maule-Sohütako saltegieta euskaraz entzuten da berriz arruntean: haur batzuk beren amarekin, eta haien etsenpuari esker, gehituak ere ausartzen dira beren artean, ahapeitik ari gabe. Baina zerbait egin behar dugu azkar eta finiki, lore horiek lur pixka bat eta ur tzorta bat ukan dezaten hazkurri. Euskal eskolak eta irratia eta kultura elkarteak atxiki! Hautetsiak inarrosi podere publikoek bai diruz bai legez laguntzak eman ditzaten!

Horretarako, ghettotik atera behar dugu, beste eskualdeetako

euskaldunei eskua luzatu, ez bakarrik diruaren hartzeko pastoraletan bezala, baina haiekin lan egiteko sail guztietan. Gure espiritua dugu lehenik zabaldu behar. Ahomihizkoa ez da segur aski euskararen hartzeko: irakurri behar da. Beraz, irekidura, lana, batasuna eta borroka dira gure lau kartak: euskarak irabazi behar badu Zuberoan, azkar eta finiki erabili behar ditugu. Hori dugu jokoa, hil ala bizikoa ●

Jean Louis Davant
Zuberoako Euskaltzain osoa

ALBERTO ELOSEGI

ERDIRA LERRATZEN DEN GIZARTE ANITZA

Zuberoako politikagintza entelegatu edo ulertu ahal izateko bertako soslai-soziala ezagutu beharra dago. Maule nahiz Atharratzeko kantonamenduetako bozken emaitzak dira zuberotar gizartearen baitezpadako adierazleak. Hauteskunde-etako lehen alderdi ugari hartzen du parte; ideologikoki, gizarte zabala eta anitza denaren erakusle izaki. FN -eskuin muturra-, RPR -eskuin-gaullistak-, UDF -zentriskak-, PS -sozialistak-, PCF -komunistak- eta AB -euskal abertzaleak- alderdiek hartzen dute bertako politika instituzionalaren eremua. Maule eta Atharratzeko kantonamenduetako kontseilari nagusiak dira egungo politiko esanguratsuenak: Jean Pierre Mirande eta Michel Arhancet. Biak ala biak, politikari independenteak bezala agertzen dira, baina azkeneko hauteskundeetan UDF

alderdiaren sustengoari esker hautatuak.

Euskal Departamendua da zuberotarren artean eztabaidatzen hasi den gaia; berriki arte gai aipaezina zen departamenduarena. Azkenaldion, Ipar Euskal Herri mailan zabaldu den interesari esker, zuberotarren gai tabu izateari utzi-ko ote dion susmoa antzematen hasia da, naski ●

■ Eskulan da aurtengo pastorala.

KANTONAMENDUETAKO BOZKAK

Atharratz: 1988ko bozkek

- Erroldatuak: 3.168
- Bozemaleak: 2.240
- Balioabeak: 109
- Baliodunak: 2.131

(UDF)	Michel Arhancet	1.256
(PC)	Sagardoyburu	616
(AB)	Jacques Sarraillet	172
(FN)	Elissalt	87

Michel Arhancet Kontseilari Nagusia

Maule: 1994ko bozkek

- Erroldatuak: 8.733
- Bozemaleak: 6.540
- Balioabeak: 228
- Baliodunak: 6.312

1. itzulian:		
(PSF)	Jean Longarot	1.839
(UDF)	Pepela Mirande	1.650
(RPR)	J. Jacques Hourmeau	1.359
(PCF)	Louis Labadot	775
(AB)	Leonie Agergarai	557
(FN)	Guillaume Elissalt	132

2. itzulian:
(UDF) Pepela Mirande: 3.315 (52,15) Kontseilari Nagusia
(PSF) Jean Longarot: 3.044 (47,89)

■ Proiektu sinple, baina handizalea

Zuberoako erronka sinplea da: joera demografikoak aldatzeko eta gazteak planta daitezzen, enplegua sortu behar da bertan -600 lanpostu hamar urteetan-. Zeregin horretan, lurraldearen erakargarritasuna garatuz eta bitartekoak balorizatuz, bere aberastasuna baliatu beharra dauka, hots, ingurumena, kultura, ondarea...

Hainbat lantalde ari da kari horretara, lan eremu ezberdinetan irudimena lantzen dute datozen hamar urteotan burutu behar diren ekimenak garatzeko. Proiektuaren lehenbiziko hiru urteetako egitasmoak Estatua, Erregio Kontseilua eta Kontseilu Nagusiarekin sinaturiko PCD -Garapen Xede Amankomuna- baten arabera garatuko dira; ekimenen garapen zuzenari lotua den hainbat erakunde parte delarik.

NEKAZAL-INDUSTRIALAREN BIRMOLDAKETA.

Oinetakoen sektorea behera etorri den arren, Zuberoa ipar-barnealdeko lehen arro industrial da, eta bere garapen gaitasuna bizirik dago hainbat aktibitate eta eremutan. Horiek horrela, birmoldaketa plan bat abian jarri da bertako enpresak garapen molde berri batean indar daitezzen; era berean, Zuberoa kanpoko

enpresen helburua izan dadin prospekzio bat burutu nahi da.

LABORANTZA, HIRU OINARRIETAKO BAT. 800 etxalde inguru direlarik, laborantzak hartzen du Maule eta Atharratzeko bi kantonamenduetako enpleguaren herena. Berau da haranaren bizitzaren ardatza, biztanle guztien bizitzaren moldatzaile. Hots, garapen proiektuaren funtsezkoa da. Lau dira lan taldeek eskuartean dituzten egitasmoak:

- ✓ Enpresa filialen garapena: hauen ekoizpenak gure eskualdearentzat berebiziko balioa duela.
- ✓ Enpresen arteko transmisioa.
- ✓ Artzaintza-laborantza eta bailara ezberdinen arteko osagarritasuna: mendiko udartiarren gunea, erdialdeko gunea eta beheko lautada.
- ✓ Enplegu partekatua eta laboraria- ren lanbide balorizatua.

ALBERTO ELOSEGI

Jean Pierre Mirande
Mauleko Kontseilari Nagusia

Proiektu handizalea da, 2010. urtera bitartean urratu behar diren bideak markatuko dituen. Zuberoako Herrien Erkidegoa - Communauté de Communes- egitura berriak gidatua izanen da erakunde eta profesionalen partaidetzarekin ●

"SEKRETUA? BEREZKO SENA JAINKOAK EMAN ZIDAN"

Honezkero egun batzuk paseak dira Eratsungo maisu handiaren berragerpenetik, eta dagoeneko jakingo duzu, irakurle, nolako maila eman zuen eta zein harrera egin zitzaion Arrasaten. Gu, aurrez, aste horretan bertan hartu gintuen Iruñeko Jolaskide gimnasioan eta urduri somatu genuen, "debut"aren zain. Ez da ez ohikoa 45 urteko zakur zaharraren ahotan beldur hitza entzutea, baina bazuela, ez zekiela gorputzak nola erantzungo zion eta duen maila ez erakusteko kezka zuela aitortu zigun. Baina, horrez gain, bere karreraz mintzatu ginen, pilotaren osasunaz, materialaz, apustuez, afizioaz. Pilotaren azken bi hamarkadetako erreferente nagusienetakoak garbi hitz egiten du, zuzen, saihesbiderik gabe. Guk ere ez genuen zale orok egiten duen galdera saihestu: non du muga? Noiz arte ikus ahal izango dugu?

Pilotan hasi aurretik aizkoran ere jardun omen zenuen. Gogora ekarriko al dizkiguzu zure hastapenetako lehen urte haiek? Hogeita koska urte pasa dira jadanik.

Pilotan hasi nintzela izango dira hogeita hamazortzi urte. Umetatik hasita, eskolan betiko afizioa hura izaten zen. Aizkoran ez naiz ibili izan; bai, etxeko lanetan, lote bat egiteko edo egurra ekartzeko, pixka bat ibili dut aizkora eskuan, baina aizkora munduan ez naiz inoiz saiatu.

■ Basoan izan omen zinen Alpeetan...

Bai. Gaztetan pilotan hasi nintzen, eta infantiletan eta jubeniletan nenbilela, tarte batean, basora joan nintzen lan egitera. Zortzi hilabete, denboraldi bat pasa nuen basoan, Frantziako Alpeetan. Horrek fama izugarria eman zidan, etiketa horrekin gelditu nintzen; "El ex-leñador de Erasun" esaten zuten. Baina badi-ra ni baino urte gehiago pasa dituztenak basoan eta hobe litzateke niri baino haiei elkarrizketa egitea.

■ Zure osaba (Retegi I.) pilotaria izateak eragin handia izan zuen zuk ere bide hau hartzeko.

Gure familian eta gure herrian oraindik ere afizio oso handia dago. Herriko plaza erabat okupatua egoten da pilotan jokatzeko. Nik zorte handia izan nuen: osaba txapeldun handi bat zela momentu hartan. Berak aholku asko ematen zizkidan eta nik nahiko ongi hartu nizkion. Etxean txapeldun bat izatea abantaila handia da eta aprobetxatu ere egin nuen.

■ 1980an 25 urterekin lehen txapela irabazi arte bide zaila izan omen zenuen, lesioak tarteko.

16 urterekin hasi nintzen, zuriz jantzita, lehiaketetan, eta 19 urterekin debutatu nuen. Lehendabiziko txapelketa, bigarren mailakoa, 20 urterekin irabazi nuen. Tartean urte batzuk hutsik egin nituen; saiatu

■ "Pilotak gauza bat du inportantea: au"

egiten nintzen, baina ez agian behar zen bezala. Bigarren mailan urte batetik bestera txapeldun ateratzea niretzako oso inportantea izan zen eta beharbada inportantzia eman beharrean, itxaropentsuegi azaldu nintzen eta tartean lau-bost bat urte galdu nituen, buruz buruko txapelketa irabazteko behintzat. Gainera, gero, 22-23 urte neuzkala, lesio oso larria izan nuen belaunean. Hain inuzentea nintzen, ez nuela uste halako larritasunik zuenik; eta urte pare bat ibili nintzen belaunarekin bueltaka, 80an txapelketa irabazi nuen arte.

■ Urtetan botillero izan duzun Martin Ezkurraz zera zenion 1987an ARGIAN egin elkarrizketa batean: "Ni nahiko burugogorra naiz; aurrena entzuten dut, baina ez diot kasu handiegirik egiten. Gero, hotzean lasaiago pentsatu ondoren, askotan konturatzen naiz berak duela arrazoia, sekulan eman ez diodan arren".

Pilotan jokatzeko ari zarela jendeak aholku asko ematen dizkizu, bai Martin

JOXE LACALLE

noa da. Kasik politika egiten hasi dira pilotarekin; beraz, pentsa zein inportantzia duen. Pilota ez da sekula bukatuko.

Ezkurak, baita kalean jendeak ere. Bai, ni burugogorra naiz, baina askotan konaturatzen zara zuk daukazu irudipen horrekin gauzak ez direla ondo ateratzen, eta orduan oroitzen zara hark esandakoa-rekin. Eta Martin Ezkurrearekin hori gertatu izan zait, entzun bai, kasurik egin ez eta gero berak esandakoa egitera behartua egotea.

■ **87an zure osaba Retegi I.aren eta Azkarateren 6 txapelen marka gainditu zenuen. Zer esan nahi izan zuen hark zuretzat? Nola bizi izan zenuen?**

Nahiko polemikoa izan zen urte hura. Gauzak ahaztu egiten dira, baina orduan nahiko saltsa izan zen: txapelketa Euskal Herrikoa zela, ez zela Espainiakoa... Marka hautsi nuenean, gogoratzen naiz Espainiako Federazioko presidenteak esan zuela ez zuela onartuko txapel hori. Ni ez ninduen kezkatzen, baina gero ikusi da homologatu zutela eta txapelketa Espainiakoa zela. Nola bizi

izan nuen? Nik ez diot beharbada inportantzia handirik eman, nahiz eta inportantea izan. Txapela irabaztean, ospatzen duzu, pozik gelditzen zara, baina automatikoki pentsatzen hasten nintzen harekin ez zegoela jaterik, eta tira aurrera eta beste baten bila joaten nintzen. Nik pentsatu izan banu 3, 4 edo 5. txapeletik aurrera nahikoa zela, ez nintzen sekula

□ **“Nire ustez sistema proposena eskailera litzateke, azkeneko lau partidak benetako finalak izango liratekeelako”**

hamaika txapelekin izango.

■ **Bada, hara zer zenion elkarriketa hartan bertan: “Erretiratzeko asmoa ere badaukat, eta ikusiko dugu, aurtengo edo hurrengo urtean-edo, denbora gutxi gelditzen zait jada. Laster erretiratzeko asmoa dut”. Hamairu urte pasa dira harrezkero.**

Ez dakit zenbat urte edukiko nituen

nik orduan (32 zituen), baina nik momentu hartan pentsamendu hori izaten nuen, 30-32 urte bitarte txapelketak jokatu eta gero uztekoa. Gero ikusi da pentsamendu bakarra daukadala, nire gorputzak ezin utzi handia izan duela. Orduan baino estuago 90 urte inguruan ibili nintzen. Ikusi nuen baxu nenbilela, baina maila ematen nuen eta 93an berriz ere demostratu nuen, txapela irabaziz. Beharbada ez naiz sekula izan 87ko pilotari hura, baina maila handia ematen nuen, eta handik aurrera gehiago prestatu naiz, zaindu egin naiz.

■ **Hamalau finaletatik hamaika irabazi dituzu. Ikaragarritzko palmaresa da, are gehiago beste edozein kirolekin alderatuta. Zuk zein balorazio egiten duzu? Gehiago lortzen ahal zenituela uste duzu?**

Nahiko palmares ona da, nahiko zorte izan dut. Baina, arestian esan bezala, 75etik 80rako tarte horretan abildadea

baneukan txapelkun izateko. Denek badakizue txapelketa bat jokatu zela hor Empresas Unidas-ekoa; guk boikota egin eta gure artean txapelketa bat jokatu genuen. Txapelkun osaba zen eta nik 22-1 irabazi nion. Orduan demostratuta neukan txapelkun izateko abildadea baneukala, baina urte batzuk joan egin zitzaizkidan. Hor izaten ahal nituen txapela pare bat irabaziak.

■ **Ikusten al duzu gaur egun norbait halakorik errepikatzeke? Beloki agian...**

Zaila da, batez ere zorte handia behar delako. Urteak pasa egiten dira eta ez da erraza. Urte kontuan Belokik oraindik posibilitateak badauzka. Nik 25 urterekin irabazi nuen lehendabiziko txapelketa eta berak jada bi badauzka. Baina urteak pasa egiten dira eta momentu hori harrapatu egin behar du; ez da udan ondo ibiltzea, momentu hortan bai-

zik. Hori zorte handia izatea da. Zaila da, baina posible da.

■ **80ko hamarkadan eta 90eko hasieran Tolosa, Galartza eta hirurok zintzen txapela jatzeko egokiera zenuten bakarrik. Egun badirudi aukera zabalagoa dela, lehia gehiago dagoela.**

80an zortzi bat pilotari geunden txapela.

□ **“Mikel Goñik gaitasun handia du eta pilotari ikusgarria da... Niri gustatuko litzaidake buruz buruko txapela irabaztea”**

pelerako lehian: Maiz, Alustiza, nire osaba, Bengoetxea, neroni... Baginen koadrila osoa; talde handia ginen. Nik uste dut hori izan dela garai emankorrena. Dozena bat pilotari bageunden, urtebeteko gorabeheran, belaunaldi berekoak. Gero, hutsune bat izan zen, nik hartu nuen gidaritza hori eta beharbada abantaila pixka bat hartu nien arerioei. Eta gero, tartean sartu ziren Galartza eta Tolosa.

Eta momentu honetan ere hutsune hori ikusten dut. Beti izan da lehendabiziko eta bigarrenaren artean hirugarren eta hurrengoetara aldea eta gaur ere ikusten da Eugi eta Belokiren eta gainerantzekoen artean aldea.

■ **Mindegiak 50 urteak paseak ditu eta hor jarraitzen du. Zuk 45 dauzkazu eta asteburu honetan berriro itzuliko zara, ia bi urte kantxetatik kanpo egon ondoren. Non da sekretua halako adinarekin oraindik maila emateko?**

Ez dakit zein maila daukaten, baina gaur egun ere gaitasun handia du eta pilotari ikusgarria da. Niri gustatuko litzaidake buruz buruko txapela irabaztea.

JOXE LACALLE

asteburuan ikusi beharko. Baina bai, orain arte eman dudana nahiko ona zen, bai. Non dagoen sekretua? Bada, bai Mindegiak berean eta bai nik nerean erraztasun handia daukagu. Beti esan dut oso erraz ibiltzen naizela kantxan, biki eskuak onak dauzkat eta berezko hori Jainkoak eman zidan. Sekretua horixe da.

Gainerakoa? Zaindu bai, baina jende asko dago zaintzen dena eta horretaraino ailegatzeko ez dena. Gehiena naturak ematen duena da.

■ **Non duzu muga?**

Noiz arte jarraituko duzu?

Mugan nabil aspaldian. Erreka bazterrean nabil. Egunen batean hanka irristatuko zait eta hantxe geratuko naiz.

■ **Binakako txapelketa irabazteko aukerarik ikusten al duzu?**

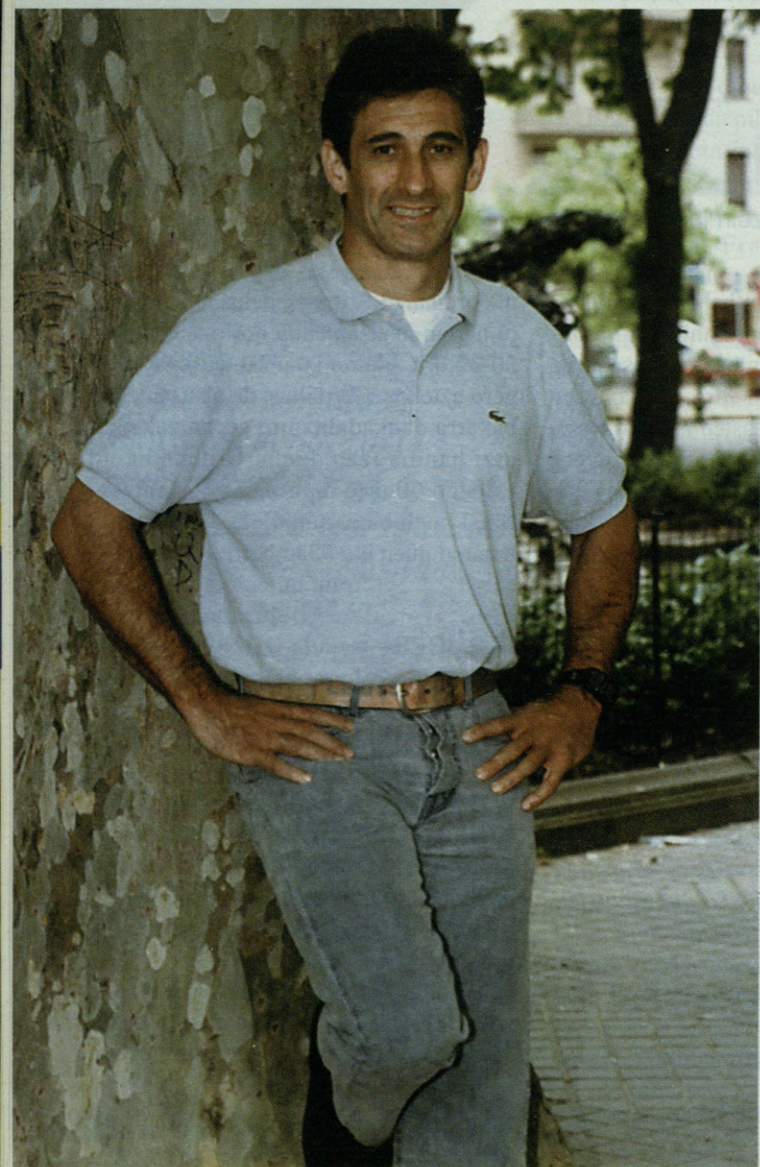
Ikusiko da. Nik orain ikusi behar dudana da debut honetan -beno debuta! (irriz)- ia zein maila ematen duan. Eta gero, bada, dena da posible.

■ **Gaiz apur bat aldatuz, enpresen kontua aipatu nahiko nizuke. Egun hiru enpresen artean daramate pilotaren mundua. Honek guztiak zein onura eta zein kalte ekarri dizkio pilotari?**

Asko aldatu da nire gazte denboratik. Gaur saldu egiten da gehiago lehen baino. Orain marketingak egiten du lan asko. Asegarcek pilotari gauza handi bat ekarri badio, horixe izan da. 92an hasi zenetik demostratu du irudi enpresa bat dela, publizitate handia egiten du... Baina, hortik aparte, nik beti esaten dut pilota beste gauza bat dela. Horiek elkarrekin joan daitezke, eta inportantea da enpresarendako eta publikoa pixka bat esnatzeko, baina inportanteena pilotari onak ateratzea da, kirol guztietan bezala. Eta momentu honetan mordo bat badaude, enpresek ere inportantzia ematen diote honi... Nik uste dut hemendik lau-bost urtera izango dela hemen mailarik handiena.

■ **Aipatu duzun publizitate horrek afizioa areagotu al du?**

Hor gertatzen dena da niri futbolarekin gertatzen zaidana. Nik futbol afizioa badut, baina telebistaz ikusteko. Afizio ona izaten da bertara joan eta han egoten dena. Pilotan ere orain azken urteetan baino gehiago egiten da, ez ni hasi nintzenez baino gehiago hala ere. Halako-

rik ez da berriz ezagutuko. Guk jokatzeko genuen txapelketa goizean eta beste partida bat arratsaldean. Bietan frontoia bete izaten zen, sarrerak falta.

Orain oso desberdina da; orain pilota eramaten da herri bakoitzera. Lehen 4-5 frontoi zeuden eta jendea haietara joaten zen. Orain aldrebes egiten da, pilota herri bakoitzera eramaten da. Hori ongi egina dago pilota akitzen ari baitzen, eta umeek aurrera segitzeko hori inportantea da.

Gure garaian herrian aritzen ginen baina orain umeak herri handitara joaten dira eskolak direla eta, eta han ez badiezu jartzen egokiera bat pilotan aritzeko, zaila da pilotariak ateratzea. Ikastolek lan asko egin dute arlo horretan. Kosta zen, ez zen ulertzen zergatik ez zen hainbeste-ko afiziorik, baina orain ikusten da herri handietan lan handia egin dela.

■ **Afizioari begira zein sistema da proposena txapelketarako? Eskailera, taldeka...? Eta pilotariarentzako?**

Ni txapelketak jokatzeko hasi nintzeanean, oraingo sistema bera izaten zen, taldeka. Baina arestian esan dizut 8-10 pilotari zeudela aukera zutenak txapel-dun ateratzeko; orduan lau talde egiten ziren (laugarrenean txapelduna bakarrik) eta txapelduna finalaurrekoetan hasten zen jokatzeko (lehen hiru taldeetan pilotari bana sailkatzen zen finalaurrekoetarako eta bestea txapelduna). Oraingo txapel-dunak, aldiz, gehinez ere hiru partida jokatzeko ditu. Garai hartan txapeldunarentzat oso zail zegoen. Zergatik? Txapelduna esperoan zegoelako, ez zuelako finalaurrekoetara arte jokatzeko. Txapel-dunarentzat, aurretik partidarik jokatu gabe, txapeldungai baten kontra jokatzeko oso zaila izaten da. Orain, pilotariak beraiek esaten dute lehendabiziko partida

Hamarrekoa

RETEGI I.

«Fenomeno bat izan da»

ARIÑO IV.

«Kirolari argia»

MAIZ II.

«Kirolari baten ziurtasuna»

JOXEAN TOLOSA

«Batez ere indarra»

LADIS GALARTZA

«Beste fenomeno bat»

IÑAKI ASEGINOLAZA

«Enpresario bat»

KARLOS ARGÍÑANO

«Fenomeno bat masatan»

MARTIN EZKURRA

«Gizon handi bat eta botillero ona»

XABIER EUZKITZE

«Komentarista oso argia»

PATXI EUGI

«Oso pilotari bizia»

RUBEN BELOKI

«Pilotari indartsua»

arriskutsua dela. Bada, arriskutsuagoa izango da txapeldungai baten kontra jokatzeko, ez? Gaur, abantaila txiki bat badute, txapeldunek, Belokik edo Eugik, Rai edo Olaizolaren kontra jokatu dezaketelako.

Gero eskailera etorri zen; eta orain kasik hobe litzateke eskailera izango balitz. Zergatik? Partidarik onenak orduan ikusiko liratekelako. Orain ikusi dugu, bi talde daudelakotz, sailkatu gabe geratu direla finala jokatzeko irrikitan zeuden pilotari batzuk. Azken urteotan jendeak Eugi-Beloki finala ikusi nahi du eta horiek bidean geratuko balira, finala Arretxe-Errandonea edo horietakoren bat izango litzateke. Sistema honek baditu bere abantailak baina baita bere desabantailak ere.

■ **Zure ustez zein litzateke aipose-na?**

Niretzat eskailera, azkeneko lau partidak benetako finalak izango liratekelako. Taldetan egonda, ez da kasik finalaren gisako partidarik ikusten.

■ **Pilota bera ere, materiala, asko aldatu da azken urteotan. Zuk beti esan izan duzu indartsuak baina bote handi gabekoak dituzula gustuko. Zer iritzi duzu egun ikusten dugun materialaz?**

Zaila izango da berriz ere holako pilotak ikustea. Pilotak bizitu egin dira, errazago jokatzeko, baina pilota ideala da azpitik bote handia ez duena eta astuna, indartsua dena. Zergatik? Afizionatueta-tik profesioaletara bereizketa egon dadin. Hor gertatzen ari dena da afizionatuak, profesioaletara salto egiten duenean, automatikoki estelarrak jokatzeko dituela eta gainera, okerre dena, afizionatuetan ez duela destakatu izan. Hori

Mila izarreko
Hotela ireki da
Valdegobian

4 BUNGALOW ALOKAIRUAN

Ipar-txapela tankera, era guztietako aukerak: sukaldia, bainugela dutxak, berogailu aparta, ur beroa, teilatondoa, 6 pertsonentzako tokiak eta aparkalekua bertan.

VALDEREJO PARKE NATURALAREN INGURUAN KOKATUA EUSKAL HERRIKO TOKI EZEZAGUNETARIKO BATEAN

• ZERBITZUAK •

Taberna - Jatetxea - Jokastokia - Supermerkatua
- Erizaindegia - Bungalowak - Ur beroa dohainik
- 240 toki - 71 partzela - Erreka

• IHARDUERAK •

Tirolina - Puenting-a - Rapela - Mendi Bizikleta
- Piragua - Valderejon txangoak - Mendi irteerak
- Zaldian ibilaldiak - Igerilekua

materialarengatik dela garbi dago.

■ **Bueltatuko al dira pilota horiek?**

Enpresek nahi badute, aukera hori badago. Orain pilota biziak erabiltzen dituzte pilotarien komenientziagatik, baina hori ez da arazo. Pixkanaka joango dira moldatzen pilotariaren ezaugarrietara.

■ **Pilotaren osasuna ona dela aipatzen zenuen lehen, ikastoletan lana egiten ari dela, baina punta-puntan nafarrak bakarrik dabilta. Zergatik?**

Bai, aspaldiko urtetan bai. Ez dakit zergatik. Lehenago bizkaitarrak nagusitu ziren, geroago gipuzkoarrak, Araba aldetik ere atera ziren pilotari onak, baina gero guk hartu genuen gidaritza eta urte askotan nagusitu gara, bai, batez ere buruz burukoan. Zergatik? Ez dago azalpenik ematerik, garaiak izaten dira. Hemen afizio handia dago, baina baita Gipuzkoan ere.

■ **Eta aspaldion baita Errioxan ere.**

Bai, pilotak beti egingo du aurrera. Izan daitezke gorabeherak, pilotari handirik ez dagoelako, momentu hortan falta direlako, baina pilotak gauza bat du inportantea: autoktonoa da. Hau gure zerbait da. Kasik politika egiten hasi dira

pilotarekin; beraz, pentsa zein inportantzia duen pilotak. Pilota ez da behin ere bukatuko; izan daitezke profesional mailan gorabehera batzuk, baina afizionatutan behintzat ez da sekula bukatuko.

Eta Errioxan beti izan da pasio handia, eta momentu honetan Titinek asko animatu du bertako afizioa. Estimatzekoa da, baina gauza bera gustatuko litzaidake niri Araba aldetik. Beti esan izan dut gustatuko litzaidakeela herrialde bakoitzetik aterako balira pilotariak, eta gainera txapeldunak. Askok esango dute: "Bai, hori

□ **"Mugan nabil aspaldian, erreka bazterrean. Egunen batean hanka irristatuko zait eta hantxe geratuko naiz"**

gustura dago, txapeldunak nafarrak diren bitartean". Bai, ni Nafarroaren alde nago, baina pilotarentzako inportantea izango litzateke, masak mugituko liratekeelako eta lehia handia sortuko litzatekeelako. Eta hor ez litzateke publizitate-rik beharko. Hori falta izan da; nafarrak gaur egun nagusi dira, eta hor zerbait galdu egiten da lehia-rik ez dagoelako.

■ **Apustu girorik ere ez da falta. Dirua zure kontra gutxitan aterako zen. Zen-**

bateraino baldintzatzen du honek pilotariaren jarduna?

Apustuen kontuak ez nau inoiz kezkatu izan. Gauza bat izan dut ona: sekula ez naiz ohartu zeinen alde atera den dirua, zer zioten artekariak. Ni ez naiz inoiz apustuen kontra egon; apustuek motibatu egiten zaituzte zure kolorea defenditzeko. Nik beti defenditu izan dut nire kolorea, eta apustua jokatzen duenak exijitu egin behar du. Hori neurri batean falta da gaur egunean, exijentziak asko biziortzen baitu pilotaria. Pilota erakustaldiak, bat edo bi, ondo daude, baina apustugileek dirua jokatzen badute eta zerbait erreklamatu edo demanda egiten badizute, ulertzen duzu. Lehendabiziko erantzuna garbia izaten

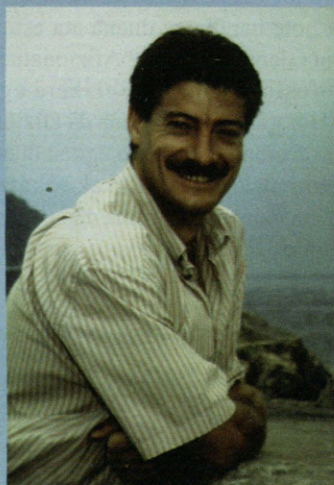
da: "Etzakela jokatu". Baina askotan, demanda egiten badizu, zerorri konturatzen zara denak emanda defenditu beharra dagoela. Finala jokatzea bezalaxe da. Nik beti hala hartzen nuen.

■ **Botillero ere ikusi izan zaitugu zenbaitzutan. Zer moduz langintza horretan?**

Plazako, frontoiko botilleroak badu inportantzia, baina benetako lana aurrekoa izaten da. Aurretik zaintzen bada eta

T a n t o a

Txapeldun bilakatu zen mutil kozkor hura

Josetxo Lizartza
Kazetaria

Mutiko ginenetik ezagutzen dugu elkar eta beti estimatu izan dut Julian. Gogoan dut, hamabost bat urte nituela, Juan Mari Bengoetxea laguntzera joan nintzela Eratsungo festatarra. Pilotariak, orduko afizionatuak, pilotan hasi baino lehen, bazen mutiko kozkor bat jendez gainezka zegoen plazako frontoitik joaten ez zena; eta pilotariak zain zeuden noiz alde egingo zuen mutiko hark. Mutiko hura Julian zen. Berandu samar egin zen gizon Julian, mutikotan argala eta txiki samarra zen, nahiz eta ikusten zitzaien pilotarako dohain bereziak zituela.

Bizitzak edo ofizioak bere partida asko gozatzeko aukera eman dit, eta benetan oso zoriontsu sentitzen naiz bere partida asko gozatu ditudalako eta bere karrera osoa jarraitu dudalako. Uste dut dohain bereziak dituela, bere ofizioa maitatu duela eta ofizio hontarako eta honentzat

bizi izan dela, eguneko 24 orduak eskainiz. Eta horren adibide garbiena da bere izarra oraindik ez dela itzali eta hor dirauela onenekin batera.

Norbaitek esan dezake basati edo xomorro samarra dela nortasunean, baina, hori hala izanik ere, bere pilotari izaerarentzat mesederako izan da. Gure belaunaldikoek zorte hori izan dugu. Beste belaunaldikoek Atano III.a, Gallastegi edo Ogeta ezagutu dute, eta guk aldiz Retegi izan dugu. Palmasesak-eta aparte utzita, bera oso pilotari berezia izan da eta beste guztien gainetik dohain bat duela uste dut, agian naturak eman ez diona baina berak bilakatzen jakin izan duena: egunetik egunera ikasteko abildadea izan du. Oso beharzailea da eta beti ikasten ari da. Nik uste 40 urterekin egin dituela 30 urterekin egiten ez zituen gauza batzuk, eta 46rekin egingo dituela 40rekin egiten ez zituen batzuk ●

gauzak ongi egiten badira, aukera handiak izaten dira gauzak ongi ateratzeko. Ibili izan naiz botillero, ez orain, aspaldiko urtetan ere, nire anaiarekin, Urzainkirekin eta koadrila oso batekin... eta haiekin lan asko egiten nuen entrenamenduetan. Gero, gehien nabarmendu zena, Patxi Eugirekin ibili nintzenean izan zen, baina aurretik ere ibilia nintzen. Zenbateraino balio duen botillero lanak? Misterio bat da; beharbada bati zuku handia ateratzen diozu eta beste batentzat agian ez duzu balio.

■ **Futboleko izugarritzko fitxajeak eta kontratuak ordaintzen ari direla ikusten ari gara azken boladan. Pilotariak, noski, ez duzue tamainako kontraturik, baina hobera egin al dute, eta bizitzeko lain al dira?**

Hobetu dira, bai; denborarekin gortzen joan dira, baina ez gehiegi ere. Lehenbiziko mailako pilotariak defenditzeko adina badute, eta negozioren bat jartzeko ere laguntzen du, baina dirua egiteko moduan ez. Eta bigarren mailako pilotariak lehendabizi ikusten du ia zein maila hartzen duen, eta ikusten badu ez dela lehendabiziko mailara ailegatzen, bada, beste lan mota bilatzen du eta pilotarekin tartekatzen du.

Futbolarena eskandalagarria da; hori ez da komeni ez futboleko ez beste edozein kiroletan. Burla egiten ari dira langileen kontura.

■ **Gaiz aldatuz, Goñi pilotaria hitzetik hortzera dabil, bere maila baina baita bere izaera dela eta. Irabaziko al du inoiz buruz buruko txapela?**

Aukerak badauzka eta gaitasuna ere badu... Baina... Galdera ona da eta erantzuna zaila. Zaildu beharra dauka; gaztea da, baina kirol munduan norbera ez bada zaintzen... Gaitasun handia du, berezkoa du eta pilotari ikusgarria da, baina hori berak landu behar du. Niri gustatuko lit-zaidake.

■ **Bukatzeko, asteburuan bueltatuko zara kantxetara urtebete eta bederatzihilabete eta gero. Zein harrera espero duzu jendearen partetik?**

Argi utzi nahi nuke nik ez dudala miraririk egingo. Saiatuko naiz ahal dudan ongien jokatzeko. Lehendabiziko probetan bezala aterako naiz eta ia zein maila ematen duen. Maila ona ematen badut, partida batzuk jokatuko ditut, baina bestela agur esango nioke. Nahiko urduri nago; entrenamenduetan ongi ibili

JOXE LACALLE

■ **"Herrialde bakoitzetik pilotari txapeldunak ateratzeak lehia areagotuko luke".**

naiz, baina ez da gauza bera. Askok esango dute: "Hainbeste urte pilotan eta oraindik beldurra?". Horixe dudala beldurra; badakit zer gertatzen den, askotan buruak eta mingainak gehiago ematen dute gorputzak berak baino.

■ **Goñirekin aurreko koadrótan aritzea ez litzateke ikuskizun kaskarra.**

Beno, Goñi hor dago, eta ni naiz momentu honetan demostratu beharra duena ●

◆ **ERIZ ZAPIRAIN**

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@euskalnet.net • www.eskura.com

E Z P A

PRINTZA

HITZ EGIN
ORDEZ, EGIN

Mikel Elorzak honako hausnarketa egin zuen "Euskaldunon Egunkaria"-n joan den astean Patri Urkizuk zuzendu eta UNEDek argitaratu zuen "Historia de la Literatura vasca" liburuaren inguruan:

"Marka da euskal literaturaren historia liburu 'osatuena', hala ez baldin balitz ere, kaleratu dutela eta pozteaz batera azpimarratu behar izatea gaztelaniaz idatzia dagoela, ez dagoela halakorik euskaraz. Adbersatiboen 'hooligan'-tzat hartuko gaituzte, beti bainaka gabiltzala. Eta hala da. Hobeto esanda: baina hala da. Gaztelaniazkoa enkargatu dute liburua.

Gure patua hauxe ez ote den pentsa liteke, baina okerra deritzot. Argitale-txe bat ausartuko ote den edo erakunderen batek bere xede sozialak zuri-tzeko apalak zamatzen dituen liburukotea eginen ote duen zain bagaude patuaz ari gara. Hitz egin dezagun merkatu-legeek eta bi hizkuntza erraldoiek azpiratzen gaituzten egoeran nola eragin, kultura eta euskalgintza-industria, bai industria, sustatzeaz hitz egin dezagun. Edo hobe: ez dezagun hitz egin. Baina egin dezagun".

ARRASATE PRESSEK 500 ALE

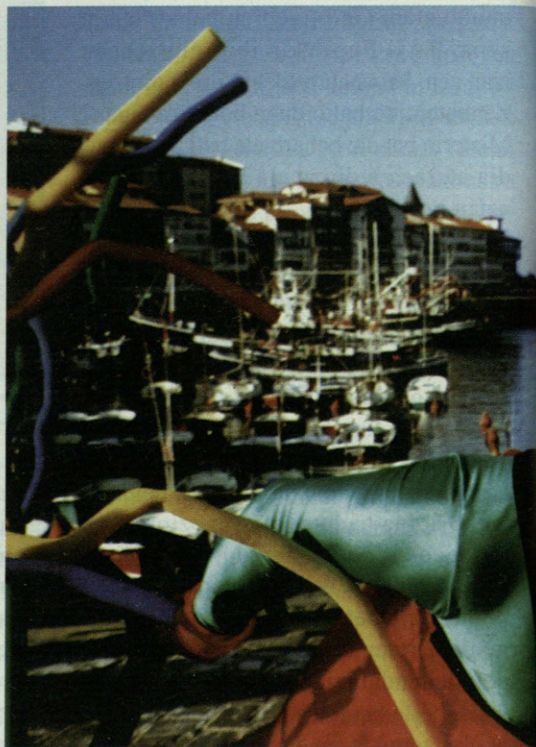
ARRASATE Press herri aldizkariak ekainaren 16an kaleratu zuen bere 500. zenbakia. Horregatik, 68 orrialdeko ale berezia egin du. Bertan, aurreko aleetan argitaratutakoaren bilduma burutu dute. Hiru zatitan banatu dute errepaso hori: batetik, garaian garaiko albiste nagusiak; bestetik, albiste laburrak orrialdeen beheko aldean; eta azkenik, Arrasate Pressekin eginiko elkarrizketa garrantzitsuenen aipua jaso dira. Azkeneko orrian berriz, aldizkarian lan egin duten kazetari eta publizisten argazkiak argitaratu dituzte, euren egungo egoeraren berri emanez.

EUSKAL ZINEMA SARITUA

BI sari jaso ditu Koldo Almandozek zuzendutako "A dar ba kar" laburmetraiak. Batetik, Huescako 28. Nazioarteko Zinemaldiko Jinete Iberico saria. Huescako Espainian dagoen zinemaldi garrantzitsuenaren da film laburrei dagokienez. Sari honi esker "A dar ba kar"ek nazioarteko banaketa eta zabalkundea izango ditu. Bestetik, Balear Uharteetan egin den Mediterranioko Zinema Jaialdiko saria jaso du.

■ "A dar ba kar"en filmaketaren une bat.

IMANOL AGIRRE

Iñaki Elizalde zinemagile nafarrak ere Balearretan burutu den Nazioarteko Zinema eta Dokumentu Jaialdiko sari nagusia eta dokumentu onenarena irabazi du. "Memoriaren ahanztura" film laburragatik izan da saritua. Lana Albania eta Bosniako iheslarientzako eremuetan filmatu zuen iaz Elizalde.

MUNDIALIZAZIOAZ ZUZENEAN

EKAINAREN 30etik uztailaren 2ra arte burutuko da Arrosan, Nafarroa Beherean, Euskal Herria Zuzenean jaialdia. Hemeretzi musika talde arituko dira guztira hiru egunetan zehar oholta gainean, mundializazioa lematzat hartuta. Portobello bones, Rageous Gratoons, Todos tus muertos eta Anestesia izango dira bertan, besteak beste. Horrez gain bertsolariak, kale

ERIZ ZAPIRAIN

H I T Z B I T A N

- Gaizka Aranguren ek esanak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"-n: "Pedro Pejenaute izendatu dute Hizkuntza Politikarako Zuzendari. (...) Nafarron hizkuntza ez jakitea ez da problema. Politika genozidaren mesedetan zalantzarik ez izatea da betebeharrak bakarra".
- Patri Urkizu honela mintzo zen egunkari berean euskal irakurleei buruz: "Esango nuke literatura osasuntsua dela sormenaren aldetik. Baina kezkatzen nauena da, hizkuntza ez dagoela behar lukeen lekuan, eta duela hogeita hamar urte belaunaldi berrietan irakurza-

L A K

ANTZERKIA KALERATZEN

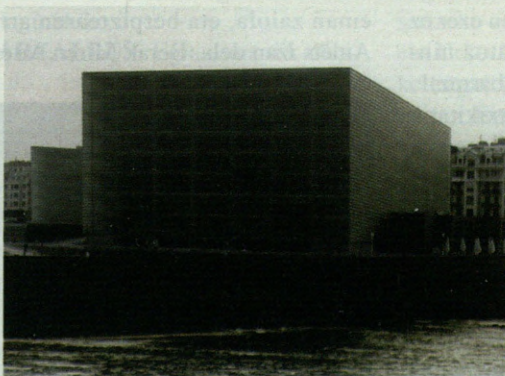
"Euskal Herriko kale antzerki ikuskarien katalogoa" burutu dute Lekeitioko Kale Antzerkiaren Jaialdiaren antolatzaileek. Bertan, guztira 31 talde bildu dituzte, haien argazki, harremanetarako telefono zenbaki eta datuekin. Izen hauek Lekeitioko Nazioarteko Kale Antzerkiaren Jaialdiaren 11 urteetan bertan izan diren taldeetatik atera dituzte. Aurten, kale antzerkiko beste 14 lan estreinatuko dira. Honela, 41 ikuskari eskaintzeko gai dira guztira euskal antzerki taldeak. Datuetatik ondorioztatzen da Euskal Herriko kale antzerkia une oparoa ari dela bizitzen, ikuskizun gehienak formatu txikikoak direla eta herri antzerkiaren presentzia nabarmena dela.

animazioa eta hainbat erakusmahai ere izango da. Egunean gai bat landuko dute Piztu elkarteak eta Irulegi irriatiak antolatutako jaialdi honetan: lehenengoan mundializazioa eta ekonomia, bigarrenengoan mundializazioa eta komunikazioa, eta hirugarrenengoan mundializazioa eta laborantza.

SGAE KURSALEN

EKAINAREN 19an inauguratu zuen SGAE Autore eta Argitaratzaileen Elkarte Nagusiak Donostiako egoitza berria Kursaal jauregian. Honekin, Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan finkatu da elkarte hau. Inaugurazioan SGAEko zuzendari Eduardo Bautistak Euskal Herriko kultur ekoizpena bere mugetatik kanpo ezagutarazteko ahaleginetan sakontzeko asmoa azal-

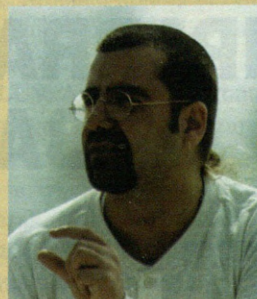
du zuen eta Eusko Jaurlaritzarekin hitzarmen gehiago iragarri zituen. SGAEk bi mila bazkide baino gehiago ditu EAEn.

■ Kursaalaren egongo da SGAEren egoitza.

le asko egongo zirelako itzaropena ez dakit zein neurritan bete den".

- Iñaki Arregi honela mintzo zen "Bat Soziolinguistika aldizkaria"n: "(...) Nork esango du udal batek euskaldunei zerbitzua euskaraz ematea erabaki ondoren, ilegala denik? Erasoak izango diren arren gure eskubidea izaten jarraituko du".
- Joxe Mari Muxika Topaguneko zuzendariak honakoa zioen "Deia"n: "Musu-truke egiten den lana garrantzitsua da, ezinbestekoa, baina dinamika asko azkartzen du tartean profesional bat izateak. Soldatapeko langileak jarri behar dira (...)".

RUBEN PLAZA

■ X. Etxaniz Rojo.

IZENAK

Xabier Etxaniz Rojok irabazi du Santurtziko Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak antolatutako I. Amodiozko e-mail lehiaketa. "Xala" ezizenez aurkeztutako lanagatik jaso du saria. Bigarrena Aitor Longas santurtziarrek eta hirugarrena Portugaleteko Gari-koitz Zuluetak jaso dituzte.

Moskuko Vesna Haur Abesbatzak irabazi zuen Tolosan ekainaren 19an burutu zen XII. Abesbatzen Europako Grand Prix Lehiaketa. Vesna Tolosako Abesbatza Lehiaketaren ordezkari gisa lehiatu zen.

Anjel Lertxundiren "Goiko Kale" lana berrargitaratu du Alberdania argitaletxeak. Eleberria orain hogeita zazpi urte plazaratu zen lehen aldiz Gero bilduman. Honez gain, Lertxundiren beste hainbat lan berrargitaratzeko asmoa du Alberdaniak.

ZALDI ERO

■ Anjel Lertxundi.

Iparraldeko bertsolaritza goraipatua izan berri da, bere gazteen trebeziaren ondotik. Nafarroako txapela jantzi zuen Amets Arzallusen eta txikitandik laguna duen Sustrai Colinaren erranak entzunez, dudarik ez dago lore berriak ongi errotuak direla.

IPARRALDEKO BERTSOLARITZAREN BARATZEAN, LILI BERRIAK

Emile Larrek, aspaldian, *Iparraldeko bertsolaritzaren "baratze ederraren bisitatza" gomita luzatu zuen "Jakín" aldizkarian ("Ipar Euskadiko bertsulariak", Jakín, 1980ko apirila-iraila). Baratze hori arraloratzen ari da, oldar berezia duten gazteei esker; horietan direla Urruñako Sustrai Colina eta Hendaiako Amets Arzallus. Biek lur aberatsean dituzte erroak bota eta zeruan gora hostotzeko prest dira. Biekin egon gara solasean).*

■ **Hain gazteak eta jadanik izen bateko bertsolariak. Zein izan dira zuen abiapuntuak?**

AMETS ARZALLUS: Erran nezake betidanik eta oharkabeen izan naizela bertsolaritzan murgildua, etxean hurbilek ikusi dudalako (bere aita Jexu Arzallus da), edo agian hori baizik ez dudalako ikusi. Sei urterekin maila duen ezer ez nuen egingo, baina oso inguratua nintzen. Azkenean, ongi atera zait (barrez)!

SUSTRAI COLINA: Niri txikitatik gustatu izan zait bertsoa. Amak esaten du telebistaren aitzinean jartzen ninduela eta han gelditzen nintzela bertsoeri so. Gero, bizitzaren xantza izan da. Hendaiako ikastolan hasi ginen Ametsen aitarekin bertsoa lantzen, eta lotu ginen. Gero utzi, eta beste kasualitate batek ekarri ninduen berriz. Ez nintzen hasi bertsolari batek edo bestek erakarririk. Aldiz orain, iduritzen zait gerta litekeela: sei edo zazpi urteko gazte batek ikusten badu hamaika urteko beste bat bertsoak kantatzen, bertsozalea eta bertsolaria bilaka daiteke.

■ **Hitz laburrez, zein izan da bertsoaren ikasketan izan duzun ibilbidea?**

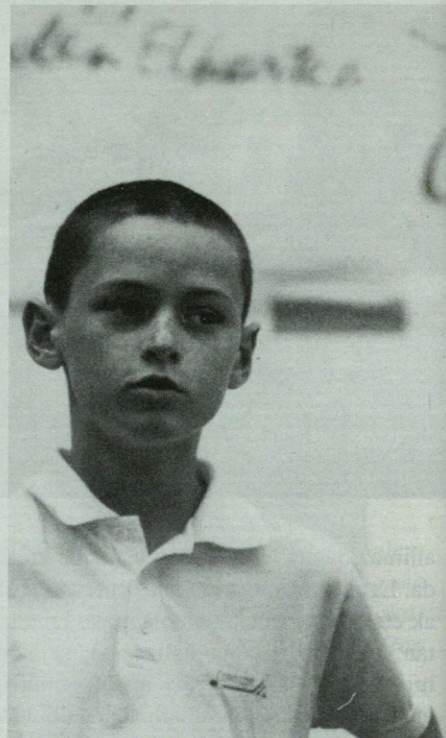
A. ARZALLUS: Hendaiako bertso eskolan hasi nintzen, nire aitak ematen zituen kurtsoetan, hamaika urte arte. Gero koloka une bat etorri zen, eta Oiar-

tzungo eskolara joan nintzen. Han etxean bezala hartu ninduten; oso talde giro ona zegoen. Ondoren, Hendaiako eskola berrosatu zen eta hor ere talde bat sortu zen; beraz, gehiena Hendaiaren eta pasarte txiki bat Oiatzunen egin ditut.

S. COLINA: Nik ibilbide liskartsuagoa izan dut. Ametsekin batera, hamabi urte arte Hendaiako bertso eskolan egon nintzen. Baina taldea hautsi zen eta nik pilotari nion lehentasuna eman, duela ia hiru urte arte, non berriro Hendaiara etorri bainintzen bertsoa ikastera. Duela hiru urte norbaitek esango balit Nafarroako Bertsolari Txapelketan parte hartuko nuela egun batez, barre egingo nion aurpegira!

■ **Beraz, Iparraldeko bertsolaritza denbora laburrez asko aldatu da, ezta?**

S. COLINA: Uste dut azken bizpahiru urte hauetan erakasteari lehentasuna eman zaiola, eta berpiztearen arrazoia Amets izan dela. Berak Miren Artetxere-

■ Goiko argazkian, bi lagunak duela zazpi urte, txapelketa batean. Behekoan, g

kin batera jarraitzen zuelako bertsolaritzaren bidea eta ikusten zelako bere inguruan talde bat egin zitekeela. Baita ikusten ere hain elementu ona eduki eta pena zela alferrik galtzea. Horregatik, gero jende berria sartu ginen, kasualitatez maila pixka bat hartu genuen, talde giro bat sortu zen, eta azken finean gaur egun talde oso bat badago Hendaian ere, hamairu ikasle dituen.

■ **Zer eragin izan du Iparraldeko bertsolaritzan zuek txapelketan parte hartu eta Ametsek Nafarroako txapela**

eramateak?

S. COLINA: Hasteko, komunikabideen burrunba gure inguruan. Egundoko pisua dute, jendearengana heltzen dira eta haien bidez jendeak ezagutzen zaitu. Ez dut uste horrek bertsozaletasuna emendatzen duenik, baina bai, dudarik gabe, laguntzen duela. Haurren mailan, datorren ikasturtean ikusiko da eragina, bertso eskolan ikasle gehiagok bere izena ematen duenez jakitean.

A. ARZALLUS: Niri iduritzen zait Iparraldeko bertsolaritzaren azken bi urteko mugimendua kontuan hartu behar dela, orokorkiago. Duela bi urte abiatua da, giroa sortuz eta azkartuz joan da, eta horren barruan kokatzen da aipatzen dugun guztia. Nafarroako Txapelketak, agian, ibilbide horren barruan aurrera segitzeko indar berezia ematen du, azken urteetako lorpen handiena da eta. Baina apirilaren 17an ez zen Iparraldea esnatu eta beste mundu bat deskubritu. Dena da duela bi urte hasitakoaren emaitza. Beraz, eragina bai, nahiz apartekoa ere ez.

S. COLINA: Hasieran esaten genuen Iparraldeko bertsolaritza baserriko munduarekin lotua zegoela lehen. Beharbada Nafarroako txapelak lagunduko du kaleko girora ekartzen. Zuk, Amets, ez daukazu baserritarretik asko, eta nik oraindik gutxiago. Beraz, nahiz oraindik ez den nabari, jendea ohar dadin bertsolaritza ez dela bakarrik baserritarren gauza, horretarako lagunduko du...

A. ARZALLUS: Egia esan, nik alda-

keta somatzen dut nire inguruan; adibidez ikastolan bertan: jendea interesatzen da eta kasu egiten du. Orain dela bost urte ez zuen zerbait badauka orain bertsolaritzak Iparraldean, jendeak badaki bizirik dagoela eta indar pixka bat baduela.

S. COLINA: Modako kontua bezala, xarma zerbait badu orain bertsolaritzak; gero iraunen duenez...

A. ARZALLUS: Arlo horretan kontu handia izan beharko da erakaskuntzarekin, bestela orain dela hamar urteko egoerara itzultzeko arriskua baitago. Ikastoletan, haurrak erakarri behar dira, ezen bertsozaletasuna ezagutzatik, beraz erakustetik, baitator; eta geroa horretan dago.

S. COLINA: Dena den, argi dago aurreratzen ez den zerbait hiltzen dela. Eta hori lortzeko aurpegi berriak behar direla uste dut, arlo guztietan: bai bertsolarietan, bai haien inguruan lanean ari den jendea. Goraipatzekoa da maila horretan Aitor Sarasuak eta Karlos Aizpuruak egiten duten lana.

■ **Preseski, zuek hasi aitzin nolakoan zen Iparraldeko bertsolaritza?**

A. ARZALLUS: Uste dut gu hasi arte ez zuela arrakasta handiegirik gazteen artean. Orduko gazteena nire aita izan zen, gu baino belaunaldi bat gorago; beraz tarte dezentea zegoen urteei dagokienez bi multzoen artean. Aitaren adin horretan bertsozaletasuna bizirik zegoen, baina gazteen artean oraindik sartzeko zegoen. Gero Nagore Fernandez eta Urko Atxotegi ibili ziren, nahiz ikasketengatik bertsolaritza utzi behar izan zuten. Ez dut erranen gurekin gauetik atera eta eguzkia piztu dela, baina gu hasi arte agian gazteen arteko mugimendua hori sortu du.

S. COLINA: Inpresioa dut bertsolaritza oso lotua zela baserri munduari, Hegoaldean duela hogeita hamar urte bezala. Eta Iparraldean, gauza horietan beti berandu samar ibili izan gara. Orduan, Hegoaldean 70eko hamarkadan bezala, Iparraldean 90ekoan aldatu da. Nik uste dut gu hastearekin gazteak zale-tu direla.

A. ARZALLUS: Erranen nuke gu hasi aitzin Iparraldeko bertsolaritza mugatua zegoela, kultura mailan. Eta estereotipo bati, baserritarrenari, erantzuten zion. Orain, bereziki gu bertsolaritzara ekarri gintuztenei esker, bertsoa konplexuagoa izatea eta baita gazteei

RUBEN PLAZA

gun, Hendaiaiko karrika batean. Euren atzetik datozenak ere indartsu ei datoz.

zabaltzea ere lortu da.

■ **Beraz, hutsune bat bete da.**

S. COLINA: Baietz uste dut, nonbait Iparraldeak zuen handiena. Orain garen belaunaldiko bertsolariak ez bagina azaldu, bai gu, bai gure atzetik datozenak, hurrengoak ere ez ziren etorriko, etenak etena ekartzen duelako; eta egoera horretatik ateratzea ez da erraza.

■ **Nolako harremana duzue Iparraldeko bertsolari zaharrekin?**

A. ARZALLUS: Bertsolarien familia mugatua denez, denekin moldatu beharra dagoela uste dut. Batzuekin hobekiago eta besteekin pixka bat gaizkixieago pasatzen da. Hegoaldekoak ginela eta ez Iparraldekoak leporatua izan zaigu; eta hori, normala denez, ez zaigu gehiegi gustatu, gu Iparraldekoak garelako eta gurasoen odolak ez jatorriak ez duelako zertan sartu beharrik. Baina uste dut azken finean txikikeriak direla, eta horiei begiratu gabe segitu behar dela aitzina.

S. COLINA: Nik penagarri samarra atxemaiten dudana da, lehenagoko adierazpen batzuegatik, bertsolari zahar batzuekin kantatu aitzin polemika eta pindarra hor zegoela...

A. ARZALLUS: Eta alde horretatik Iparraldeko publikoaren esker ona azpimarratzekoa da. Adibidez berriki Baigorri, gure entzuten egon zen plaza osoa, arretaz; nahiz Nafarroaren Eguna eta festa ingurugiroa zegoen.

■ **Zuentzat, zer da Iparraldean bertsolari izatea? Eta nola hartuak zarete zuen herrian?**

A. ARZALLUS: Niretzat beti izan da, futbolekin bezala, eskolara joatea eta

■ Sustrai Colina (ezkerrean): "Zuk, Amets, ez duzu baserritarretik asko, eta nik..."

urtean behin eskolartekoa jolastea. Orain iruditzen zait bertsolari izatea plazarik plaza ibiltzea eta kultura mailako lana egitea dela.

S. COLINA: Nik, egia esan, ez dut nire burua bertsolari sentitzen. Niretzat,

zait oraindik burura iritsi.

A. ARZALLUS: Nik agian bertsolariaren kontzepzio berezia dut, baina bertsolari sentitzen naiz plazara igotzen naizenean eta kantatzen ari naizen unean. Handik jaisten naizenean, ni neu sentitzen naiz, eta orduan ez naiz bertsolari sentitzen, futboleko partida jokatzeko dudanean futbolaria naizen bezala. Azken finean, uste dut gehien atsegin dudana hori dela: gaur bertsolaria izatea,

bihar futbolaria... Askoz erosoagoa da norbera izatea. Bertsolari izate hori, kantatzen dudana unera bakarrik mugatzen zait niri behintzat.

■ **Ez duzue uste zuen inguruan horrelako presio bat sor litekeela, hots, en-**

□ **"Apirilaren 17an ez zen Iparraldea esnatu; dena duela bi urte hasitakoaren emaitza da" AMETS ARZALLUS**

futbolera edo pilotara joatea bezala da, astelehenean bertso eskolara joango naiz entrenamendura noan bezala. Ainitz gusatzatzen zaidan zerbait da, ederki pasatzen dut, lagun giroa badut, baina hortik esate bertsolari naizela, niri behintzat ez

DONOSTIA

Ekainaren 30etik uztailaren 9ra, Gipuzkoako Plazan

- Euskal eta erdal nobedadeak, euskal musika,
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

RUBEN PLAZA

utxiago. Beraz, jendeak ikusiko du bertsolaritza ez dela soilik baserritarren gauza".

tzuleak bertsolari osoak izatea eskatzen ahal dizuela?

S. COLINA: Jendeak jakin behar du pertsonak garena, hamazazpi eta hamasei urteko gazteak; guk ere egiten ditugula edozein gazte egiten dituen astakeriak, larunbat gauetan edozein gazteri gustatzen zaion bestak gustatzen zaizkigula... Agian hor, gehiago sentitzen naiz gazte, bertsolari baino.

A. ARZALLUS: Nik beti izaten dut beldurra, ez dudalako pentsatzen oso hitun abila naizenik, zerbait gaizki esatea, edo gaizki hartua izatea. Ez dut uste presiorik dagoenik. Eta baldin badago, kendu behar da gainetik, presiorik ez dagoenean ere ondo erantzun behar delako, azken finean. Aldiz, tentsioa beharrezko iduritzen zait, kantatzera zoazenean kontzentrazioa ekartzen dizulako. Presioa, norbere buruarekiko jartzen diren mugen arabera da. Nik, hamasei urterekin eta orain arte, nahiko lasai hartzen ditut gauzak, eta kanpotik ez dut uste edonork presio askorik sartu diezadakenik.

■ **Erantzukizunik somatzen al duzue? Sorbalden gainean ardurarik ba al daramazue?**

A. ARZALLUS: Agian Iparraldean gehien begiratu zaigunak garelako, gure atzean gazteagoak datozelako, eta begiratu Iparraldeko bertsolaritza indartu beharra dagoela, bai, uste dut ardura badugula, gazte horiek segi dezaten lan

egin behar dugulako. Baina ardura eta presioa bi gauza desberdinak dira.

S. COLINA: Uste dut momentu honetan, Iparraldeko saioetan jendeak eskatzen duenari erantzutea dela gure

ardura. Hala ere, ez dut uste exijentzia maila hain altua ezartzen duenik, eta oraindik ere gazteari ematen dion babesa badugula. Biekin jokatu beraz, normalean tapatzen duzu; orduan badago ardura, baina oso erlatiboa.

■ **Zuen ustez, inguruan dituzuen gazteek bertsolaritzaren giderrak hartuko dituzte zuen segidan?**

A. ARZALLUS: Lehen ere esaten genuen, nola gazte horiei gogoia sortzea den gure ardura. Pertsonalki, gazte horiek oso inpresio ona egiten didate. Gazte mordo bat badago, adibidez Baionan, maila polita daukana, eta bide horretatik segituz geroz, urrutira iritsi daitekeena. Hots, Iparraldea indartzeko adina ondandun badagoela iduritzen zait.

S. COLINA: Niri iduritzen zait zailena pasatu dela, bai erakaskuntza mailan eta besteetan ere. Nahikoa da atzera begiratzea, duela bi urte ginen egoerari. Orain, oinarriak finkatuak dira, eta ez luke arazorik izan behar aurrera segitzea. Erran nezake Iparraldeko bertsolaritzaren geroa naturalki eginez joango dela, datozen urteetan ●

◆ **IRIA MENDI**

asteburu honetan...
...GARAGARDO Lantegian
BAZKALDUKO DUGU !

**DEITU
ARINAGO!**

Barazar Mendatea - ZEANURI

94 673 94 74

Beasain jaio aurretik, Oria ibaiaren inguruan Igartzako orubea zegoen. Urtetako lanaren ostean agertu dira bertako jauregia, errota, burdinola, ostatua... Besteak beste, bertan dago Gipuzkoan patioa duen jauregi bakarra eta baita CAFen sorburua izan zen burdinola.

TOLOSATIK LAU LEGOATARA

Loinazko San Martin Japoniako Nawasakin hil baino urtebete lehenago, honela idatzi zuen bere idazkariak hark diktatua: “*Igartzako naiz, Tolosatik 4 legoatara*”. 1596an idatzitako hitzok garai hartan Igartzako orubeak zuen garrantzia adierazten dute. Igartza egungo Beasainen sorburu historikoa izan zen, azken hau 1615ean sortu baitzen hiribildu gisa. Hasierako orube hura osatzen zuten instalakuntzak orain hasi dira pixkanaka agertzen: Igartzako Jauregia -orain dela gutxi arte, etxebizitza gisa erabilia-, Errementari -baserritarrek animaliak perratzeraz eramaten zituzten gunea-, errota -Igartzako multzoan hoberen mantendu dena-, burdinola -gipuzkoar industrian agerturiko lehenetarikoa-, Dolarea -garai hartako ostatua-, Zapatari -zapatariaren etxea, egun desagertua- eta Hospitalla -orain Agirrezabal baserria dena-.

Berez, industri gune bat zen Igartza. Bertako zubiak batzen zituen instalakuntza hauek guztiak. 1340. urtekoak dira Igartzako zubiari buruzko lehen aipuak. Egun, Oria ibaiaren gainetik igarotzen den zubia, XVI. mendean eraikia bada

■ Felipe III.a 1615ean izan zen Igartzako burdinolan.

ere. Zubi honetan batzen ziren Gaztelatik Frantziara zihoazen bi bideak: San Adriantetik Zegama eta Segura igaroz iristen zena bata, eta Leintz Gatzagatik Arrasate eta Zumarraga zeharkatuz Igartzaraino zihoana bestea. Bi bide hauez gain, zubi honetatik igarotzen zen Nafarroatik Bizkairako bide nagusia.

XIII. mendean dorretxe bat omen zegoen Igartzako gunean. Handik begizatzen zen zubiko pasagunea. Bi eraso jasan zituen: 1420an Lazkaoko Jaunak kalte ugari sortu zituen eta 1457an, Ahai de Nagusien arteko borrokak zirela-eta Enrike IV.ak lurraldeko dorretxe guztiak erauzi zituen, haien bigarren solairua

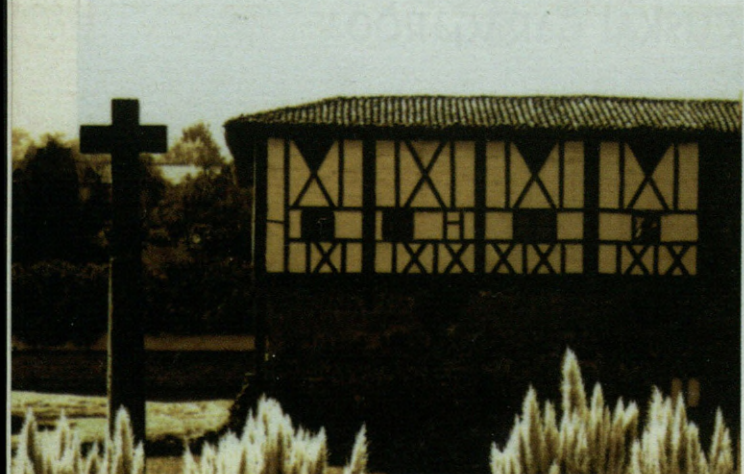
deuseztuz. Erasoen eta berre-raikepen onorioz sortu zen egungo jauregia, XV eta XVI. mendeen artean. Jauregiak Errenazimenduko estiloa du. Lehenengo solairua harlangaitzez egina da. Baina garrantzitsuenak, barruko patioa -Gipuzkoan patioa duen Jauregi bakarra baita- eta bigarren solairuko zurezko egitura dira. Azken hau XVI. mendean zura nola lantzen zen agertzen duten egitura bakarretakoa delako.

Dorretxearen izaera militarra desagertu zenetik, jauregian pertsona ugari bizi

izan da. Jauntxoek indarra ibaitik lortzen zuten -errota eta burdinola baliatuz- eta dirua zubitik, igarotzen zirenei dirusaria ordainaraziz. 1484. urte ingurura arte ordainarazi ziren bidaiariei zubia zeharkatzean diru kopuru bat.

BERTATIK IGAROTAKOAK.

Topatu diren agiriaren arabera, Lazkaoko oinetxean du jatorria Igartzako jauregi-ko nobleziak. Lazkaoko Gartzi Lopez Igartzako Marinarekin ezkondu zen eta azken honen aitak ezkontsari gisa eman zion Igartzako jauregia. Ondoren familiako kide ezberdinetatik, eta jakin denez, baita zerbitzariren baten eskutik

iragan da jauregia. 1500 urte inguruan jauregian bizi zen emakumea hil ondoren, Idiakez familia boteretsuak jaso zuen. Gero, administratzaile baten ardurapean gelditu zen, eta honek Igartzako instalakuntzak alokatu zituen. Errota eta Dolarea oraindik ere alokairuan daude. Baina Beasaingo Udalarekin duten hitzarmen baten bidez, bertan bizi diren senideen seme-alabek ezingo dute hauen oinordetza jaso, eta Udalaren eskuetara pasako dira.

Bertan bizi zirenez gain, bidaiari anitz igarotzen zen orubetik Gaztelatik Frantziarako bidean. Bidaia hori egiten zuten errege ugari gelditu zen Igartzan burdinolari bisita egiteko. Esaterako, 1565ean Valois-ko Isabel erregina, 1615ean Felipe II.a eta 1660an Felipe IV.a. XV. mendeko agiritan ere aipatua izan da burdinola. XIX. mendean jazo zen burdinolen krisialdiaren ondorioz, Igartzako burdinolan lan egiten zuen Usabiaga Jauna Iurreko burdinolako Goitia Jaunarekin elkartu zen. Bien artean "Fábrica de Hierros San Martin de Urbietá" sortu zuten 1860an, egun CAF lantegia dagoen lekua berean. Fabrika honek sortu zuen Gipuzkoako lehen labe garaia. Orain hondakin-zati batzuk eta aldaparoa besterik ez dira gelditzen.

Burdinolaz gain, Igartzan gelditzeko beste hainbat arrazoi ere bazuten bidaiariek. Adibidez, Dolarean lo egitera gelditzen ziren asko. Gaztelako Erregeak Frantziako joan-etorrietan ere, Igartzan burutzen zuen inguruko Jauntxoan bilera. Bestalde, Igartzako azken ondorengoaren garaian, inguruetako emakumeek alabak eramaten zituzten jauregira Igartzako Mariak andereñoen jokamoldea erakutsi ziezaien neska gazteei ●

◆ IZASKUN JAUREGI

■ Ezkutalekutik pixkanaka ateratzen

Hiru urtetan egin diren auzolan-degiei esker agertu eta berreskuratu dira pixkanaka Igartzako orubeko elementu ezberdinak. 1994an errotaren garbiketa eta sendotze lanak egin ziren. 1995ean Belengo Andre Mariaren Ermitaren berreskurapena burutu zen. 1996an Igartzako Jauregiko garbiketa eta berreskurapena egin zen. Jauregia, berreskuratze lanen aurretik, inguruko beste baserrien antzekoa zen. Bertako patioan etxolak eta animaliak zebiltzan nonahi. Txukundu behar izan zen guztia, baliorik ez zuena botaz eta ezkutaturik zegoen hainbat ezaugarri agertaraziz.

Igartzako jauregiaren aurretik zegoen dorretxea Enrike IV.aren aginduz desagertu zen. Hasierako indusketetan Jauregiaren lehen solairua dorretxearena zela uste izan zen. Eginiko lanen ondorioz jakin da ordea, jauregiaren bi solairuak garai berekoak direla. Jakin badakigu dorre-txea zubiaren inguruan

zegoela, baina oraindik ez da haren arrastorik topatu.

Igartzako Jauregia egun Beasaingo Udalaren ardurapean dago. Iazko urtetik bertan bisitaldi gidatuak egin ahal dira. Jauregia eta errota ikusi eta hauen historia ezagutzeko aukera izateaz gain, diaporama bat dago martxan. Azken honetan Igartzako eta inguruetako historiaren berri ematen da, bederatzi proiektoreen bitartez. Horretarako ordutegi finkoa dago: ostiralean 17:00etan euskaraz eta 18:30etan gazteleraz, eta jai egun eta asteburuetan, 11:00etan eta 17:00etan euskaraz eta 12:30etan eta 18:30etan gazteleraz.

Horrez gain, badago hainbat asmo: batetik, errota martxan jarri nahi dute berriro. Bestetik, dirulaguntzen zain, jauregiaren bigarren solairua berreskuratzeke asmoa dago, egun oraindik ezin baita hau bisitatu. Eta azaroan Museologia Kongresua egingo da Igartzako gunean ●

Astia Hartuta

LIBURUAK

**GEZURRAK,
GEZURRAK,
GEZURRAK**
Iban Zaldia

Erein
189 orrialde
2.000 pta.

**ABERTZALEAK
ETA
EZKERTIARRAK**
Julen Zabalo

Elkarlanean
235 orrialde
2.450 pta.

Iban Zaldia historialari eta idazle donostiarren hirugarren ipuin liburua da hau. Aurrekoa, "Ipuin euskaldunak" izenekoa, iaz argitaratu zuen Gerardo Markuletarekin batera. Oraingoan hogeita sei ipuin bildu ditu orotara eta horien arteko lotura bildumaren tituluak berak uzten du agerian: gezurrak. Hogeita sei gezur horiek talde ezberdinetan sailkatu ditu, gainera Zalduak: simulakroak, inbusteriak, asmazioak, iruzurak, ameskeriak eta esamesak. Eskuz esku ibilitako liburu baten inguruan korapilatzen den ipuin beltzak ematen dio hasiera bildumari. Amaiera, berriz, Zen ikastaro batean dabilen neskaren gorabeherak ematen diote liburuari. Horien tartean dauden istorioetan errealtatearen engainuarekin nahastuko da etengabe ●

Azken urteetan bizitako kartzelaldia amaituta Julen Zabalo basauriarrak bere hirugarren liburua plazaratu berri du. Liburu honekin, gainera, Elkarlanean etxeko Eztabaida sailari eman dio hasiera. Abertzaleak aberriaren arazoa argi omen du eta, hala ere, Julen Zabalo galdera ugari botatzen du gaiaren inguruan. Abertzale izatea herria maitatzea al da soilik? Euskal Herri subirano batek ba al du lekurik mundu globalizatu honetan? Abertzaletasun berezia garatzen al du ezker abertzaleak? Zalentza horiek eta gehiago abiapuntu dituela, hainbat gai jorratzen du egileak, galdera horiei erantzunez eta, beraz, bere iritzia emanez batzuetan, zalentza mantenduz besteetan eta irakurlea gogoetara bultzatuz beti ●

BAT
34. alea

SEI
138 orrialde
4.200 pta. urteko

**ROSA
LUXEMBURG**
Lorea Agirre

ELKARLANEAN
156 orrialde
1.355 pta.

Soziolinguistikako zenbaki berriak UEMA du gai nagusi. Udalerrri Euskaldunen Mankomunitateak azken hamarkadan izan duen bilakaera aztertzen da dossier zabal honetan. Mugimendu izatetik mankomunitatea egituratzeko bidea azaltzen da lehenik, Esteban Agirreren eskutik. Zuzenbide kontuak dakartzatza, ondoren, Iñigo Urrutiak. Imanol Esnaolak UEMako koordinatzaile Iñaki Arregiri egin dio elkarrizketa. Azkenik, UEMaren etorkizunean alderdi politikoek izan dezaketen eragina aztertu dute EHko Angel Mari Elkanok eta Eako Joserra Lopez-Larrinagak. Dossierraz gain, hizkuntza prozesuen ingeniariaritzatza, Ofercat eta Eskoziako gaelaren inguruko artikulua bana jasotzen du "Bat" berriak, baita ohiko liburuen eta agendaren atala ere ●

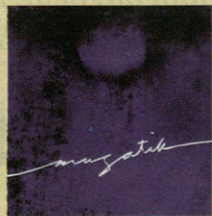
Rosa odolzalea" ezizena jaso zuen Rosa Luxemburgek zuen pentsamendu politikoa zela-eta. Errusian gertaturiko iraultza Alemanian errepika zedin nahi zuen berak, langileek boterea eskura zezaten. Luxemburgen teoria politikoa sarri izan da aztertua berak idatzitako liburuetan eta berari buruz besteek eginitako ikerketetan. Oraingoan ordea, Lorea Agirrek bere giza alderdia jorratu du bereziki, horretarako berak idatzitako hainbat gutun baliatuz. Liburuaren lehen atalean Luxemburgen lehen urteak eta bere afizioak eta dohainak jasotzen dira. Bigarrean berriz, politikaren ikuspegia jorratu du egileak gehienbat. Liburuaren amaieran berriz, Alemaniako Gerra Zibila eta bere atxiloketa eta heriotza jaso ditu biografia osatuz ●

DISKOAK

MUGATIK
Mugatik

Oihuka

2.160 pta.

Donostiako Intxaurreondoko hirukoteak bertako Gaztetxean eman zituen lehen urratsak duela laupabost urte. Iazkoa urte garrantzitsua izan zen eurentzat, maketak bideak ireki baitzizkien. Aurten Villa de Bilbao lehiaketako bigarren saria jaso dute metal alorrean eta taldearen izen bera daraman lehen

disco hau kaleratu dute. Ibon Etxe-beste (bateria), Iñigo Lurgain (gitarra eta ahotsa) eta Koldo Soret (ahotsa eta baxua) Hard-corearen inguruan dabilta, beti ere, estilo horren gogortasuna erritmo lasai eta samurragoekin nahastuz. Kontrastea da nagusi, beraz, Usurbilgo Basakabi estudioan grabaturiko lan honetan ●

Egileari Galdezka

Lorea Agirre
"Euskaldunon Egunkaria"ko kazetaria

"Luxemburgen teoria desoroso da ezkertiarrentzat"

Rosa Luxemburg politikariaren gain, Rosa emakumea jorratu duzu. Zein iturritara jo duzu?

Lan gehienetan Rosa politikaria aipatzen da. Baina Rosa beste mila gauza zen: bere garaiko kazetaritza irauli zuen, hizlari ona zen, idazle bikaina, literaturan aditua eta bera izan zen lehenengoa literatur kritika ikupegi marxistatik egiten, botanikan aditua, pintorea... Emakume hori agertzeko berak idatzita utzitako 200-300 gutun baliatu ditut. Asko Europako agintari politikoei idatzitakoak dira, baina beste asko bere bikoteari, lagunei... Bertan ikus daitezke bere zalantzak, kontraesanak eta nola iraultzaren atzetik bizi behar horrek ez zion uzten bikotearekin harreman arrunta izaten edo seme-alabak izaten. Gainera, berak idatzitako liburuak, bere inguruan egin diren ikerketak, eta bera hil eta hogeitaz urtera bere jarraitzaile batek idatzitako biografia baliatu ditut.

■ Emakumea izan ez balitz berdin bizi eta hilko al zen?

Rosa emakumea zen, baina gizonezkoen munduan borrokatu zuen politikaria ere bai. Emakumea izan ez balitz berdin hilko zuten. Alemanian proletargoa inposatu nahi zuen, alderdikoek ordea atzera egin zuten beldurtuta. Sozialdemokratak boterean zeudela atxilotu eta torturatu zuten, gero Berlingo Kanale batera botaz. Egia da ordea, ezkerrek baztertutako politikaria dela, berak aldarrikatzen zuen langileen boterearen teoria desoroso delako ezkertiarrentzat eta gainera, emakumea zelako.

■ Emakumeak ez du oraindik lortu lekua gune politiko eta publikoetan?

Jakina ezetz. Egunkarietan esaterako, argazkiak gizonezkoenak dira. Inoiz lau orrialdetan emakumeak agertzen badira, emakumeok ere harritu egiten gara. Tradizioa behar da, eta Rosak bide bat zabaldu zuen emakumeok politikan aritzeko ●

EZ EROSI ZURE PROGRESIBOAK ITSU ITSUAN

Urrutira eta hurbilera betaurreko berekin bikain ikusteko ez dira aski kristal progresibo onak. Hoberenak behar dira: VARILUX, oso ongi graduatuak eta aditu batek egokitutako: MULTIOPTICAS.

Horregatik, VARILUX MULTIOPTICASekin fidatzen da eta MULTIOPTICASek VARILUX gomendatzen du.

Ez erosi itsu itsuan.

MULTIOPTICAS kreditu txartelarekin ordain ezazu nahi duzun moduan eta unean

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

VARILUX BEZALA, FIDA ZAITEZ MULTIOPTICASekin

Hil honen hasieran emititzen hasia den "Elkartasun bideak/Rutas de solidaridad" saioaren 26 atal berri egiten dihardu ETBk. Bere bostgarren ekinaldian dagoela, Afrika, Asia eta Amerikako errealitatera hurbilduko gaituzte. Miseria gorrian ere bada alaitasunik.

KOOPERAZIOAN DAGO KOSKA

Mota honetako saioak dira telebista bati sona ematen diotenak. Tamalez, ordutegi ezegokian eman ohi dituzte, hain zuzen, "prime time"n eskainiz gero, entretenitu ez ezik, jendea hunkitzea ere lortuko lukete-eta. Are gehiago, ezaguna da euskaldunen prestutasuna elkartasun ekimenetan buru belarri murgiltzeko. Hori dela eta, zergatik zokoratu behar dute halako saio bat audientzia erabat murriztua duen ordutegi batean? Dokumental saio honen taxukerak gainera, ez du kanpoan egiten diren beste ekoizpenen inbidiarik, nahiz eta irudien indarra eta gordintasuna aski diren ikusleak dokumentalak jakinminez jarrai ditzan.

Aurreko kasuetan bezala, Eusko Jaurlaritzako Kanpo Eragiketaren sailaren dirulaguntza du, eta euskal zergadunei esker herrialde horietan aurrera ateratako proiektuak jakitera emango ditu. "Herrialdearen erradiografia egiten da, proiektu hauek ezarriko diren herrialdeen deskribapena, arazoak..." azpimarratu du Fermin Ayo saioaren errealizadoreak. Halaxe, ondorengo herrialdeen gazi-gozaok ezagutuko ditugu: Argentina, Bolivia, Kolonia, Costa Rica, Kuba, Ekuador, El Salvador, Guatemala, Mexiko, Nikaragua, Paraguai, Peru, Dominikar Errepublika,

Venezuela, Etiopia, Kongo, Boli Kosta, Irak, Mauritania, Tanzania eta Uganda.

OSVALDO, ARMADATIK IHES-AN. Fermin Ayok gain, dokumental saio honen lantaldea Oscar Epelde eta Igor Olaeta kazetariak eta Josu Perez, Joserra Plaza eta Urko Sanchez kamerek osatzen dute. Afrikari buruzko atalak eta Ameri-

genuen. Hamalau urte zituenean armadan sarrarazi nahi zutela, ihes egitea lortu zuen eta hezkuntzari esker gizartearen alda zezakeela konturatu zen". Era berean, kooperanteak, emakume, adineko, ume eta gerrillari ibilitako gazteentzako etxeak egiten ari dira. Dirua halaber, lurralde azpiegitura, auzune marginalen egoera hobetzeko eta komunitate indige-

netan etxeak eraikitzeke erabili da. Orobat, uholde eta urakanek hondatutako lurraldeei eskaini laguntza nabarmentzekoa da, hala nola osasunari eta kulturari emandakoa. Esaterako, "Elkartasun bideak" saioko taldea Guatemalan maiek errietoetarako erabiltzen zuten eraikina ikusten egon zen. Indigenen kultura berreskuratu nahian berritzen ari dira eraikin hori. Ayoren ustez, herrialde horietako arazoak mundu osoko arazoan adierazgarri dira: "Hirugarren Munduko arazoak Lehenengo Mun-

■ Irudian, Chiapaseko indigenak Joserra Plaza ETBko kamera lagun dutela.

kako hainbat, orain grabatutakoak dira, taldeko hainbat kide Latinoamerikan lanean dabilta eta datozen hilabetetan beste talde bat joango da haien ordez.

Garatu gabeko herrialdeei bidalitako dirulaguntzak prestakuntzan, irakasleen heziketan, hezkuntza zentroen sorreran erabiltzen ari dira. "Adibidez, Guatemalan, 'Fe y Alegría' taldean lan egiten zuen Osvaldo izeneko gizona ezagutu

duan sortutakoak dira. Adibidez, gastu militarrentzat hainbat diru bidaltzen da eta arazoa, oster, bestelakoa da. Malaria, hiesa, hezkuntza eta janari gabezia Afrikan. Lurralde haietan lan egiten duen jendearen diskurtsoak erabateko giza eraldaketa eskatzen du. Horregatik kooperazioa, gure herrialdetik, norberarengandik hasi behar da" ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

Kritikatzeko edo goraipatzeko dela, "Gran Hermano" k ez du inor epel uzten. Etxe horretan dauden pertsonaia "sakonen" gorabeherak ikusiz gainera, entretenitu eta bizipoza emateaz gain, lezio bat ere ikasten da, hemendik aurrera gure bizitzan erabili beharrekoa.

ANAIK EMANDAKO LEZIOA

Gertakari soziala bilakatu da "Anaia nagusia" ren esperimendua. Hitzetik hortzera entzuten dira saioaren aipamenak, lantokian, autobusean, trenean, etxeko atarian ere hor egongo dira bizilagunak "Gran Hermano" ren kontura marmarrean; hain justu, igogailuan eguraldiaz kexatzea bezain arrunta bilakatzeko bidean da. Zer izan zen lehena, oiloa ala arrautza? Bata ala beste izan, gezurra dirudi beti jaten eta sofán etzanda dauden dozena erdi lagun txorakeriez hitz egiten ikusteak halako tiradizoa lortzeak. Inor gutxi sinesten du gainera, psikologoek casting-a egiterakoan adimen handiko jendea hartu zutela esatea. Haien solasaldi "sakonak" eta Nobel Sariarako erantzunak entzutea baino ez dago horretaz konturatzeko. Zergatik ez dago jende interesgarriagorik etxe horretan? Edota antzeztan ari direlako ezin dute beren benetako izaera erakutsi? Horretan datza hain zuzen, bere arrakastaren

gakoa. Jende arrunta arrunckeriatan ageri zaigula. Esaterako, Sevillako Iñigok, etxean sartu zenetik, ez du oraindik polo berdea aldatu. Kolorea behin behin, ongi aukeratu zuen janari zikinak disimulatu eta sudur barruko isuriak uzteko, nahiz eta bere izerdi kiratsa

"Marca" kirol egunkaria eta "Gran Hermano" nahikoa badira bizitzan eta gizarte lehiakor honetan zure tokia aurkitu, politikoki zuzena izan eta errespetu zaitzaten? Hona hemen ikasitako lezioa: dibertigarria da gure intimitatea kontrolpean egotea; exhibizionismo eta voyeurismoa onak direla, informazioa zentsuratu (euskal presoen solidarioaren agerraldia maltzurki moztu zuten) oso erraza dela jendearen iritzia zuzentzea; kezka intelektualik gabeko bizitzak xarma handia duela; inozokeria galanta dela lana erruz egitea dirua eta arrakasta lortzeko bide errazagoak daudenean; "macho ibérico" rena egitea zerbait kutuna dela; epaitua ez izateko besteak epaitu behar dituzula; azkenik, besteen barkamena eta errukia

■ Tele 5eko saioa gertakari soziala bihurtzea ez da kasualitatea.

telebista bidez guregana igortzea oraindik ezinezkoa zaien.

Guk behintzat, lezio bat ikasi dugu saioa ikusiz, apunteak hartu gabe, gainera; zertarako irakurri liburuak

izateko behar beharrezkoa dela zure iraganaz damutzea. Meritu handia du beraz, gizarte balore hauek bultzatzen dituen halako lehiaketa bat egiteak ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ "SAUTRELA" SAIOAREN FRESKOTASUNA

Urtetako hutsunea betetzera etorri da literatur saio hau. Lehengo egunean Jon Miranderen "Haur besoetakoa" eleberriari eskainitako hamar minutu luze adituen iritzia bilduz goraipatzekoa zen. Pena da, Iban Zaldua, Gerardo Markuleta eta Juan Luis Zabalak egiten duten liburu baten inguruko solasaldi kritikoak arintasun hori zapuztea ●

■ MIKEL LEJARZA FITXATU NAHI DU ANTENA 3K

Telebista munduan dagoen profesionalik laudatuena dugu Tele 5eko zuzendari nagusia. Katera iritsi zenetik audientzia eta irabaziak igo baino ez dira egin-eta. "Gran hermano" ren etorrerak Antena 3ko audientzia gainbeheran jarri duela ikusita, Telefonikako kateak eskaintza mamitsua egin dio bilbotarrari konpetentziara joan dadin ●

■ "ZINE KEINUAK" ZERGATIK HAIN BERANDU?

Molde eta eduki aldetik taxuz egina dago Edurne Ormazabalek aurkeztan duen saioa, normalean tantaka iristen zaigun zinema independente eta autore zinemaren berri emanez. Darabilten estetika ondo ezkontzen da eskainitako film zatiekin. Tamalez, ordu txikitzen izateak ez dio mesederik egiten oihartzun handiagoa ukan dezan ●

Udari begira bere programazioa aldatu du Radio Euskadik. Hilaren 3tik hasita, "Boulevard de verano", "Al caer la tarde", "Tiempo libre" eta "Una noche de estas" dira saio berriak.

OLGETA NON "BOULEVARD" HAN

Euskal errealitatearen ildotik, pil-pilean dauden gaien jarraipena egingo da "Boulevard de Verano" goiz magazinean. Berriekin batera, herriko jaiek, kulturak eta musikak osatuko dute saioaren mamia. "Saio freskagarria egin nahi dugu" diote Iratxe Fresneda eta Javier Díaz de Lezama magazineko arduradun eta aurkezleek, "datuak oso maiz emango ditugu, hala nola: eguraldiaren iragarpena, itsasoaren egoera eta hondartza bakoitzean zein bandera duten, eta abar". Halaber, zenbait jatetxerekin zuzenean egingo dute bat. Baita euskal herritarren ohiko opor lekuekin ere.

Zati finkoak edukiko dituzte, irudimenaren bidez toki askotara bidaiatzeko

aukera emango dutenak. Esaterako, Radio Euskadik atzerrian duen berri

zik". Gure "izarrei" eskainitako tartean bestalde, elkarrizketa bitxiak egingo ditu Javierrek, "entzuleek gure pertsonaia ospetsuen alderdi ezezaguna ezagutu dezaten".

Arratsaldean aldiz, beste bi saio abiaraziko dituzte: 19:00etatik 20:00etara turistentzako gida bat izan nahi duen "Tiempo libre" delakoa Teresa Yusteren eskutik, eta Amagoia Mendietak aurkezturiko "Al caer la tarde", 20:10etatik 21:00ak arte, zeinean jai giroko gai bat aztertuko den. Azkenik, udako gaue-tan Ana Agonabarraga izango dugu gidari "Una

noche de estas" magazinean, konpainia egiteko ez ezik, entzuleen parte hartzea ere bultzatu nahiz ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ Udako programazioan aisialdiko gaiak indartu dira.

emaila bat elkarrizketatuko dute, "baina ez albistegietan lantzen diren gaien haritik, herrialde jakin horretan denek ahotan dabilen zerbait kontatu diezagun bai-

A u r p e g i a

Iratxe Fresneda

"Boulevard de verano" gidatuko du arrigorriagarriak Radio Euskadin.

"Mirari txikiak egin ditzakezu ahotsa eta musikaren bidez"

Magazinak egitea nahiago du Iratxek. Radio Euskadin duela lau urte hasi zen bekadun gisa saio ezberdinetan parte hartuz, hala nola, "Euskal graffiti", "El holandés errante" magazina eta albistegietan; "zine-maldi ezberdinen berri ere ematen dut, esaterako, orain Valentziakora noa". Azken aldian "La montaña mágica" aurkeztu du larunbatetan. "Sormenera-

ko irratiak ematen dizun aukera paregabea da, ahotsa, irudimena eta musikaren bitartez mirari txikiak egin ditzakezu-eta". Mikro aurreko bat-batekotasuna aldiz, "ikasi egiten duzu, komunikatzen ere ikasten den legez; dena den, zure ahotsaren doinua aurkitzu behar duzu". Bere aisialdian eskalatzaile fina da Iratxe, "baina zoritxarrez, ez dut entrenatzeko astirik, irrati oso hobby serioa baita" ●

B a g a k

■ HIRU IRRATIEN UHINAK INDARTU BEHARRA

Udaren atarian eta entzuleen sustengua jasotzeko asmoz, etxetzeko kanpainak eta zenbait kontzertu antolatu dute Xiberoko Botza eta Gure Irratiak. Zuberotarrek gainera, ohiko entzuleen laguntzarekin aski ez eta Hego Euskal Herrira jo dute sosaren biltzeko. Jendeak dirua eman dien arren, ekimen hauek hankamotz ez ote diren geratzen gaude, tamalez, Hegoaldeko entzule gehienek ez baitute irrati hauek entzuteko aukerarik. Arrunt ona litza-teke beraz, antenen seinalea indartzea Iparraldeko hiru euskal irratiak Bidasoaldeaz haraindi ozenki entzun daitezen ●

GETXO uztailak 5 XXIV. Europar Jazzaldia

Datorren hastean hasiko da, Getxokoarekin, udako jazz festa. Egun honetan, besteak beste, Frank Sackenheim Quintet alemaniarak, Galiziako Abe Rabade Trio eta Les Spix-Bones frantziarrak taldekako lehiaketan gozatuko aukera duzu. Algortako Biotz Alai plaza 21:30

**BILBO ekainak 29
Labrit eta Lau Behi**
Euskadi Gazteak antolatutako kontzertuan bakarlarik gisa hasi berri den Labrit usurbildarra eta "Emakume interesgarriak" lana kaleratu duen Lau Behi talde donostiarra izango dira. Sarrera doan. Kafe Antzokia 20:30

**DURANGO uztailak 5
Diapositiba emanaldia**
"Saharara osteratxoa" izeneko ikuskizuna eskainiko du Jon Arretxe. Berbaro taberna

**ONDARROA uztailak 1
III. Euskal Herriko kamiseta Azoka**
Azokan parte hartzeko baldintza bakarra kamisetetako testuak euskaraz idatzita egotea da. Azokaren amaieran sari bi banatuko dira: Euskal Herriko kamisetarik politena eta Ondarroako kamisetarik politena.

**UROLA-KOSTA uztailaren 4tik 7ra
Udako 4. Kirol Eskola**
Urola-Kostako Udalen Elkartek antolatutik, hainbat ikastaro, hitzaldi eta mahaiingurutzango da Zarautz, Getaria eta Zumaian, batzuk monitorea eta irakasleentzat eta beste batzuk kirolarientzat.

**ARROSA ekainaren 30etik
uztailaren 2ra
"Euskal Herria Zuzenean"
jaialdia**
Bertako zein atzerriko musika taldeak izango dira ordu txikietara arte giroa alaituko dutenak. Baina egunean zehar ere izango da ekintza eta ikuskizunik. Guztia, urtero legez, Irulegi Irratiak eta Piztu Elkartek antolatutik.

**ASTEASU uztailak 1
Gozategi**
Oroitaren kanta ezagunak, uda giroan. Plaza 22:30

**ARAMAIO ekainak 30
Color Humano**
Reggae doinuak entzun nahi badiuzu, ez galdu talde honen kontzertua. Plaza

**AZKOITIA ekainak 30
"Fuego"**
Azkoitiako emakume taldeak eta herri bereko gazte txeko zine-klub taldeak antolatutik, Deepa Mehtarren filma - Indiari buruzko gogoeta egiten duena - eskainiko da. Bazkarto aretoa 22:00

**ZANGOZA uztailak 1
Kontzertua**
Flitter eta Marea taldeen abestiak entzuteko aukera. Pilotalekua

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa

*gizarte-ekintza
obra social*

Udaberri bukaerako hezetasuna ondo ustiatu dute zuhaitzek. Sustraiek bildutako hostoen ondorioz, ikusgarria izaten da azalaren emana, platanoarena kasu.

AZALAREN EMANA

Etorri da solstizioa eta azken muturrean bada ere ekarri du beroa. Bizitzan ezinbestekoa dirudien beldurra gorrinetara ziatuz udaberri amaierako hezetasuna kexu iturri izan dugu. Gaitz guztiak ez dira, ordea, ur aparretan ibiliak izango. Hezetasuna aditu ere egin nahi izaten ez duten armiarma gorriek, adibidez, elorri izango zuten.

Ur desdetxa hau gozo ustiatu dutenak zuhaitzak dira. Aspaldiko urtetako pujaldi luze eta dotoreenak ikusi dira aurtan. Sustraiek bildutako bazka hostoek hausnartu ondoren azalpean, hortxe hazten da egurra; eta egurra haziz gero azalak eman egin behar. Jenerale-

an azala goitik behera zartatuz zabal-tzen da; gutxi batzuetan, gereziendoa kasu, azala bueltan zartatzen da. Hala ere, azalak eman gabe puskak bota eta azpian berria ematen dutenak dira urrienak. Koadrila horretako zuhaitz ezagunena platanoa da (*Platanus orientalis*, *P. occidentalis*, *P. x hispanica*...). Gure moduan uzta ospatuz-edo eskuera ur ugari duten urteetako solstizio garai honetan ikusgarriagoa izaten da azalaren emana. Noizbait eraisten dituztenean ondo nabarmena izango da aurtengo zuraren hazkundearen eratzuna ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

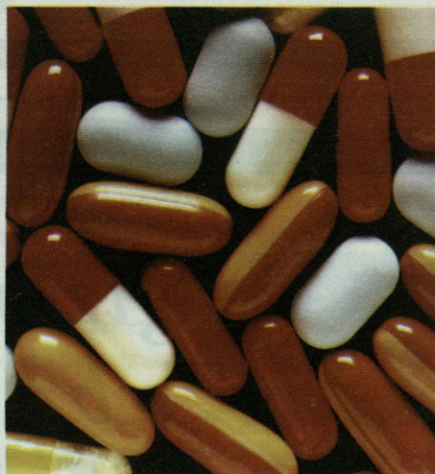
O S A S U N A

Urtero milioi bat heriotza sortzen duten estafilokoko bakterietatik gehienak antibiotikoekiko erresistenteak dira. Berriki, ordea, erresistentzia eragiten dituzten geneak aurkitu dituzte.

BAKTERIOEN ERRESISTENTZIA

Ipar Ameriketako zientzialariek bakterioetan antibiotikoekiko erresistentzia eragiten duten bi gene aurkitu dituzte, itxura guztien arabera. Zientzien Akademia Nazionalaren aldizkarian argitaratutako lan batean, zientzialariek diote gene horiek desaktibatzeak bakterio horiek antibiotikoen aurrean erabat bulnerable utzi zituela, penizilinen aurrean batez ere.

Estafilokoko aureoa (edo urre kolorekoa) da gaur egun infekzio gehien eragiten duen bakterioetako bat, eta bakterio horren zepetatik % 90 penizilinarekiko erresistenteak dira. Zepa horietako batek, pneumoniaren estafilokokoak, urtero Estatu Batuetan soilik eragindako "txiki-zioak" ikaragarriak dira: 6.000 meningi-

tis kasu, 50.000 odoleko infekzio, milioi erdi pneumonia eta milioika belarrietako

infekzio. Mundu osoan milioi bat inguru heriotza sortzen dituzte urtero estafilokokoek.

New York-eko Rockefeller Unibertsitateko ikerlariek 20 urte baino gehiago eman dituzte ikertzen nola garatzen duten estafilokokoek eta beste mikroorganismo batzuek penizilinen aurrean daukaten erresistentzia hori. Eta ikerketa horietan ikusi zuten bakterioak gai direla beren pareta zelularra berreraikitzeke penizilinen eraso gertatu ondoren eta horren erantzulezat bi gene jo zituzten (MurM eta MurN izenekoak). Itxuraz bi gene horiek blokeatuz gero, penizilinen eragina bete-betean gertatuko litzateke, erresistentziarik gabe ●

◆ JABIER AGIRRE

Badatoz ihesaldi berriak

Bi eguneko txangoetatik hasi eta sei bat egunera bitartekoak dira. Asteburuetan eta zubi luzeetan egiteko modukoak; baita heldu diren edo heltzearen opor egunotarako aproposak ere. Ez dugu aldapa ikaragarriarik igo behar, ezta leize zuloan arrastaka ibili behar ere. Euskal Herriko herri eta hiriak ibilgailuz bisitatuko ditugu, patxada ederez eta noski, jakinmin handiz. Zuretzako prestatutako 30 ibilbideak burutzen badituzu, konturatzerako Euskal Herriari itzulua emango diozu.

Zuberoako euskararen xarmaz zerbait entzun? Bai, inork gutxi. Baina "tipiko" horietaz gain, Euskal Herrian baditugu jende gehienarentzat askoz ezezagunagoak diren beste hamaika altxor: Izturitze eta Otsozelaiaiko leizeetako estalaktita eta estalagmita miragarriak, Harpeako bakardade eta isolamendua, Uxue herriko etxeak astintzen dituen haize bortitza, Kodes mendizerrako harkaitzar "kaputxadunen prozesioa", Urederra ibaiaren paradisua, Trebiñoko etxe trogloditak, Añana-Gesaltzako paisaia "estralurtarra", Nerbioi ibaiaren urjauzi ikaragarria, Argiñetako hilobi bisigodo misterioitsuak, Trianoko meatzelaku zoragarriak, Barrikako itsas-labarrak, Santa Eufemia ermita ezkutua...

Leku hauek guztiak eta askoz gehiago ere erakusteko gogoz gaituzue eta horregatik, kotxea hartu eta -batez ere- asteburutan egiteko moduko txangoak prestatuko dizkizuegu, hainbat astatan zehar jorratuko ditugun 30 ibilbidetan banatuak. Ibilbideon zerrenda ondoko orrian duzue.

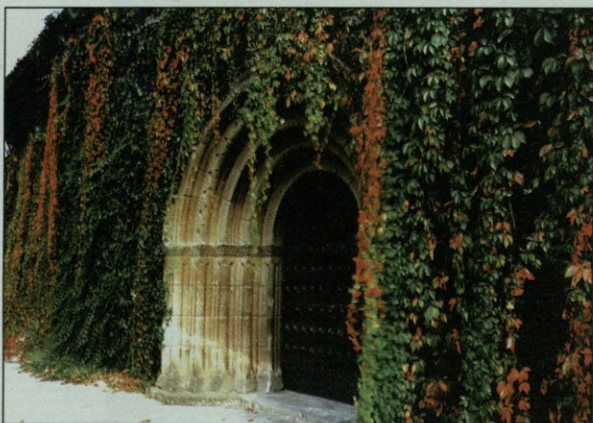
Hori bai, leku gehienetara kotxez iritsi badaiteke ere, Euskal Herriko naturarekin behin eta berriz egingo duzue topo: mendiak, haranak, ibaiak eta abar. Ibilgailua utzi eta paseo erraz eta ederrean gure naturagune interesgarrietaz goza dezakezue.

Honetaz gain, zazpi herrialdeetako herri, hiri eta inguru garrantzitsuenen datuak eskainiko dizkizugu: bakoitzaren sarre-historikoa zein gaur egun bertako monumentu eta ikusi beha-

rreko toki guztiak. Eta baita toki bakoitzean non jan, lo egin edota suertatzen den edozein beharri erantzuteko hainbat helbide eta telefono praktiko ere. Eta ez pentsa mapan ia galduta dauden herri txikiak ahaztu ditugunik, horietara ere gonbidatuko zaituztegu-eta.

Gainera, edozein turismo-gidatan irudiak testuak bezain garrantzitsuak direnez, ibilaldi bakoitzaren erakusgarri, mendi,

ibai, eliza, herri, trikuharri, eskultura... eta, noski, paisaien argazkiak bata bestearen atzetik aurkituko dituzue, interesgune bakoitzaren lehen inpresioa jaso dezazuen. Bestelako irudiak ere bai, gure herriko mendirik esanguratsuenen tontorreraino heldu baina tartean ez galtzeko mapak edota hiriburuetakoko planoak esaterako, denak astero-astero agertuko zaizuen ibilbide

zatiak gain, mapa-errepide funtzioa egingo duena.

Esanda geratu den moduan, ibilbide orokorrak 30 dira, baina hauek zenbait zatitan banatu ditugu, eta laburrenak zenbaki bakarrean jorratzen baditugu ere, beste batzuk, luzeenak, bost astetan ere izango dituzue irakur-ikusgai, beraz ibilbide zatiaren

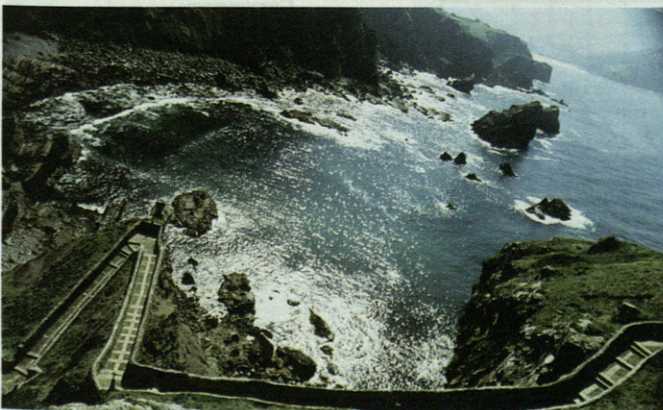

zenbakiari adi egotea gomendatzen dizuegu, nahas ez zaitezten. Dena den, hementxe duzue ibilbide guztien eskematxo bat, gidaren nondik-norakoak aurreikusten joan zaitezten.

IBILBIDEEN ZERRENDA

- ✓ GIPIZKOAKO BARNEALDEA: Arantzazu-Oñati-Loiola-Bergara-Arrasate.
- ✓ LEA-ARTIBAI ESKUALDEA: Lekeitio-Santa Eufemia-Ziortza-Bolibar-Markina-Arretxinaga-Ondarroa.
- ✓ NAFARROA GARAICO IPARRA I: Oiartzun-Lesaka-Bera-Etxalar-Sara-Ainhua-Zugarramurdi-Urdazubi.
- ✓ NAFARROA GARAICO IPARRA II: Amaiur-Baztan-Donetztebe-Leurtza.
- ✓ ZUBEROA: Donapaleu-Maule-Ospitale-Pia-Atharratze-Madalenia.
- ✓ ARABAKO MENDEBALA: Añana-Gesaltza-Valderejo.
- ✓ DURANGALDEA: Urkiola-Durango-Garai-Atxondo-Elorrio-Argiñeta.
- ✓ ARALAR MENDILERROA: Tolosa-Lekunberri-Larraun-Aralar-Ordizia-Tolosa.
- ✓ ARABAKO URTEGIAK: Estibalitz-Garaio-Landa-Leintz-Gatzaga-Udala-Aramaio-Legutio.
- ✓ LAPURDIKO KOSTALDEA: Hendaia-Donibane Lohizune-Miarritze-Baiona.
- ✓ LAPURDIKO BARRUALDEA: Urruña-Azkaine-Larrun-Sara-Uztaritze-Itsasu.
- ✓ NAFARROA BEHEREA: Izturitze eta Otsozelaia-Bidarrai-Baigorri-Donibane Garazi.
- ✓ ZUBEROAKO HAIZPITARTEAK: Kakueta-Santa Grazi-Holtzarte-Irati-Marietxe.
- ✓ IRATIKO OIHANA: Donibane Garazi -Harpea -Okabe-Orhi-Otsagi-Irabria-Orbaitzeta.
- ✓ URROBI ETA IRATI IBAIAK: Donibane Garazi-Orreaga-Itoitz-Garralda.
- ✓ ERRONKARI HARANA: Erronkari-Izaba-Mintxate-Hiru Errege Mahaia-Belagoa.
- ✓ NAFARROAKO EKI-ERDIALDEA: Arbaiun-Irunberri-Leire-Xabier-Zangoza-Uxue-Erriberri.
- ✓ NAFAR ERRIBERA: Yugoko Ama-Bardeak-Tutera-Lor-Fitero.
- ✓ BIANALDEA: BIANA: Kodes-Urantzia-San Gregorio.
- ✓ LIZARRA-IRUÑERRIA: Irantzu-Lizarra-Iratxe-Gares-Eunate-Iruñea.
- ✓ AIZKORRI-URBASA-ENTZIA: Segura-San Adrian-Urbasa-Urederra-Legaire-Sorginetxe-Agurain-Aizkomendi-Lezea.
- ✓ DONOSTIALDEA: Donostia-Pasaia-Hondarribia-Irun-Artikutza-Hernani.
- ✓ TREBIÑOKO KONDERRIA: Gasteiz-Armentia-Faido-Laño-Markiniz.
- ✓ ARABAKO ERRIOXA: Urizaharra-Errioxako Balkoia-Toloño-Biasteri-La Hoya-La Hechicera-Asa-La Puebla de Labarka-Eltziego-Buradon-Gatzaga.
- ✓ ENKARTERRIAK: Gueñes-Urreztieta-Balmaseda-El Suceso-Pozalagua.
- ✓ AIARA-GORBEIALDEA: Arteko Ama-Kexaa-Marño-Urdña-Tertanga-Nerbioi-Guiuri-Gorbeia.
- ✓ NERBIOIREN ITSASADARRA: Bilbo-Triano-Pobeña-Santurtzi-Portugalete-Getxo-Galea-Aizkorri.
- ✓ URIBEALDEA: Butroe-Barrika-Plentzia-Gorliz-Gatzelugatxe-Bermeo.
- ✓ URDAIBAI ERRESERBA: Bermio-Mundaka-Gernika-Santimamiñe-Baso Biziduna-Oma-Laida-Laga-Elantxobe
- ✓ DEBA-UROLA-ORIA KOSTALDEA: Saturraran-Mutriku-Deba-Santa Katalina-Zestoa-Zumaia-Getaria-Santa Barbara-Zarautz-Pagoeta-Orio.

Hitz Gezidunak

	Deitura	Izan	Intsektu- mota	Bizk., etxe- ko txikiena	Barazki- mota
	Baldarrak	Araudi	Lapurra	Sabeleko gaitza	
	Nahasi				
	1999an				
Landare- mota	Egona			Baiezta- tzeko	
Banaketa egin	Nitrogenoa			Iodoa	
			Italiako hiria		
			Bokala		
Kontso- nantea	Gaizto			Musika nota	Emakume izena
Sindikatu abertzalea	Atzo gauean			50	
		Mezaren hasieran	Hitz		1
		Röntgen	Garoa		Einsteinioa
1000	Narrasti- mota			Infin., kendu	
Garra	Kanpo			Jipoitu	
		Errep., distira		Izena	
		Azkenekoa		Kontso- nantea	
Duela 24 ordu			Garaia, aldia		Sufrea

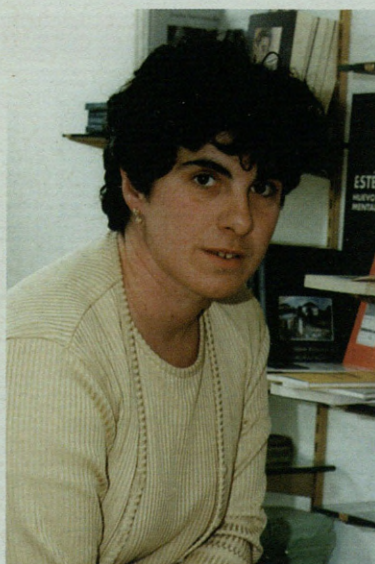
Pertsonaia: Idazle eta elizgizon gipuzkoarra (1896-1936), Aitzol deitua

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

TERE IRASTORTZA

BIOGRAFIAK

Aurreko batean, hagiografiez aritu nintzen. Eta santuen bizitzetaz buruz aritu nintzelarik, sakonean galdera bat nerabilen buruan: egin behar genukeenari buruzko galderari nola erantzun zitzaion hagiografia bidez.

Elizak indarra galdu eta komunitate askok estatuaren bidezko identitate kolektiboa jorratu duten neurrian "heroi nazionalak", eta heroi horien gaineko literatura hedatu da mende askoan mendebaldean.

Jakina da, euskaldunok ez dugu estaturik, eta inork ez daki zein izan daitekeen gure heroia (Zumalakarregi kenduta, agian). Fase hori beste modu batera aurkeztu diogu, agian, gure buruari: euskaldungoa da herri heroikoa.

NOLANAHI, euskarazko merkatura ere iritsi dira biografiak. Orduan eta argitaletxe gehiago dira egunerokoak (Larre-korena atera zuen Pamielak...), biografiak (Elkarlanean-en bada dagoeneko 20tik gora...) eskaintzen dituztenak. Gure artean ere badira gizonezko eta emakumezko garrantzizkoak... baina ez dira heroi izatera iristeko garai ez toki aiposean sortu. Izan ere, nola irakurtzen eta idazten dira oraingo biografiak? Edo, beste modu batera esanda, gizarteak nola begiratzen die "emakumezko eta gizonezko" handi hauen bizitzaren errelatoari?

Nire iritzian, santu eta heroiekin ez bezala, bizitza horiek irakurtzen edo idazten direnean, azpian dagoen galdera ez da zer da, horiek bezala, egin genezakeena? Iruditzen zait, ez dagoela eredu beharrik. Gehienetan, ez dira irakurtzen "haiek bezala" ekintza berezi batzuk egin beharrik. Orain "jarraitzaile" izate hori ez dator bat gure eguneroko mentalitatearekin. Jarraitzaile dena (kirolean ez bada) iritzi propiorik ez duenarekin parekatzen da; eredu pertsonalak izatea pertsonalitate gutxiko gizonezko edo emakumezko izatea balitz bezala.

Gure galdera, nire iritzian, oraingoan, honakoa da: nola jakin dezakegu besteek

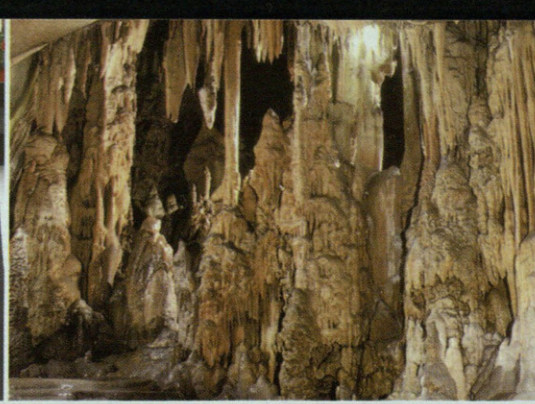
zergatik egin zuten hau edo hura? Orduan eta gehiago, biografia askotan, egin zuenak egin zuenaren arrazoiak bere psikologian bilatzeari ekiten zaio. Kuriositate eta morbo pixka batekin, askotan. Ez dira santu, heroi edo gizonezko zein emakumezko handi batekin identifikatuta dauden biografoek egindako lanak... baizik eta psikoanalista, erreportari ausartak... azalean geratzen ziren ekintzen azpian zer dagoen adierazi nahi dutenak.

BIOGRAFIA "kritikoak" egiterakoan, normalean, halako edo honelako gizonezko edo emakumezkoen txikieriek hartzen dute berebiziko garrantzia. Beti trauma, ezintasun, edo ezkutuko minen baten berri eman beharrean gaude. Beste- en txikitasuna aldarrikatuz, gure txikitasunaren pare jartzen ditugu, normalean, bizitzari buruz ikuspegi komunitarioagoa zuten haien bizitzak gureak bezain ezdeusak izan daitezten.

Beste maila batean, astero Espainiako "haundiki"en seme-alaben bataio, ezkontza, heriotzaz... ari den prentsa horren arrakasta, zenbait telenobela eta kulebroien arrakasta... (eta horien artean, izenburu bat iruditzen zait jeniala "Aberatsek ere negar egiten dute")... ez da besteen bizimodua ezagutu, haien bizimoduaren eta arruntasunaren oskola indartzeko modu bat baino.

Egungo pentsakera egozentrikoa dela garbi dago. Gizakia du abiapuntu eta nuerri, eta ez Jainkoa eta ezta komunitatea ere. Baina, agian, ordea, gure galderak izan behar luke "Nola jakin dezakegu zer egin dezakegun?". Zeren eta bere hezurdura ekintzan jartzen duen pentsamenduak, beti, besteak hartu behar baititu kontuan ●

"Euskarazko merkatura ere iritsi dira biografiak. Orduan eta argitaletxe gehiago dira egunerokoak, biografiak... eskaintzen dituztenak. Gure artean ere badira gizonezko eta emakumezko garrantzizkoak... baina ez dira heroi izatera iristeko garai ez toki aiposean sortu. Izan ere, nola irakurtzen eta idazten dira oraingo biografiak?"

Uztailetik aurrera

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

Autoz egiteko
3-4 eguneko
ibilbideak

Leku bakoitzean
zer ikusi gomendatuko
dizugu

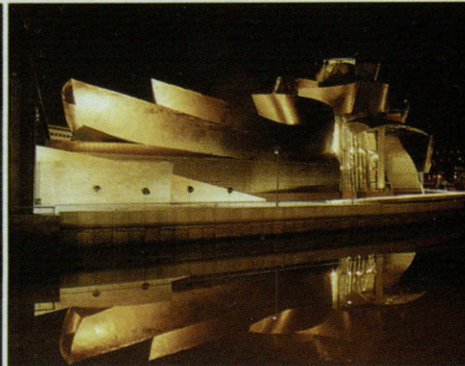
Txango eta
mendi
ibilaldiak

Kilometroz kilometro
Euskal Herriari itzulia

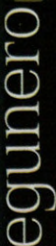

ARGIA

aisialdirako proposamenak

hi n[on] bizi haiz?

www.argia.com

- **SAREKO ARGIAKO ALBISTEAK** • **KANALAK**: euskal kultura (hari@, aurkibidea, gure mendea), sagardoa, umorea
- **GAI BEREZIAK**: bake prozesua, larrun, hauteskundeak, argiaren gai nagusiak • **ZERBITZUAK**: bilatzaileak, kioskoak